

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ISRARLI TAKİP İLE YETİŞKİN EBEVEYN KABUL-RET ALGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül ÇELEBİ DAĞ

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

TEMMUZ 2022

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ISRARLI TAKİP İLE YETİŞKİN EBEVEYN KABUL-RET ALGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Betül ÇELEBİ DAĞ
201287009**

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN

TEMMUZ 2022

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 201287009 numaralı öğrencisi **Betül Çelebi Dağ**'ın "İsrarlı Takip ile Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Algısı Arasındaki İlişkide Kişilik Bozukluklarının Aracı Rolü" adlı tez çalışması, 04.07.2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından *Oy Birliği* ile Yüksek Lisans tezi olarak *Kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

- 1) **Tez Danışmanı:** Doç. Dr. Fatma Yeşim Can
- 2) **Jüri Üyesi:** Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Yavuzer
- 3) **Jüri Üyesi:** Yrd. Doç. Dr. Dilek Çelik

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Israrlı Takip ile Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Algısı Arasındaki İlişkide Kişilik Bozukluklarının Aracı Rolü” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (04/07/2022).

Betül Çelebi DAĞ

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın her aşamasında emeği geçen ve benden desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Fatma Yeşim Can'a içten teşekkürlerimi sunarım. Paylaşımları ve yol göstericiliği benim için oldukça kıymetliydi.

Bugüne gelmemde emeği olan tüm hocalarıma saygı ve minnetlerimi sunarım. Beni klinik psikoloji alanında çalışmaya teşvik eden ve kıymetli deneyimlerini benimle paylaşan sayın Prof. Dr. Gökhan Oral'a ayrıca teşekkür ederim.

Jürimde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Yavuzer ve Yrd. Doç. Dr. Dilek Çelik'e çalışmaya olan katkılarından dolayı minnettarım.

Beni her konuda destekleyen, hayatım boyunca karşılaştığım tüm zorluklarda cesaretlendiren ve yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunuyorum. Onların anlayışlı ve destekleyici tutumları ikinci bir yüksek lisansı benim için mümkün kıldı.

Karşılaştığım zorluklarda benden desteklerini esirgemeyen başta sevgili Ezgi Çoban Tosyalı ve Furkan Tosyalı olmak üzere tüm arkadaşlarıma destekleri için teşekkür ederim.

Her zaman olduğu gibi yüksek lisans sürecinde de yanımda olan, destekleyen, anlayışla yaklaşan ve yolumu aydınlatan sevgili eşim Berat Dağ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Varlığın her şeyi mümkün kılıyor.

Temmuz 2022

Betül ÇELEBİ DAĞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii
1.GİRİŞ	1
1.1. Çalışma Konusu	1
1.2. Tezin Amacı	3
1.3. Tezin Hipotezi	3
2. ISRARLI TAKİP	5
2.1. Israrlı Takip Tanımı.....	5
2.2. Israrlı Takip Faillerinin Tipolojileri	10
2.2.1. Zona ısrarlı takip faili-mağduru tipolojileri	11
2.2.2. Mullen ısrarlı takip faili tipolojileri.....	12
2.2.3. RECON ısrarlı takip faili tipolojileri.....	13
2.2. Israrlı Takibin Hukuki Boyutu	14
3. EBEVEYN KABUL-RET KURAMI.....	16
3.1. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı	16
3.2. Ebeveynliğin Sıcaklık Alt Boyutu.....	18
3.3. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramının Alt Kuramları.....	19
3.3.1. Kişilik alt kuramı	19
3.3.2. Başa çıkma alt kuramı	22
3.3.3. Sosyokültürel sistemler alt alanı	23
4. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI.....	24
4.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları	25
4.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları	26
4.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları	27
5. ISRARLI TAKİP, EBEVEYN KABUL-RET ALGISI VE KİŞİLİK BOZUKLUKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	28
6. YÖNTEM.....	31
6.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	31
6.2. Veri Toplama Araçları.....	32
6.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu ve demografik bilgi formu	32
6.2.2. Takıntılı ilişkisel ihlal ölçeği kısa form	32
6.2.3. Yetişkin ebeveyn kabul-ret ölçeği kısa form	33
6.2.4. Kişilik inanç ölçeği kısa form	33

6.3. Veri Toplama İşlemi.....	33
7. BULGULAR.....	35
7.1. Demografik Bilgilere Yönelik Sonuçlar.....	35
7.2. Kullanılan Ölçeklerin Betimsel Analizi	39
7.3. Katılımcıların Algılanan Ebeveyn Reddi, Kişilik Bozuklukları ve Israrlı Takip Davranışlarının Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılması	40
7.3.1. Cinsiyet değişkenine göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması	40
7.3.2. Kardeş sayısı değişkenlerine göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması	41
7.3.3. Katılımcıların psikiyatrik bozukluğu değişkenine göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması	42
8. TARTIŞMA	51
9. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
KAYNAKLAR	58
EKLER.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZGEÇMİŞ.....	82

KISALTMALAR

EKAR: Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı

EKRÖ: Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği

TİİÖ: Takıntılı İlişkisel İhlal Ölçeği

KİÖ: Kişilik İnanç Ölçeği

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

DSM: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 6.1. Demografik Veriler.....	32
Çizelge 7.1. Yaşanan yer ve aile tipi	35
Çizelge 7.2. Romantik ilişki durumu	36
Çizelge 7.3. Meslek ve gelir bilgisi.....	36
Çizelge 7.4. Kardeş bilgisi.....	37
Çizelge 7.5. Anne ve baba eğitim düzeyi.....	37
Çizelge 7.6. Anne ve babaya dair bilgileri.....	38
Çizelge 7.7. Katılımcıların ve ebeveynlerinin psikiyatrik rahatsızlık geçmişi.....	38
Çizelge 7.8. Alkol ve madde kullanımı.....	38
Çizelge 7.9. Kullanılan ölçeklerin betimsel analizleri.....	39
Çizelge 7.10. Ölçeklerin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması.....	40
Çizelge 7.11. Kardeş sayısına göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması.....	41
Çizelge 7.12. Katılımcıların psikiyatrik bozukluk geçmişi.....	42
Çizelge 7.13. Değişkenler arası ilişkiyi gösteren korelasyon tablosu.....	45

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Araştırma modeli.....	4
Şekil 1.2. Ebeveynliğin sıcaklık boyutu.....	20
Şekil 1.4. Sosyokültürel sistemler alt kuramı.....	24

ISRARLI TAKİP İLE YETİŞKİN EBEVEYN KABUL-RET ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ ARACI ROLÜ

ÖZET

Kültürden, yaştan, cinsiyetten ve dinden bağımsız olarak temel bakımvereni tarafından kabul edildiğini algılaması kişinin psikolojik iyilik hali için önemlidir. Algılanan ebeveyn reddi kişilerin yetişkin yaşamlarında uyum sağlama sorunları, öfke kontrolünde yaşanan zorluklar ve kişilik bozukluklarına neden olmaktadır. Kişilik bozuklukları ise kişinin davranışlarını önemli ölçüde etkilemekte ve suç olarak kabul edilen davranışlara neden olabilmektedir. Literatürde kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip arasında ilişki olduğunu öne süren çok sayıda çalışma mevcuttur. Bu nedenle mevcut çalışmada algılanan ebeveyn reddi ve ısrarlı takip arasındaki ilişkide kişilik bozukluklarının aracı rolü incelenmektedir. Çalışmaya yaşları 18-65 arası 473 kişi katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda algılanan ebeveyn reddi ile ısrarlı takip arasında doğrudan bir ilişki bulunamamıştır. Ancak kişilik bozuklukları aracı değişken olarak eklendiğinde dolaylı ilişkinin özellikle algılanan baba reddinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Hem algılanan anne hem de baba reddiyle ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkiye sadece histriyonik kişilik bozukluğu ortaklaşmaktadır. Buna ek olarak algılanan baba reddi ile ısrarlı takip arasındaki ilişkiye bağımlı, pasif-agresif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, paranoid ve borderline kişilik bozuklukları etki etmektedir. Çalışmadan elde edilen bulguların ısrarlı takip fenomeninin Türkiye'deki dinamiklerini anlamak için önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle aile içi şiddet olayları ve ısrarlı takip vakalarının dinamiklerini anlama, tedbir alma ve önleme süreci için oldukça değerli olacaktır. Ayrıca çalışma içinde çevirisi yapılan takıntılı ilişkisel ihlal ölçeği Türkçe literatür için önemli bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: İsrarlı Takip, Ebeveyn Kabul-Ret, Kişilik Bozuklukları

THE MEDIATOR ROLE OF PERSONALITY DISORDERS ON THE RELATIONSHIP BETWEEN STALKING AND PARENTAL ACCEPTANCE- REJECTION

ABSTRACT

The perception of being accepted by the primary caregiver, regardless of culture, age, gender, and religion, is important for psychological well-being. Perceived parental rejection causes adaptation problems, difficulties in anger control, and personality disorders in adults' lives. Personality disorders, on the other hand, significantly affect the behavior of the person and may cause behaviors that are considered criminal. There are many studies in the literature suggesting that there is a relationship between personality disorders and stalking. Therefore, the present study examines the mediating role of personality disorders on the relationship between perceived parental rejection and stalking. 473 people between the ages of 18-65 participated in the study. As a result of the analysis, no direct relationship was found between perceived parental rejection and stalking. However, when personality disorders are added as a mediator variable, it is seen that the indirect relationship is statistically significant, especially on perceived paternal rejection. Only histrionic personality disorder is common in the indirect relationship between perceived maternal and paternal rejection and stalking. Dependent, passive-aggressive, antisocial, narcissistic, histrionic, paranoid, and borderline personality disorders affect the relationship between perceived paternal rejection and persistent stalking. It is assumed that the findings are important to understand the dynamics of the stalking phenomenon in Turkey. In particular, understanding the dynamics of domestic violence incidents and stalking is very important for the process of taking precautions and preventing them. In addition, the obsessive relational intrusion scale translated in the study will make an important contribution to the Turkish literature.

Keywords: Stalking, Parental Acceptance-Rejection, Personality Disorders

1.GİRİŞ

1.1. Çalışma Konusu

Aşk, çağlar boyu edebiyat, resim müzik gibi sanatsal faaliyetlerin ve akademik araştırmaların konusu olmuştur. Âşık olup kavuşanlar yerine kavuşamayanlar efsaneye dönüşmüştür. Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre ve Leyla ile Mecnun hikâyelerinde olduğu gibi dilden dile anlatılmıştır. Zaman içinde sosyal anlamda revizyonlara uğrayan aşk ifade ediliş şekli nedeniyle tartışma konusu olmuştur.

Aşkın ifade ediliş şekliyle doğrudan ilişkili bir kavram olan ısrarlı takip günümüz dünyasında popüler kültürün bir parçası haline gelmiştir. Dizi, film ve haberlerin ısrarlı takip eylemleri üzerine kurgulanması insanların daha fazla ilgisini çekmektedir. İlk bakışta ısrarlı takip davranışının göstergelerine bakıldığında âşık olan birinin davranışlarından çok farklı kalıpları içerdiğini söylemek mümkün olmayabilir. İsrarlı takipte görülen hedef odaklı davranışlar âşık olan biri için de geçerlidir. Bu nedenledir ki âşık olunan kişi ile iletişime geçme çabasıyla sergilenen davranışlar karşı taraf bundan her zaman hoşnut olmasa da bazı kültürlerde sorun olarak görülmemektedir (Spitzberg ve Cupach, 2014, s. 8). Bu noktada ısrarlı takip tanımlaması yapılırken genellikle kurulan ilişkinin karşılıklı olması esas alınmaktadır (Burlison ve Denton, 1992). Diğer bir görüş ise ısrarlı takip ile istenmeyen takip kavramları üzerinden tanımlamanın bu tür davranışların dinamiklerini anlamak açısından daha faydalı olabileceğidir. İsrarlı takip ve istenmeyen takip tanımları bakımından genellikle benzer ilişki türlerini nitelemektedir. Her ikisinde de var olan ilişki geçmişte kalmış bir ilişkinin uzantısı ya da dönüştüğü hal olabilir. Yıllarca süren ilişkiler olduğundan kişinin var olma sebebi haline gelmesi mümkündür. Bir diğer ortak nokta ise her iki ilişkide de kişiler normal bir ilişkiye kıyasla ötekiyle daha fazla iletişim içinde olabilirler. Bu görüşmelerin takip edilen kişinin hayatına zarar verir hale gelmesi olasıdır (Spitzberg ve Cupach, 2002).

İsrarlı takibin tarihsel arka planı çok eski olsa da ayrı bir kavram olarak ele alınması 20. yy'a dayanmaktadır (Kamir, 2001; Spitzberg ve Cupach, 2014, s.6). İngilizce

kökene olan stalking kelimesi “bir kişiyi veya hayvanı görülmeden veya duyulmadan mümkün olduğunca yakından takip etme eylemi.” anlamında kullanılmaktadır. Israrlı takip eylemlerinin görünür olması ve aktif tutum alınmaya başlanmasıyla beraber stalking kelimesi “birini bir süre boyunca yasa dışı olarak takip etme ve izleme suçu.” olarak tanımlanır hale gelmiştir. (Cambridge Dictionary, t.y.). Stalking olarak kavramsallaştırılan eylemler bütünü yıllar içinde farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel zeminde terim bir ünlünün öldürülmesinden, politikacıların öldürülmesi ve kadın cinayetlerine kadar uzanan geniş bir ölçekte karşılık bulmaktadır.

Türkçe’ye ise ‘takipçi tacizcilik’ (Akduman, Ünsalver, Cavlak, Oral ve Cansunar, 2006) ‘ısrarlı takip ve taciz’ (Türkmen, 2010), ‘takipçi taciz’ (Bağ, 2012) ‘ısrarlı takip’ (Doğan, 2014) ve ‘musallat’ (Bayraktar, 2021) olarak çevrilmiştir. Birçok disiplinin çalışma alanına girmesi ve henüz yeterince ilgi görmeyen bir çalışma konusu olması nedeniyle kavramın yerleşmiş bir Türkçe karşılığı yoktur. Hem hukuk hem psikoloji literatürüne daha uygun olduğu düşünüldüğü için bu çalışmada ısrarlı takip kavramı kullanılacaktır. Israrlı takip eyleminin dinamikleri ise algılanan ebeveyn reddi ve kişilik bozukluklarıyla olan ilişkisi üzerinden incelenecektir.

Algılanan ebeveyn reddi kişilerin psikolojik sağlamlığını ve yetişkin yaşamlarında uyum sağlama becerilerini yüksek oranda etkilemektedir. Bazı kişilere dışardan bakıldığında sevgi dolu bir aileden geldiği düşünülse de reddedilmiş bir çocuk gibi hissetmesi ve buna yönelik davranışlar sergilemesi mümkündür. Bu perspektiften bakıldığında reddedici ebeveyn tutumlarıyla büyüyen kişi sayısının araştırmalar sonucunda elde edilen %25 oranından daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ebeveyn kabul-ret kuramının dünya üzerinde birçok ülkede benzer sonuçlar vermesinin nedeni çocukların yaşadığı yerden, yaşından, cinsiyetinden ve kültüründen bağımsız olarak bir kabul görme ihtiyacı olarak yorumlanabilir. Ebeveynlerini reddedici olarak algılayan kişide özgüven eksikliği, öfke problemleri ve olumsuz dünya görüşü gibi hayatını negatif yönde etkileyebilecek pek çok sorun ortaya çıkmaktadır. Ek olarak, algılanan anne ve baba reddiyle büyüyen çocuk gelecekte başta kişilik bozuklukları olmak üzere birçok psikiyatrik bozukluk geliştirebilmektedir. Kişilik bozuklukları ise literatürden bilindiği üzere ısrarlı takip eylemlerinin ortaya çıkması için yatkınlık oluşturmaktadır.

Bu çalışmada ısrarlı takip kavramı, ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünölen algılanan ebeveyn reddi ve kişilik bozukları üzerinden incelenecektir. İsrarlı takip olgusunu fail perspektifinden ele alma amacıyla yapılan bu çalışmada ısrarlı takibe yönelik eylemlerin toplumda yaygınlığını belirlemek amacıyla adli veya klinik popölasyon yerine ‘normal’ popölasyon tercih edilmiştir. Böylelikle günlük hayatın içinde yasal bildirim yapılmayan ısrarlı takip eylemlerinin yaygınlığını ve toplum nezdinde nasıl algılandığını tespit etmek amaçlanmıştır. Ek olarak, çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından reddedildiğini düşönen bireylerin kişilik bozukluğu geliştirme ihtimali ve bu süreçteki ruhsal gelişimin ısrarlı takip eylemine yol açıp açmayacağı araştırılmıştır. Çalışma aynı zamanda Türkiye’de ısrarlı takip eylemini fail açısından ele alan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır.

1.2. Tezin Amacı

Bu tezin temel amacı ısrarlı takip davranışının dinamiklerini anlamaktır. Mevcut çalışma bu amaç doğrultusunda algılanan ebeveyn kabulü ile ısrarlı takip arasındaki ilişkide kişilik bozukluklarının etkisi üzerine odaklanmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde ebeveyn reddi/kabulü, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip değişkenlerini tek araştırma içinde inceleyen bir çalışma bulunmamıştır. Ayrıca bu çalışma ısrarlı takip olgusunu fail üzerinden inceleyen Türkiye’deki ilk çalışmadır. Yaygın bir fenomen olan ısrarlı takibin dinamiklerinin anlaşılması kadına şiddet, aile içi şiddet, ısrarlı takip ve siber takip vakalarını önleme ve bu türden olayların mağduru olan kişilerin sağaltım süreci için oldukça önemlidir.

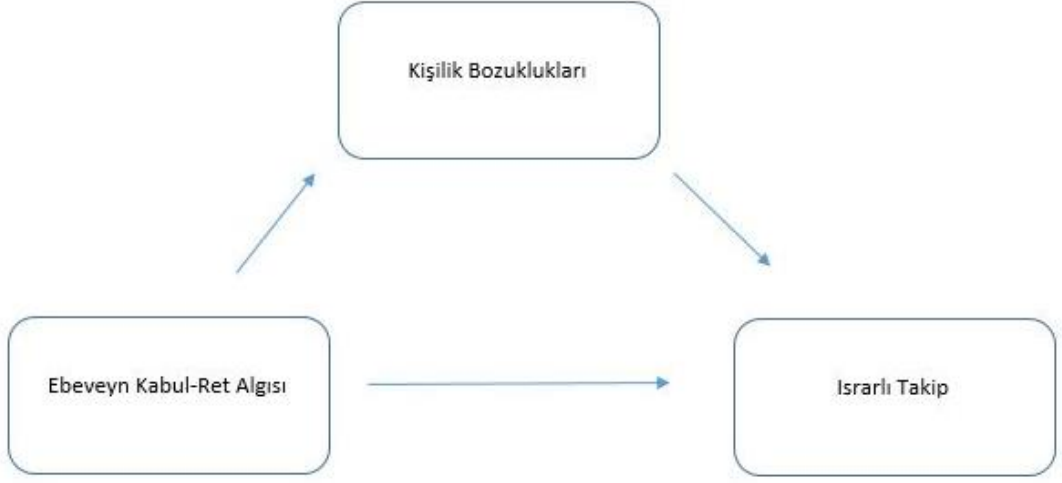
1.3. Tezin Hipotezi

Kuramsal çerçeveden bakıldığında, çocukluk yıllarında ebeveynlerin davranışlarının kabullenici ve reddedici olarak yorumlanmasının ve var olan bir kişilik bozukluğunun ısrarlı takip davranışının ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın hipotezleri şu şekildedir:

H1: Ebeveyn kabul-ret algısının ısrarlı takiple olan ilişkisinde kişilik bozukluklarının aracı role sahip olması beklenmektedir.

H2: Ebeveyn kabul-ret algısının ısrarlı takip davranışını yordaması beklenmektedir.

Araştırma modeli ise aşağıdaki gibidir:

Şekil 1.1. Araştırma Modeli

Ek olarak, çalışma dâhilinde aşağıdaki araştırma sorularının cevabı aranmaktadır:

1. Algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip değişkenleri cinsiyet açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip değişkenleri kardeş sayısı açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip değişkenleri psikiyatrik bozukluk açısından farklılaşmakta mıdır?

2. ISRARLI TAKİP

2.1. Israrlı Takip Tanımı

1920'lerin başında De Clérambault günümüzde erotomani olarak bilinen 'delüzyonel aşk hastalığı' tanımını yapmıştır. Bu tanım De Clérambault Sendromu olarak literatüre geçmiştir. Bu sendroma sahip kişiler genellikle kadındır ve kendisinden daha iyi sosyal ve profesyonel özelliklere sahip olan erkeklerin kendisine âşık olduğuna inanmaktadır. Bu hezeyanlar kısa süre sonra sonlanabildiği gibi yıllarca sürebilmektedir (Jordan ve Howe, 1980). 1960'lı yıllardan itibaren halk figürleri ve ünlülere yönelik takip olayları üzerine örnekler karşımıza çıkmaktadır (Hoffman, 1943). 1970'lerin sonlarına gelindiğinde ise cinsel taciz vakaları üzerinden belirli davranış kalıpları tanımlamaları yapılmaya başlanmıştır (DiVasto ve ark., 1984). 1900'lü yıllara kadar ise sosyal saldırganlık ve zorbalık çerçevesinde değerlendirilen davranışlar ancak 20. yy. başında ısrarlı takip terimi altında kavramsallaştırılmıştır (Archer ve Coyne, 2005; Dooley, Pyżalski ve Cross, 2009).

Son 30 yılda ısrarlı takip üzerine yapılan çalışmalar hız kazanmış olmasına rağmen kavram üzerine genel geçer bir tanım oluşturulmasında halen sorun yaşanmaktadır (Fox, Nobles ve Fisher, 2011). Yapılan tanımlamalarda bazı tutarsızlıklar göze çarpmaktadır (Spitzberg ve Cupach, 2014a, s. 52). Örnek vermek gerekirse bazı toplumlarda kişi istemediği veya tanımadığı birinden aldığı telefonu rahatsız edici olarak yorumlarken diğer toplumlarda yaşayan kişiler için bu durum bir sorun oluşturmamaktadır. Bu tutarsızlıkların temelinde yatan sebep ise kavramın şekillenmesinde kültürel bir inşa söz konusu olduğundan ısrarlı takip kavramının genel geçer bir tanımını yapmanın zorluğudur (Caputo, 2013).

Bu karışıklığı gidermek adına ısrarlı takibi genel kavramsal tanım, davranışsal operasyonel tanım ve hukuki tanım olarak üç başlık altına toplayarak inceleyen yaklaşımları görmek mümkündür (Spitzberg ve Cupach, 2014a, s. 15). Ancak bu tanımlamalar dahi ısrarlı takip davranışının bileşenlerini tanımlama konusunda

yetersiz kalmaktadır. Ek olarak, ölçümde kullanılan ölçekler ve anketlerin farklı tanım, davranış ve düşünce biçimlerine odaklanması ölçüm sonuçlarını değerlendirmede zorluk çıkarmakta ve popülasyonlar arası kıyaslanabilirliği engellemektedir (Chan ve Sheridan, 2021). Buna bağlı olarak ısrarlı takip oranlarının farklı popülasyonlarda yapılan çalışmalarda değişiklik gösterdiği göz çarpmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Hong Kong'da yapılan çalışmada ısrarlı takip faili olmaya yönelik yaşam boyu yaygınlık %1.8 olarak bulunmuştur (Chan ve Sheridan, 2021). Öte yandan, Almanya'da yürütülen bir çalışmada yaşam boyu yaygınlığın %12 olduğu görülmektedir (Dreßing, Kuehner ve Gass, 2005).

Gelişmiş ülkelerin büyük bir kısmında suç olarak tanımlanan ısrarlı takip fenomeninin mağdurun algısı, reaksiyonları ve etkileri üzerinden tanımlandığını görmek mümkündür (Finch, 2001, p.80). Çünkü normal gelişen bir ilişki ile ısrarlı takip arasında benzer olan noktalar mevcuttur. Aralarındaki ayrımı sağlayan nokta ise sergilenen davranışların karşı tarafın yorulma şekliyle ilgilidir (Gavin ve Scott, 2016). Söz gelimi bir kişiye bir çiçek alınması hoşuna gittiğinde bu davranışı flört kapsamında ele almak mümkündür. Ancak karşı taraf hediye edilen çiçekten rahatsız ise bu davranış ısrarlı takip olarak düşünülebilir (Finch, 2001, p.66). Genel tanımlama itibariyle ısrarlı takip mağdur için endişe veren ve istenmediği halde tekrarlanan eylemlerden oluşmaktadır (Turmanis ve Brown, 2006).

İsrarlı takip mağduru olduğunu düşünen kişiler korku, telaşlanma ya da tehdit durumlarından en az birini yaşamış olmaktadır. Ancak çalışmalar bazı yasal sınırlar çerçevesinde mağdur olsa dahi kişilerin kendilerini mağdur olarak kategorize etmedikleri göstermektedir (Koss, 1993). Bu durumun nedenlerinden biri kişilerin ısrarlı takibe maruz kalsalar da bunun farkında olmaması veya kendisine yöneltilen davranışı ısrarlı takip olarak ele almamasıdır. Bu konu son dönemlerde farkındalığın olduğu bir alan olduğu için hem ısrarlı takip faili hem de mağduru ısrarlı takip eyleminin yapısal olarak hangi davranış ve durumları içerdiğini bilmemesi mümkündür (Spitzberg, 2016). Diğer bir sebep ise mağdur olarak stigmatize edilmekten kaçınma çabası olabilir. Son olarak, belirli sınırlar çerçevesinde kültürel yapının etkisiyle ısrarlı takip failinin yaptıkları meşrulaştırılmakta ve hem ısrarlı takip faili hem de mağdur bu durumun sorunlu olduğunu düşünmemektedir (McKeon, MvEwan ve Luebbers, 2015; Spitzberg ve Cupach, 2014, p.17). Tüm bu nedenlerden dolayı aslında çalışmaların bildirdiğinden daha fazla ısrarlı takip mağduru olduğu

düşünülmektedir Ek olarak, ısrarlı takip söz konusu olduğunda kadınların erkeklere kıyasla korkmaya ve tehdit hissetmeye meyilli oldukları görülmektedir (Hughes, Marshall ve Sherill, 2003; Logan ve Walker, 2021). Bu durum hem ısrarlı takip eyleminin tanımlanmasında hem de cinsiyetler arası farkın yorumlanmasında kısıtlılıklara yol açmaktadır.

Ngo (2012) ısrarlı takip davranışlarının tanımlanmasında etkili olan faktörlere ulaşmak için teorik zemini bulunan dört ayrı etkeni karşılaştırdığı bir çalışma yapmıştır. Belirlenen dört faktör ise şunlardır: deneyimin türü (yoğunluğu, tehlike boyutu, sürekliliği, vb.), kişisel özellikler (cinsiyet, medeni durum vb.), mağdur-fail ilişkisi (tanıdık, yabancı olması, vb.) ve duygulanım (stres, anksiyete, korku, vb. duygular yaşaması). Çalışma sonucunda mağdur-fail ilişkisi dışındaki tüm etkenlerin ısrarlı takip davranışlarının tanımlanmasında önemli bir rolü olduğu ortaya çıkmıştır.

Spitzberg ve Cupach (1998) ise ısrarlı takip eyleminin yanı sıra istenmeyen ilişkisel takip (unwanted relational pursuit) kavramı üzerine durmaktadır. Tanımsal çerçevede ısrarlı takip ve istenmeyen ilişkisel takip birbirinin yerine kullanılabilir kadar yakın durumları tanımlamaktadır. Spitzberg ve Cupach (1998, s. 234) takıntılı ilişkisel takip durumunda ortaya çıkan takıntılı ilişkisel ihlal (obsessive relational intrusion) durumunu şu şekilde tanımlamıştır: “Bir kişinin fiziksel veya sembolik mahremiyet duygusunun, yabancı veya tanıdık, yakın bir ilişki arzulayan ve/veya bu ilişkiyi varsayan başka bir kişi tarafından tekrarlanan ve istenmeyen şekilde takip edilmesi ve ihlal edilmesi.” Takıntılı ilişkisel ihlal henüz suça dönüşmemiş takip eylemlerini tanımlamaktadır. Bu noktadan bakıldığında her iki tanım da fail ve davranışın nesnesi olan kişi mevcut ilişkiyi farklı yorumlamaktadır ve mağdur takip edildiğini düşünmektedir. Ayrıca ısrarlı takip ve takıntılı ilişkisel ihlal çerçevesinde tanımlanan davranışların birbiriyle örtüştüğü görülmektedir.

Takıntılı ilişkisel ihlal ve ısrarlı takip birbiriyle benzer kavramlar olsa da iki noktada ayrılmaktadır. Öncelikle, takıntılı ilişkisel ihlalde mağdur her zaman tehdit hissetmeyebilir ancak eylemin tipine bağlı olarak öfkelenmiş veya rahatsız edilmiş hissedebilir. Öte yandan bir eylemin ısrarlı takip çerçevesinde değerlendirilebilmesi için mağdurun korku veya tehdit hissetmesi şartı gereklidir. İkincisi, ısrarlı takipte takip eden kişinin takip ettiği kişiyle bir ilişki kurma çabası olmayabilir. Örneğin çevreci bir kişi çevreye kirlilik yayan bir fabrikanın sahibini takip ederken onunla ilişki kurma arayışı içinde değildir. Ancak istatistiklere bakıldığında genellikle failin

mağduru önceden tanıdığı görülmektedir. Takıntılı ilişkisel ihlalde orta seviyedeki bir takip eylemi mağdur daha hassas bir biçimde tehdit algılamaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde takıntılı ilişkisel takip olan her eylemin ısrarlı takibi kapsamadığı ancak ısrarlı takip eylemlerinin takıntılı ilişkisel arayışı kapsadığını söylemek mümkündür (Cupach ve Spitzberg, 2000; Spitzberg ve Cupach, 2007; Spitzberg ve Cupach, 2014, s. 19).

İsrarlı takip eylemlerinde cinsiyetler arası farklar üzerine yürütülen çalışmalarda mağdurların genellikle kadınlar olduğu göze çarpmaktadır (Spitzberg ve Cupach, 2007). 121 çalışmanın metaanalizi sonucunda ısrarlı takip mağdurlarının %74'ünün kadın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, yine aynı araştırma içinde 107 çalışmanın dahil edildiği kısımda ısrarlı takip faillerinin ortalama %74,36'sının erkek olduğu görüşmüştür. Bu bilgilere dayanarak iki ihtimalin varlığı söz konusudur. İlki, toplumsal yargıların bir dayatması olarak erkeklerin mağdur imajından kaçınma ihtimalidir. İkincisi ise hukuki değerlendirmede ısrarlı takip söz konusu olduğunda erkeklerin kadınlar kadar 'mağdur' görülmeiştir (Spitzberg ve Cupach, 2014a, s. 95). Mohandie, Meloy, McGowan ve Williams (2006), 1005 ısrarlı takip failiyle yürüttükleri çalışmada kadın fail oranını %15 bulmuşlardır. Literatürdeki diğer çalışmalarla beraber olarak düşünüldüğünde ısrarlı takibin büyük oranda erkekler tarafından gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür (Chan ve Sheridan, 2021; Meloy ve Boyd, 2003; Purcell, Pathé ve Mullen, 2001; Spencer ve Stith, 2020).

Önemli değişkenlerden bir diğeri ise ısrarlı takip failiyle mağdurun ilişkisidir. İlişkiye dair bilgiler ve ilişkinin dinamiği ısrarlı takip eyleminin niteliği ve değerlendirilme süreci hakkında bilgi vermektedir (Spitzberg ve Cupach, 2014a, s. 97). Mağdurla tanışıklığı olan failer yabancılara göre daha sıklıkla ısrarlı takip davranışlarında bulunmaktadır (Spitzberg ve Cupach, 2007). Tanışıklığı olan grup içinde ise eski partnerler ve eşlerin ısrarlı takibi en geniş kategoriyi oluşturmaktadır (Logan, 2010). Zona, Sherma ve Lane (1998) ise yürüttükleri çalışmada en tehlikeli ısrarlı takip eylemlerinin fail ile mağdur arasında süregelen bir ilişkinin olduğu durumlarda yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. İsrarlı takip eyleminin devam etme süresi uzadıkça mağdurun korku düzeyi artmaktadır (Podaná ve Imříšková, 2014). Ortalama 2 yıl süren ısrarlı takip süreci genellikle ilişki devam ederken başlamakta ve ayrılık sürecinde eylemlerin şiddeti artmaktadır (Logan, 2010; Shorey, Cornelius ve Strauss, 2015; Tjaden ve Thoennes, 1998). Adli değerlendirme sürecinde ise fail ile mağdurun

tanışıklığının olmasının verilecek karar üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Cass ve Rosay, 2012).

Siber ısrarlı takip, siber taciz ve istismar başlığı altında değerlendirilmektedir (Powell, Scott, ve Henry, 2018). Siber ısrarlı takip, internet ve online sistemler kullanılarak öteki tarafından istenmeyen iletişime geçme teşebbüsü, cinsel yarar sağlama çabası, fiziksel şiddet veya tehdit davranışları sonucunda mağdurun güvenliği konusunda korkuya kapılması durumuyla karakterizedir (Dreßing, Bailer, Anders, Wagner ve Gallas, 2014; Reyns, Henson ve Fisher, 2011). Telekomünikasyon sistemlerindeki gelişmeler ısrarlı takip faillerinin takip eylemlerini, mağdurların hayatlarına zorla girmelerini ve onlara zarar vermelerini kolaylaştırmıştır (Mullen, Pathé ve Purcell, 2002, s.184; Wick ve ark., 2017). Teknolojideki hızlı değişimler karşısında genellikle hukuk hızlı bir şekilde onları düzenleyecek sistemleri oluşturamamaktadır. Ek olarak, siber ısrarlı takibin sınır ve etki alanı kesin bir şekilde netleştirilemediğinden yaygınlığını tespit etmek ise oldukça güçtür (Spitzberg ve Hoobler, 2002). Bazı durumlarda siber olmayan ısrarlı takip ve siber ısrarlı takibin ilişkili ve birbirinin gerçekleşmesini yordama gücü olduğu görülmektedir (Reyns ve Fisher, 2018). İki tür ısrarlı takipte de mağdurların hissettikleri korku, stres ve anksiyete gibi duygusal tepkiler benzerlik göstermektedir (Mechanic, Uhlmansiek, Weaver ve Resick, 2000). Bu nedenle siber ısrarlı takip, siber olmayan ısrarlı takipten tamamen ayrı bir fenomen olarak düşünülemediği açıktır. Bu bilgiler ışığında yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında siber takip üzerine daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (Pittaro, 2007).

İsrarlı takip faillerinin mağdur tarafından reddedilmesi failin kararlılığını ve ısrarını artırmaktadır. Tipik bir ısrarlı takip vakasında fail 5-25 arası yaklaşma yöntemi - taktik- kullanırken genel itibariyle faillerin 80'i bulan farklı taktik kullanıldığı gözlemlenmiştir. Spitzberg ve Cupach (2014, s.113) 500'ü geçkin araştırmayı inceleyerek oluşturdukları taktik listesi en kapsamlı liste olma niteliği taşımaktadır. Bu listenin temsiliyet gücü örneklemeden faydalanılan çalışmalar kadar olduğundan çalışmaların işaret ettikleri dışında başka taktiklerin olması mümkündür. Araştırmacılar bu taktikleri dokuz ana başlık altında toplamışlardır. Ancak bu başlıklar bilindiği anlamıyla bir tipoloji oluşturmak için değil yorumlayıcı bir şema oluşturmayı amaçlamaktadır.

İlk kategori olan *aşırı-yakınlık arayışı* duygusal ifade, mağdura bilgisi dahilinde/dışında yardım çabası, ilişkiyi ilerletme çabası, aşırı-cinsellikle karakterize edilmiştir. Diğer bir kategori ise *başka araçlar üzerinden iletişim kurma arayışı*dır. Bu grup telefon, mail, hediyeler, GPS, kimliğe bürünme gibi çeşitli iletişim araçlarını kullanarak mağdurla iletişime geçme taktiklerini bir araya getirmektedir. Üçüncü kategori olan *fiziksel yakınlık kurma çabası* temas, yaklaştırmaya çalışma, kişisel alan ihlali gibi doğrudan ve dolaylı iletişim yollarını içermektedir. Dördüncü kategori olan *gözetleme ise* mağdur ile iletişime kurmaya çalışmaksızın onu izleme amacıyla bulunduğu ortamlara gitme ve türlü yollardan takip etme davranışlarını kapsamaktadır. Diğer bir kategori olan *yasal ve sosyal gizliliğin ihlali* mağdurun günlük, medikal kayıtlar ve fotoğrafları gibi özel eşyalara izinsiz erişim sağlanması gibi durumlardır. Bu ihlal aynı zamanda mağdurun evine böcek gibi teknolojik izleme ve dinleme sistemlerini yerleştirmeyi de kapsamaktadır. Altıncı kategori *taciz ve korkutma*, sözlü ve sözlü olmayan biçimlerde tacizleri, mağdurun saygınlığına ve kişisel ilişkilerine yönelik tacizleri, failin mağdura tuhaf hediyeler bırakması ve mağdurun sosyalleşmesini zorlaştırıcı davranışları gibi durumları kapsamaktadır. Yedinci kategori ise failin *zorlama ve tehdit* davranışlarını kapsamaktadır. Failin mağdurun şahsına, saygınlığına, aile ve arkadaşlarına veya mağdurun kendisine zarar vermeye yönelik tehditlerde bulunmasıdır. Sekizinci kategori olan *saldırganlık ve şiddet* vandalizm, alıkoyma, silahlı/silahsız bir şekilde mağdura cinsel veya fiziksel zarar verme, failin kendine yönelik intihar girişimlerini kapsamaktadır. Son kategori *mağdurun yakınlarıyla ilişki kurma çabaları* ise failin mağdurun yakınlarıyla ilişki kurarak onların haberi varken veya yokken onlar üzerinden mağdur hakkında bilgi alma ve özel dedektif gibi profesyonel ekiplerden destek almayı içermektedir.

2.2. Israrlı Takip Faillerinin Tipolojileri

Israrlı takip faillerinin davranışlarının kategorize edilmesinin temel karakteristik özelliklerinin ayırt edilmesinde önemli olduğu düşünüldüğü için çeşitli araştırmacılar tarafından kategorik bir yapı çerçevesinde tipolojiler oluşturulmuştur. Kategorik bir tanımlama tercih edilmesindeki neden ise davranışların farklı türlerini tespit etmede yardımcı olmasına rağmen saldırganlığın bir süreklilik içinde ele alınmasının bazı sakıncalara yol açmasıdır. Süreklilik, değişmez bir şekilde bir suçun diğerine göre daha olumsuz veya daha az olumsuz etkiye yol açması varsayımı, mobbing ve ısrarlı

takip gibi bazı suçların toplumsal ve hukuki düzlemde daha az fark edilir olmasını açıklayamaması ve suçun zorla mı yoksa kişinin kendi iradesi sonucu mu oluştuğuna yönelik ideolojik varsayımlarda bulunması sebebiyle eleştirilmiştir. (Spitzberg ve Cupach, 2014, s. 13)

Hala üzerinde fikir birliğine varılmış bir tipoloji olmasa da kuramlar genellikle fail ile mağdurun ilişkisinin kaynağı ve niteliği, ilişkinin bağlamı, failin motivasyonu ve ısrarlı takip davranışının ortaya çıkmasında etkili olabileceği düşünülen psikolojik bozukluklara odaklanmaktadır. Sadece belirli tipolojilere odaklanarak değişmez bir profil çıkarmaya çalışmak eksik bilgiye neden olacaktır. Bu nedenle mevcut çalışmada klinik psikoloji alanına daha yakın ve daha etkili olan 3 tipolojiye yer verilmiştir (Racine ve Billick, 2014).

2.2.1. Zona ısrarlı takip faili-mağduru tipolojileri

İsrarlı takip faillerini ilk kategorize etme girişimi Zona, Sherma ve Lane tarafından 1993 yılında gerçekleştirilmiştir. 74 ısrarlı takip vakası üzerine çalışan araştırmacılar edindikleri bilgiler sonucunda failleri üç gruba ayırmışlardır: Klasik saplantılı, aşk saplantılı ve erotomanik. 1998 yılında daha fazla dosya inceleme imkânı bulan araştırmacılar daha önceki tipolojiye sözde mağdur sendromu isminde yeni bir grup eklemişlerdir. En yaygın grup olarak tanımladıkları klasik saplantılı ısrarlı takip genellikle fail ile mağdurun birbirini tanıdığı durumları içermektedir. Mağdur çoğunlukla ev içi şiddetin bir parçası olan eski eş/partner veya flört aşamasındaki bir ilişkide karşı taraftır. Fail, ilişkiye gerçekçi olamayacak bir duygusal yatırım yapmakta ve mağdurun var olan ilişkiyi sürdürmesi veya eve dönmesi arzusuyla hareket etmektedir. Öte yandan, klasik saplantılı ısrarlı takip failleri samimiyet barındırmayan bir iş ilişkisi, komşu, oda arkadaşı ve okul arkadaşı gibi bağlamlar aracılığıyla da mağdurla ilişkiye geçebilir. Diğer bir kategori olan aşk takıntılı ısrarlı takip, fail ile mağdurun bir ilişkisi olmadığı durumlardaki takip eylemini tanımlamaktadır. Genellikle mağdurlar ünlü kişiler veya failin yakın ilişkisinin olmadığı biridir. Failin temel motivasyonu mağdurun onu 'gerçekten' tanıdığına ona âşık olacağı düşüncesidir. Bu gruptaki faillerin büyük bir kısmı şizofeni ve bipolar bozukluk tanısı alan; diğer kısmı ise sosyal uyum sağlama veya yakın ilişki kurmakta sorun yaşayan kişilerdir. Klasik saplantılı grubundaki faillere kıyasla daha az tehlikelidir. Erotomanik ısrarlı takip failleri ise mağdurun kendisine âşık olduğu

hezeyanı içindedir. Mağdurlar genellikle failden büyük ve ekonomik olarak daha iyi durumda olan erkeklerdir. Genel popülasyonda az bulunmakla beraber hezeyanların varlığı nedeniyle diğer gruplara kıyasla çözülmesi oldukça zordur. Son olarak, sözde mağdur sendromu kişinin gerçeğin aksine kendisinin takip edildiği düşüncesini taşıyan kişilerde görülmektedir. Sözde mağdurlar genelde kadınlardır. Temel motivasyon başarısız olan bir ilişkiyi yeniden başlatma çabası olmaktadır. Takip edildiğini inanılır kılmak için kişinin kendine zarar vermesi mümkündür (Meloy, 1999; Zona, Palarea ve Lane, 1998).

2.2.2. Mullen ısrarlı takip faili tiyolojileri

Son dönemde yaygın olarak kullanılan tiyolojilerden biridir. Mullen, Pathé, Purcell ve Stuart (1999) failin davranışının motivasyonu ve işlevi, bağlamın spesifik özellikleri, fail ile mağdur arasındaki ilişki ve failin psikiyatrik durumunun çeşitli şekillerde eşzamanlı olarak görülmesi sonucunda bu tiyolojilerin oluştuğunu ileri sürmektedir. Mullen ve ark. yürüttükleri çalışma doğrultusunda ısrarlı takip faillerinin beş kategoride değerlendirilebileceği sonucuna ulaşmışlardır: Reddedilmiş, yakınlık (samimiyet) arayan, yetersiz, güvenmiş/küskün ve yırtıcı (avcı). Reddedilmiş ısrarlı takip failleri uzlaşma ve intikam arzuları arasındaki dengeyi kuramamaktadır. Kaybetme duygusuna eşlik eden öfke, kızgınlık ve kıskançlık gibi duyguların failin davranışlarına yansımaları mümkündür. Bu gruptaki ısrarlı takip faillerinde kişilik bozuklukları daha yüksek oranda görülmektedir. Yakınlık arayan ısrarlı takip faillerinde mağdurun kendisinin hayatının aşkı olduğuna yönelik bir düşünce mevcuttur. Failin genelde amacı yakınlık kurmak olsa da zaman zaman kıskançlık ve kendisinin bir partner olarak algılanmamasına yönelik öfke görülmektedir. Yetersiz ısrarlı takip failleri ilgi duydukları kişinin kendisine karşılık vermeyeceğini bilmektedirler. Ancak buna rağmen davranışlarının bir şekilde ilgi duydukları kişi ile kendisi arasında bir yakınlık kuracağına dair inançları bulunmaktadır. Fail, ilgi duyulan kişiye yönelik yoğun bir aşk duygusu beslememektedir. Genellikle daha önce başka ısrarlı takip faili olduğu durumlar bulunmaktadır. Güvenmiş/küskün ısrarlı takip faillerinin temel motivasyonu mağduru korkutmak ve onun kendisini rahatsız hissetmesini sağlamaktır. Ancak bu davranışlar intikam alma duygusunun aksine mağdura gücünü ve haklılığını kanıtlamak amacıyla sergilenmektedir. Son grupta ise yırtıcı ısrarlı takip failleri yer almaktadır. Bu grupta yer alan failer şiddet içeren eylemlere yönelmektedirler.

Genellikle cinsel saldırı planlamakta ve mağdur hakkında edindiği bilgiler sayesinde güçlü hissetmektedir (Mullen, Pathé, Purcell ve Stuart, 1999; Mullen, Pathé ve Purcell, 2002, s.79-127). Mullen ısrarlı takip tipolojisi yoğun olarak kullanılmasına rağmen rahatsızlık verecek ölçüde müdahil olma davranışının eksik olduğu ileri sürülerek eleştirilmiştir (Youngs, Ioannou ve Straszewicz, 2013).

2.2.3. RECON ısrarlı takip faili tipolojileri

Sıklıkla kullanılan RECON (Relationship and context-based) sınıflama modeli ısrarlı takip faili ve mağduru arasındaki ilişkiyi ve ısrarlı takibin geliştiği bağlamı temel almaktadır. Mohandie, Meloy, McGowan ve Williams (2006) yaptıkları çalışmada ısrarlı takip faillerinin birisini sevme ve bir işte çalışabilme yetilerinin büyük oranda zarar gördüğü sonucunda ulaşımlardır. Ek olarak, ısrarlı takip faillerinin kendilerini reddeden kişileri takip etme konusunda bir yatkınlıkları söz konusudur. RECON tipolojisi fail ve mağduru geçmişte yaşadığı ilişkinin niteliği (Tip I: Yakın ilişki (samimiyet) vs. Tanıdık) ve ısrarlı takibin gerçekleştiği bağlam (Tip II: Halk figürü vs. Özellik arayan yabancı) üzerinden çaprazlama yaparak dört temel kategori altında incelemektedir. İlk olarak, mağdurla arasında yakın ilişki bulunan faillerin eylemlerinin en zarar verici türden olduğu ileri sürülmektedir. Genellikle, madde kullanımı ve adli kayıtlarında şiddet suçu geçmişi bulunması ihtimali yüksektir. Mağdurlar sıklıkla eski partner, süregelen ilişkideki partner veya cinsel birliktelik yaşanan kişidir. İkinci grup, fail ile mağdur arasındaki ilişkinin tanışıklığın ötesine geçmediği durumları içermektedir. Bu gruptaki failer mağdura yönelik saldırgan davranışlar sergilemekte veya eşyalarına zarar vermektedir. İkinci tipin birinci grubu olan halk figürüne yönelik ısrarlı takip eylemlerinin mağduru ise ünlü olan kişilerdir. Diğer gruplara kıyasla şiddet meyillerin daha az olduğu görülmektedir. Daha fazla psikotik özellik gösterdikleri ve diğer gruplarda bulunan failere kıyasla yaş olarak büyük oldukları tespit edilmiştir. İkinci grup ise spesifik bir bağlamın olmadığı ve fail ile mağdur arasında bir ilişkinin bulunmadığı durumları içermektedir. Fail mağduru görece tanımaktadır ya da hiç tanımamaktadır. Belirli bir özellik taşıyan mağdurla bir iletişim/yakınlık kurma arayışı içindedir (Mohandie, Meloy, McGowan ve Williams, 2006).

Genel çerçeveden bakıldığında davranışlar arasında net bir kategorik ayırım yapılmasının ısrarlı takip eylemlerinin dinamiklerini anlama noktasında olumsuz

etkisinin olabileceği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Diğer bir eleştiri konusu ise oluşturulan tipolojilerin teorik bir varsayımdan ileri gelmesine rağmen nesnel bir gerçeklik olarak yansıtılmasıdır. Bu durum olayların değerlendirilmesinde bazı önemli noktaların gözden kaçmasına neden olmaktadır. Son olarak, tipolojilerin genellikle psikoloji, psikiyatri ve adli bilimler uzmanlarının araştırmalarının bir ürünü olduğundan oluşturulan profillerin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Sosyoloji, nörobilim ve iletişim bilimi gibi diğer alanlardan uzman kişilerin çalışmalara katkı sağlaması bakış açısının genişletilmesi noktasında faydalı olacaktır. (Spitzberg ve Cupach, 2014, s. 141)

2.2. Israrlı Takibin Hukuki Boyutu

Israrlı takip, 1990 yılında Rebecca Schaeffer'in kendisini takıntı haline getiren hayranı tarafından öldürülmesi sonucunda ilk defa ABD'de suç olarak tanımlanmıştır (Haas, 1994). Bu düzenleme sonrasında birçok ülke ısrarlı takibi suç olarak kabul etmiştir (Doğan, 2014). Israrlı takibin ayrı bir suç olarak tanımlanmadığı ülkelerde ise mağdurlar bazı hukuk kuralları ve yargı kararları aracılığıyla korunmaya çalışılmaktadır (Türkmen, 2010). Bu düzenlemeler oluşturulurken davranış biçimi, failin kastı ve davranışın mağdur üzerindeki etkisi noktalarında genel anlamda ortaklık kurulmasına rağmen her ülkeye göre ısrarlı takip suçu kavramının niteliği farklılaşmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında kültürel farklılıklar, eylemlerin birden fazla davranışı içermesi, eylemin niteliği, eylemin süresi ve iletişim kurma biçimlerinin farklılığı gösterilebilir (Dressing, Kühner ve Gass, 2005).

Türkiye'de yapılan düzenlemelere bakıldığında ısrarlı takip, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında suç olarak tanımlanmasa da 2012 tarihinden bu yana 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da tek taraflı ısrarlı takip olarak şu şekilde yer aldığı görülmektedir:

“Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı.”

Bahsi geçen kanun, ısrarlı takip mağdurlarının korunması ve çeşitli tedbirlere başvurabilmesi amacıyla hazırlanmıştır (Doğan, 2014). Ancak yapılan tanımlama

eylemlerin niteliğine, eylemlerin yaygınlığına ve mağdurun ihtiyaçlarına yönelik alınması gereken tedbirlere açıklık getirme konusunda yetersiz kalmaktadır (Uyumaz ve Akdağ, 2015).

Türk Ceza Kanunu açısından bakıldığında spesifik bir kanun oluşturulmasına kadar ısrarlı takip eylemlerinin niteliğinin belirli suç türleriyle örtüştüğü noktalar üzerinden değerlendirildiği görülmektedir. Mevcut ısrarlı takip eylemleriyle örtüşebilecek kanun maddeleri ise şunlardır: TCK madde 96 eziyet suçu, TCK madde 105 cinsel taciz, TCK madde 106 tehdit ve TCK madde 123 kişilerin huzur ve sükûnunu bozma (Türkoğlu, 2019).

Türk Medeni Kanunundaki kişiliğin korunması hükümlerinin ısrarlı takiple örtüştüğü noktalar üzerinden uygulanabileceğine dair görüşler de mevcuttur. Ancak etkililiği ve uygulama kolaylığı açısından önceliğin Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna verilmesi mağdurun korunması bakımından daha faydalı olduğu görüşü özel bir kanun çıkmasına kadarki süreçte hâkim olmuştur (Türkmen, 2010).

Kavramın sınırlarının tanımlanması ve suç oluşturan boyutlarının netleştirilmesi aynı zamanda kadına şiddeti önleme noktasında da önem arz etmektedir. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi –kısa adıyla- İstanbul Sözleşmesi'nin 34. maddesinde ısrarlı takip davranışının suç olarak tanımlanması hukuki boyutta ısrarlı takibi kadına yönelik şiddetin bir türü haline getirmiştir. Türkiye'de kanunlar nezdinde yapılan tanımlamalar göz önünde bulundurulduğunda 27 Mayıs 2022 tarihine kadar yapılan en kapsamlı tanımlamanın İstanbul Sözleşmesi olduğu görülmektedir (GREVIO, 2018). Ancak Türkiye 20 Mart 2021 tarihinde İstanbul Sözleşmesi'ni feshederek yürürlükten kaldırmıştır (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi, 2021).

Mevcut yasal düzenlemelerin ısrarlı takip eylemlerini tam olarak kapsamakta yetersiz kaldığı görülmüş ve bu nedenle 27 Mayıs 2022 tarihli Resmi Gazete'de ısrarlı takip ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır (Türk Ceza Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2022). İlgili madde aşağıdaki gibidir:

“MADDE 123/A-(1) İsrarlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya

yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Suçun;

a) Çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi,

b) Mağdurun okulunu, iş yerini, konutunu değıştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması,

c) Hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi,

hâlinde faile bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Bu maddede düzenlenen suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağılıdır.”

3. EBEVEYN KABUL-RET KURAMI

3.1. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı

Erken dönemde ebeveynlerle kurulan ilişki gelecek dönemde diğerleriyle kurulan ilişkilerin niteliğı için önemlidir (Bartholomew, 1990; Dutton, Saunders, Starzomski ve Bartholomew, 1994; McCutcheon, 2006). Özellikle kendi çocuklarıyla kuracağı ilişkinin yeni nesiller için belirleyici bir özelliğı vardır (Rohner, Khaleque, Elias ve Sultana, 2010). Dünyanın her yerinde çocuklar ebeveynlerinin kendilerine yönelik davranışlarını reddedici veya kabullenici olarak algılamaktadır (Rohner ve Rohner, 1981).

Her çocuk tüm koşullardan bağımsız olarak temel bakımvereni yanında seilmeyi ve kabul edilmeyi arzu etmektedir (Ali, Khaleque ve Rohner, 2015; Baumeister ve Leary, 1995). Sevgi veya kabul kültürel olarak değışse de anlamsal yapısı yaygın olarak aynı şekilde görülmektedir. Ebeveyn kabul-ret kuramı (EKAR) kabul veya ret ifadelerinin her kültürde farklı görünümleri olabileceğı varsayımıyla temel bakımverenin davranışlarının değılendirilmesinde kişinin öznel algılarına odaklanmaktadır. Böylelikle bakım verenin davranışlarının yanlış yorumlanmasının önüne geçilmektedir (Rohner ve Pettengil, 1985; Rohner ve Cournoyer, 1994). Reddedici veya kabullenici tutumları çocuklar yetişkinlere göre daha fazla hissetmektedir. Bu

çalışmada da bahsi geçen kabullenici ve reddedici davranış tanımlamaları ebeveynin davranışları ve tutumlarına değil kişinin algılarına dayanmaktadır. Kuramda kullanılan ebeveyn kavramı ise çocuğa temel bakımveren kişileri ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu bağlamda ebeveyn kelimesinin sadece biyolojik anne ve baba için kullanılmadığını unutmamak gerekmektedir. Bu kişiler öz veya üvey ebeveyn, büyükanne ve dede, teyze/hala veya dayı/amca ve akrabalık bağı bulunmayan kişiler de olabilir (Rohner, 2005).

Temelleri 19. yy.'a dayanan EKAR kuramı, klinik popülasyon yerine “normal” ve “sağlıklı” aile-çocuk ilişkilerinin dinamiklerine açıklama getirmektedir (Rohner, 1986, s.13). Kuram ebeveynleri tarafından kabul görmediği algısına kapılan çocukların yaşadığı yerden, yaşından, cinsiyetinden ve kültüründen bağımsız olarak benzer davranışlar sergilediğini öne sürmektedir (Rohner, DeWalt, ve Ness, 1973). Sevilme ve kabullenilme ihtiyacı karşılanmadığında çocuklar özsaygı, duygular ve bağımlı olma gibi konularda iki uca varan kişilik gelişimi göstermektedir: Saldırgan davranış veya öfke kontrolünde sorunlar, bağımlı ya da savunmacı olarak bağımsız olma, normalden fazla özgüven veya düşük özgüven. Öz yeterlilik ile ilgili sorunlar, duygusal olarak tepkisiz veya istikrarsız olma ve olumsuz bir dünya bakışı da reddedici tutumların bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Rohner, Kamal Uddin, Shamsunnaher ve Khaleque, 2008). Bunlara ek olarak, kendini reddedilmiş hisseden ergen ve yetişkinlerde kaygılı, güvensiz ve depresif hissetme, alkol madde kullanımı ve davranış problemleri görülmektedir (Campo ve Rohner, 1992; Parmar ve Rohner, 2005).

Kuram ebeveynin kabullenici veya reddedici davranışlarını sıcaklık alt boyutu aracılığıyla değerlendirmektedir (Rohner, 1970). Buna ek olarak, EKAR kuramı üç alt kurama sahiptir: Kişilik, başa çıkma ve sosyokültürel sistemler. Kişilik alt kuramı iki temel soru etrafında şekillenmektedir. Birincisi, dünyanın her yerinde bulunan ve farklı demografik özelliklere sahip olan çocuklar kendilerini kabul edilmiş veya reddedilmiş olarak algıladıklarında aynı tepkiyi mi verirler? İkincisi, reddedilme algısı çocuğun gelecek yaşantısında ne düzeyde etki etmektedir? Başa çıkma alt kuramı ise ‘bazı çocuk ve yetişkinlerin diğerlerine kıyasla reddedilme duygusuyla daha iyi başa çıkabilmesinin nedeni nedir?’ sorusundan hareketle başa çıkma mekanizmaları üzerine odaklanmaktadır. Son olarak, sosyokültürel sistemler ebeveynler arasındaki sevgi

farkının nedenleri ve çocuktaki kabul-ret algısının toplumu şekillendirme noktasındaki etkisi üzerinde durmaktadır (Rohner, 2021).

3.2. Ebeveynliğin Sıcaklık Alt Boyutu

Ebeveynliğin sıcaklık alt boyutu değerlendirmesi için çocuk ve ebeveyn arasındaki duygusal bağ, ebeveynin sergilediği fiziksel, sözel ve sembolik davranışlar önemlidir. Bu boyut çocuğun algıladığı sevginin ebeveyn kabulü ve reddi arasındaki iki uçlu bir düzlem üzerinde değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Boyutun bir ucunda çocuğun kabul edildiğinin bir göstergesi sayılan sıcaklık, şefkat, bakım, rahatlık, ilgi, destek, beslenme veya sevginin basitçe gösterimi gibi davranışlar bulunmaktadır. Diğer ucunda ise çocuğun ebeveyni tarafından reddedildiği algısı oluşturan tutum ve davranışlar bulunmaktadır. Bunlar kabullenildiği algısı oluşturan duygu ve davranışların yokluğu ile çocuğu fiziksel ve psikolojik olarak istismar eden davranışlardan oluşmaktadır (Rohner, 1970).

Çeşitli kültürlerde yapılan çalışmalar sonucunda ebeveynin çocuğa yönelik reddedici davranışlarının dört ana başlık altında toplandığı görülmektedir. Birincisi ebeveynin çocuğa karşı soğuk ve sevecen olmayan tavırlarıdır. İkincisi, çocuğa yönelik düşmanca ve saldırgan davranış ve tutumlardır. Kuram içinde saldırganlık, kendine veya başkasına yönelik zarar verme amacıyla yapılan tüm davranış ve tutumları kapsamaktadır. Üçüncüsü, çocuğa yönelik umursamaz ve ihmalkâr tutum ve davranışlarından oluşmaktadır. Ebeveynin pek çok nedenle çocuğa yönelik ihmalkâr tutumda bulunabileceği için çocuğa yönelik umursamazlık ile ihmalkârlık arasındaki ilişki dolaylıdır. Son başlık olan ayrışmamış reddetmede ebeveyn çocuğa yönelik net bir reddedici tutum ve davranış içinde olmasa da çocuk ebeveynlerinin onu sevmediğine ve önemsemediğine inanmaktadır (Rohner ve Rohner, 1981). Sıcaklık boyutunun değerlendirme göstergeleri olan sözel ve fiziksel ifadelerin daha iyi anlaşılabilmesi için tablolastırılmış hali için Şekil 1.2.'ye bakınız.

EKAR kuramı çocuğun algısı veya gözlemcinin raporladığı bilgiler üzerinden çalışılmaktadır. Genelde bu iki kaynağın bilgileri birbiriyle örtüşse de zaman zaman farklı sonuçlar verebilmektedir. Ebeveynin reddedici veya kabullenici olduğu durumlar için belirli davranış kodları olmadığından böyle bir durumda çocuğun algısını ön planda tutmak tercih edilmelidir (Rohner ve ark., 2005). Kabul edici veya reddedici tutumları daha iyi anlayabilmek için davranışın, tutumun ve söylemin

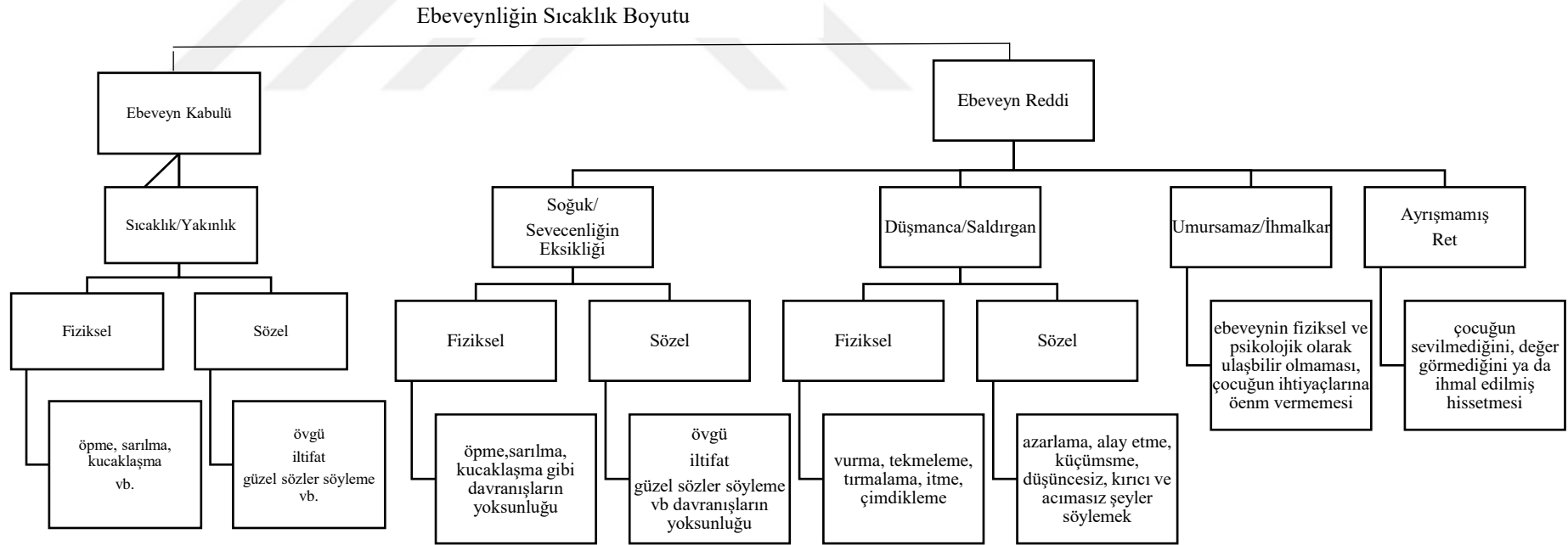
kültürel boyutları göz önünde bulundurulmalıdır. Çoğu zaman reddedici/kabul edici davranışlar sembolik düzlemde gerçekleşmektedir (Kagan, 1974, 1978).

3.3. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramının Alt Kuramları

3.3.1. Kişilik alt kuramı

Kişilik alt kuramı EKAR kuramının en gelişmiş bölümüdür. Kişilik alt kuramı her reddedilmiş veya kabul edilmiş çocuğun ve ebeveynlerinin etnik köken, yaş ve cinsiyet gibi belirleyici unsurlardan bağımsız olarak aynı tepkileri verip vermediklerine odaklanmaktadır. Bu noktada kişilik alt kuramı konuya gerekli açıklamanın yapılması için algılanan kabul ve reddin sonuçlarına odaklanmaktadır (Khaleque ve Rohner, 2012). Bu sonuçlar ruh sağlığı ile ilgili olarak kişiliğe ve psikolojik duruma olan etkisi üzerinden incelenmektedir. Daha önceki çalışmalardan bilindiği üzere olumlu duygu, düşünce, dilekler, koşulsuz sevgi ve güvenli bağlanmanın kişinin psikolojik sağlığına olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu bağın kurulmasında ailenin olduğu kadar çevresinde bulunan ve kişi için önemli olan figürlerin de önemi vardır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2003). Kuram içinde bu figürler “yerine başka kişiler konulamayan ve uzun süreli bir bağın bulunduğu kişiler” olarak tanımlanmaktadır (Rohner, 2005). EKAR kişilik alt kuramı yetişkinlerin mevcut durumda duygusal olarak güvende hissetmesi ve ruhsal iyilik durumunun oluşmasında ebeveynleri dâhil olmak üzere kendisi için önemli olan kişilerle kurduğu bağlantıların önemli olduğunu savunmaktadır (Rohner, Khaleque, Elias ve Sultana, 2010).

EKAR kişilik alt kuramında kişilik kavramı “bir bireyin çeşitli yaşam durumlarında veya bağlamlarında tepki vermeye yönelik nispeten istikrarlı yatkınlıkları (duygusal, bilişsel, algısal ve motivasyonel eğilimler) ve gerçek tepki verme biçimleri (gözlemlenebilir davranışlar)” olarak tanımlanmaktadır (Rohner, 2005). Bu bağlamdan bakıldığında ebeveyn ve önem verilen kişilerden gelen pozitif-negatif tutum ve davranışların güçlü bir motivasyon aracı olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 1.2. Ebeveynliğin sıcaklık boyutu

Reddedici tutumun bir sonucu olarak ortaya çıkan bağımlılık EKAR kuramı kapsamında “bağlanma figürlerinden duygusal (araşsal veya duruma bağlı değil) destek, özen, rahatlık, dikkat ve benzeri davranışlar için içsel ve psikolojik olarak hissedilen istek veya özlem” olarak tanımlanmıştır (Rohner, 2005). Bu arzunun davranışsal yansımaları da yine tanıma dahil edilmiştir. Kuram çerçevesinde bağımlılık kavramı, bağımsız olmak ve aşırı bağımlı olmak üzere iki uçlu bir düzlem çerçevesinde değerlendirilmektedir. Kişiler ebeveynlerine yönelik hissettikleri kabul-ret algısına bağlı olarak bu düzlemde farklı seviyelerde bulunabilmektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2003).

Algılar, duygular ve yeni deneyimlerle şekillenen zihinsel temsiller kişinin kendisini, onun için önemli olan diğer kişileri ve dünyaya yönelik tutumlarını değerlendirmede etkili rol oynamaktadır (Baldwin, 1992). Bu algılar üzerinden şekillenen ruhsal dünya kişinin günlük yaşamını etkilemektedir. Kişi yaşadığı olayları mevcut zihinsel temsiller üzerinden yorumlamakta ve kendi zihnindeki temsillerle uymadığında reddetmektedir (Rohner, Kamal Uddin, Shamsunnaher ve Khaleque, 2008). Pozitif tutumla karşılaşmayan kişilerin endişe ve güvensizlik gibi bazı belirli tepkilerde ortaklaştıkları görülmektedir. Bu duyguların üstesinden gelmek için uğraşan kişi ise tam tersi bir tepki göstererek arzuladığı olumlu duygular için genelde daha bağımlı hale gelmektedir. Öte yandan bazı reddedilen kişiler tam tersi bir tepkiyle savunma olarak bağımsız davranmaya başlayabilmektedir. Savunmacı bağımsızlık sağlıklı bir bağımsızlık gibi pozitif tepkiler için bir arayış içinde olmama durumudur. Ancak burada sağlıklı bağımsızlıktan farklı olarak duygu durumuna öfke ve güvensizlik gibi olumsuz duygular eşlik etmektedir. Bu da yakın ilişkilerde şiddete varabilecek boyutta sorunlara sebep olmaktadır (Parmar ve Rohner, 2005).

Algılanan ebeveyn reddinin kişide psikolojik bir acıya sebep olmasıyla birlikte bağımlılığın yanı sıra psikolojik uyumsuzluk, saldırganlık, öfke kontrol problemi, duygusal istikrarsızlık ve olumsuz dünya görüşüne rastlanmaktadır. Reddedilme sonucunda olumsuz duyguların yüksek oranda hissedilmesi kişinin stresle başa çıkma mekanizmasını sekteye uğratmakta ve duygusal dalgalanmalara neden olmaktadır. Reddedilen kişi ebeveynleriyle olan ilişkisini tahmin edilemez, güvensiz ve acı verici bulabilmektedir. Kişi bilinç düzeyinde veya bilinçdışında yeniden reddedilmeyi engellemek için daha az duygusal yanıt verir hale gelmektedir. Benzer şekilde, ebeveyn reddi algılayan kişilerde değersiz oldukları ve sevilmeye layık olmadıkları

düşüncesi hâkim olduğundan özsaygı ve özyeterliliklerinin düşük olması beklenebilecek bir sonuçtur. Yeni bir romantik yakınlık söz konusu olduğunda ise ebeveynle olan ilişkisine dair öğeleri yeni kurduğu ilişkiye taşıması muhtemeldir. Kişi ilişki içinde nasıl davranacağını ve seveceğini bilememekte; karşısındaki kişiyle duygusal yakınlık kurmakta zorlanmaktadır. İlişkilerindeki duygusal tatmin genelde sağlanamamakta ve kendilerine yönelik görüşleri olumsuz olmaktadır. (Ali, Khaleque ve Rohner, 2015; Ali, Khatun, Khaleque ve Rohner, 2018; Rohner ve ark., 2019; Putnick, Kamal Uddin, Rohner, Singha ve Shahnaz, 2020; Rohner ve ark., 2020).

3.3.2. Başa çıkma alt kuramı

Baş çıkma alt kuramı kronikleşmiş reddedilmenin nasıl psikolojik bir rahatsızlığa dönüşmediğine ve kişinin bu reddedilme ile nasıl başa çıktığına odaklanmaktadır. Kuramda en az gelişmiş kısım olsa da kabul-ret mekanizmasının tam anlamıyla anlaşılabilmesi için baş etme mekanizmasının önemli olduğu düşünülmektedir (Rohner, 1980). Bu noktada Rohner baş etmeyi mekanizmasını etkilediği düşünülen çok değişkenli bir bakış açısı önermektedir. Bu model üç temel noktaya odaklanmaktadır: Kendilik, diğerleri ve bağlam. Kişinin içinde bulunduğu reddedilme durumuna verdiği davranışsal tepkilerin bu üç değişkenin birbirleriyle olan ilişkisinin bir fonksiyonu olarak sergilendiği ileri sürülmektedir. Kendilik, kişinin zihinsel temsillerini ve kişiliğini; öteki, reddeden bağlanma figürlerinin kişilik özellikleri, reddetmenin süresi, sıklığı ve şiddeti; bağlam ise kişi için önemli olan figürlerin ve sosyal çevresinin özelliklerini tanımlamaktadır (Rohner, 2004).

EKAR kuramı kişinin sosyal bilişsel kapasitesinin göstergeleri olan kendilik algısı, öz belirleme ve depersonalizasyon kapasitesi doğrultusunda ebeveynin davranışlarını olduğundan daha reddedici olarak algılayabileceğini savunmaktadır. Farklılaşmanın sağlandığı bir kendilik algısı ve öz-belirleme düzeyinin aynı zamanda başa çıkmada önemli olduğu görülmüştür. Öz belirleme düzeyi yüksek bir kişinin reddedici davranışları yorumlama şeklinin değişmesiyle beraber kendisine yönelik hasarı azalmaktadır. Depersonalizasyon ise karşı tarafın davranışlarının kendine özel sergilendiği düşüncesinin verdiği zararı azalttığından kişiler arası ilişkiler için yeni bir yol oluşturarak daha başa çıkılabilir kılmaktadır (Rohner, 2021).

Kuram reddedilme ile başa çıkan kişileri iki gruba ayırmaktadır. İlk grup olan etkili başa çıkanların yoğun bir reddedilmeye rağmen duygusal ve mental sağlık bakımından

iyi durumda olduğu gör÷lmektedir. Ancak bu kişiler kabullenici ailelerde yetişen çocuklarla kıyaslandığında başa çıkma konusunda geride kalmaktadırlar. İkinci grupta ise işlevsel başa çıkanlar bulunmaktadır. Bu gruptaki kişiler reddedilmenin etkisiyle duygusal ve mental sağlığı zarar görmüş kişilerden oluşmaktadır. Ancak bu zarara rağmen iş, okul ve günlük hayatlarını başarılı bir şekilde devam ettirmektedir (Rohner, 2004).

Çok ciddi manada reddedilenler hariç olmak üzere, reddedilme sonucu oluşmuş duygusal ve mental hasarın kişilerin hayatları boyunca yaşadığı deneyimler ve hayatlarına giren önemli kişiler aracılığıyla iyi duruma gelmesi mümkündür. Ebeveynlerinden reddedilme algılayan kişi -alternatif olarak- onun için önemli olan bir kişiden sevgi, sıcaklık ve destek bulduğunda başa çıkma gücü artmaktadır. Kişinin psikolojik direnme gücü, psikoterapinin varlığı, çalışma ortamının olumlu şartlar içermesi, tatmin edecek romantik ilişkiler içinde bulunmasının bir araya gelmesiyle beraber başa çıkma mekanizması güçlenmektedir (Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve Kahaleque, 2010).

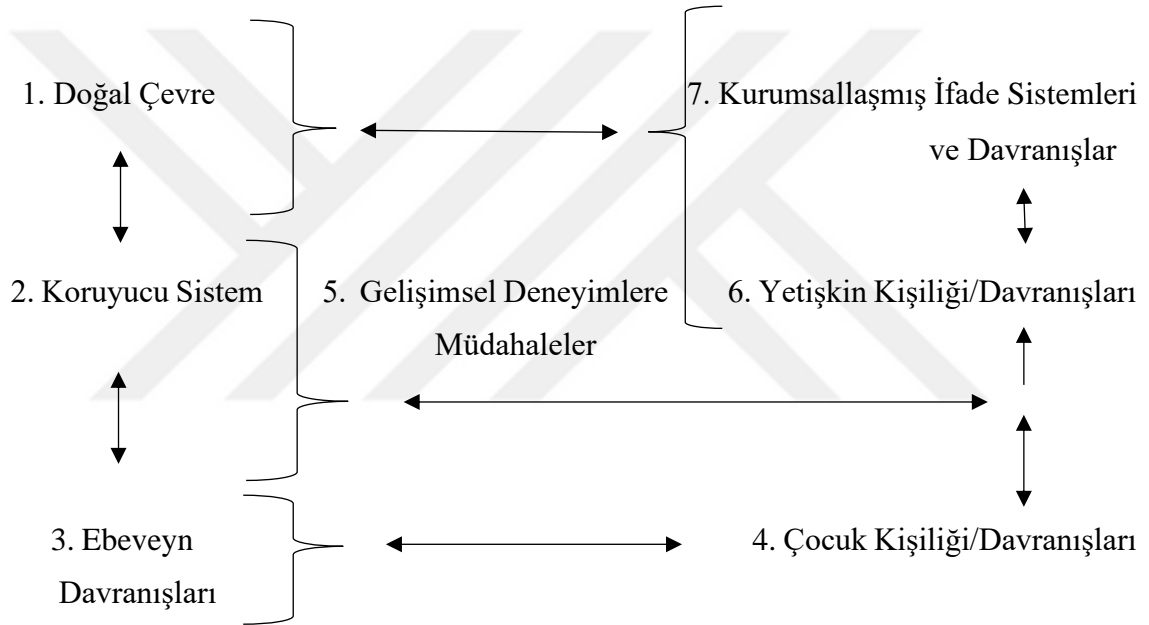
3.3.3. Sosyokültürel sistemler alt alanı

Ebeveyn reddi/kabulü sadece aile ebeveynle kurulan ilişkide değil sosyokültürel sistemlerle kurulan ilişkiler için de önem arz etmektedir. Sosyokültürel sistemler alt kuramı kabul ve ret davranışlarının nedenlerini yordama ve kurumsallaşmış ifade sistemleriyle olan ilişkisini değerlendirme amacı taşır: ‘Neden bazı toplumlarda ebeveynler daha sevgi dolu yaklaşımlar sergilerken diğerleri reddedici tutumlar sergilemektedir?’, ‘Bu farklılıkların görünmesinde hangi toplumsal ve kişisel farklılıklar ön plana çıkmaktadır?’ sorularına cevap aramaktadır (Rohner, 2021).

Kardiner (1939) ile Whiting ve Child’in (1953) çalışmalarından temelini alan EKAR kabullenici ve reddedici olarak algılanan davranışların sosyal sistem tarafından inşa edilmiş süreçler olduğunu vurgulamaktadır. Bu sistemler aile, ekonomik ve politik organizasyonlar gibi doğallaşmış toplumsal düzenin devamını sağlayan sosyal sistemleri kapsamaktadır.

Model çocuğun karakteristik özellikleri ile ebeveynlerinin çocuğa olan tutumunda birbirini şekillendirme konusunda karşılıklı etki olduğunu ileri sürmektedir. Çocuklar yaşamlarının bazı dönemlerinde gelişimsel süreçlerini olumsuz yönde etkileyecek bazı durumlara maruz kalabilirler. Bu olumsuz durumlar akran, yetişkin ve toplumla ile

dini ritüeller/davranışlar, folklorik gelenekler ve sanat gibi kurumsallaşmış ifade sistemleriyle olan iletişimini etkilemektedir. Bu ifade sistemlerinin kişilerin inanışlarını ve içsel dünyasını temsil ettiği düşünülmektedir. Yetişkin kişiliği/davranışlarının ve kurumsallaşmış ifade sistemleri/davranışlarının birbiri üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Toplumda dünyanın sevgi dolu, kucaklayıcı ve koruyucu olduğu düşüncesi hâkim olsa da reddedici tutumlar söz konusu olduğunda bahsedilen etkileşimlerin etkisiyle tecrübe edilen dünya daha öfke dolu, yıkıcı ve negatif bir hal almaktadır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2003; Rohner ve Lansford, 2017; Rohner, 2021). Sosyokültürel sistemler alt alanı Şekil 1.3.'te detaylı bir biçimde gösterilmiştir.

Şekil 1.3. Sosyokültürel Sistemler Alt Alanı

4. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI

Kişilik bozukluğu bilişte, duygulanımda, kişilerarası işlevsellikte ve dürtü denetiminde çeşitli sorunları içeren kalıcı veya uzun süreli duruma verilen isimdir. Kişilik bozuklukları ergenlik veya erken erişkinlik döneminde başlamaktadır (American Psychiatric Association, 2013). İşlevsellikte önemli bozulmalara yol açan

kişilik bozuklukları toplumda yaygın olarak görülmektedir (Şahin, 2009). Zaman içinde tanımları ve içinde bulunduğu kategorileri değişmekle beraber DSM-5 Tanı El Kitabında (2014) toplamda on adet olan kişilik bozuklukları benzer özelliklerine göre üç ayrı kümeye alınarak sınıflandırılmıştır.

4.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları

Bu kümede yer alan paranoid, şizoid ve şizotipal kişilik bozuklukları genel itibariyle “tuhaf veya eksantrik” olarak tanımlanması nedeniyle aynı kümede yer almaktadır.

Paranoid kişilik bozukluğu gerçek bir tehdit olmamasına rağmen diğerlerine duyulan güvensizlik ve şüphe davranışlarıyla karakterizedir. Kişinin empati kapasitesi düşüktür ve kötülük görebileceği kaygısıyla tetiktir. Paranoid kişilik bozukluğuna sahip kişilerin alıngan ve tartışmaya eğilimli olması nedeniyle sorun yaşama sıklığı fazladır (Morrison, 2014, s.533, Stone, 2009). Kötülük göreceğine yönelik yoğun beklentilerinin karşılanması sonucunda şüphelerin doğrulanması sosyal olarak geri çekilmeye neden olmaktadır (Köroğlu ve Bayraktar, 2010, s.9). Ek olarak, iç ve dış dünya arasındaki tutarsızlık kişiyi içsel dünyada korku ve çekingenliğe sürüklemektedir (Akhtar, 1990).

Şizoid kişilik bozukluğunda ise kişinin duygularını sınırlı olarak belli ettiği ve toplumsal ilişkilerden kopma derecesinde uzak durduğu görülmektedir (Stone, 2009). Genellikle yakın arkadaşları yoktur ve yalnız yapılan aktivitelerden zevk almaktadırlar. Kendi aileleri ile iletişimi oldukça kısıtlıdır. Duygusal dalgalanmaların nadiren görüldüğü şizoid kişilik bozukluğunda kişi genellikle soğuk görünmektedir. Ek olarak entelektüel düzeyleri yüksek olabilmekte ve bir uğraşı olarak sanata ilgi duyabilmektedirler (Göker, Öner ve Özsan, 2007)

Şizotipal kişilik bozukluğu düşünsel ve davranışsal düzeyde normal dışı sayılabilecek özellikler taşıyan kişileri tanımlamaktadır. Şizotipal kişilik bozukluğuna sahip kişilerin düşünceleri ve davranışları genellikle ‘tuhaf’ olarak tanımlanmaktadır. Kişide belirsiz, duruma uygun olmayan ve metaforik konuşmalar, ilişki kurmada zorluk, kısıtlı duygulanım görülmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2015, s.568). Algı yanılsamaları, büyüsel inançlar, alınganlık, kuşkuculuk ve referans düşüncelere sıkça rastlanmaktadır (Maróthia ve Kéria, 2018).

4.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları

Bu kümede yer alan antisosyal, borderline, histriyonik ve narsistik kişilik bozuklukları genel itibariyle dramatik, duygusal veya değişken davranışların görüldüğü bozukluklardır.

Antisosyal kişilik bozukluğu aldatma, başkalarına karşı umursamazlık, sorumluluk almama ve kurallara aykırı davranma gibi bazı karakteristik özelliklere sahip olan bir rahatsızlıktır (Edens, Kelley, Lilienfeld, Skeem ve Douglas, 2015). Antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olan kişiler diğerlerine göre duygularının daha az farkındadır (Sardoğan ve Kaygusuz, 2006). Ayrıca bu kişilik bozukluğuna sahip kişiler duyguları ve ilişkileri yönetme, kendini motive etme ve ötekine empati duyma düzeyi konusunda nispeten daha başarısızdır (Meloy, 1995). Büyükenmeci ve manipülatif özellikleri nedeniyle her şeyin kontrolünün kendilerinde olduğuna inanmaktadırlar (Gabbard ve Coyne (1987). Ek olarak, antisosyal kişilik bozukluğuna sahip kişiler empati eksikliği, kendini değerlendirme, umursamazlık, başkalarının haklarına karşı özensizlik ve kıskançlık nedeniyle sosyal ilişkilerde sorun yaşamaktadır (APA, 2014, s.660).

Karşılaşılan semptomların diğer psikolojik rahatsızlıklarda da görülüyor olması nedeniyle tartışmalı bir tanı olan *borderline kişilik bozukluğu* kişinin kimliğinde, ilişkilerinde ve duygulanımında sürekli hale gelmiş bir dengesizlik durumunu tanımlamaktadır. Kişi terkedilmekten kaçınmak için olağandışı bir çaba göstermektedir. Kimlik duygusu ise sağlıklı bir biçimde gelişmemiştir. Zaman zaman para harcama, seks ve madde kullanımı gibi dürtüsel davranışlar görmek mümkündür (Öztürk ve Uluşahin, 2015, s.570). Genelde bunaltı ve çökkünlük sıkça görülmekle beraber tekrar eden intihar girişimlere sıkça rastlanmaktadır. Bu bozukluğa sahip kişiler kronikleşmiş bir boşluk ve anlamsızlık duygusuna sahiptir. Öfkesini kontrol etmekte zorlanan bu kişiler zaman zaman paranoid ve disosiyatif belirtiler göstermektedir (Paris, 2005).

Aşırı duygusallık ve ilgi çekme davranışlarıyla karakterize olan *histriyonik kişilik bozukluğunda* kişinin olayları dramatize ederek büyüttüğü ve abartılı duygusal tepkiler verdiği görülmektedir. Benmerkezcilik ve narsistik eğilimler yoğun olarak görülmektedir (Koroğlu ve Bayraktar, 2010, s.81). Diğerleriyle kurduğu ilişkilerde baştan çıkarıcı tavırlar sergileme veya fiziksel çekiciliği kullanma görülebilir. Histriyonik kişilik bozukluğuna sahip kişiler kolaylıkla ilişki kursa da bu ilişkiler

yüzeyseldir; olgun ve dengeli değildir (Köroğlu ve Bayraktar, 2010, s.78).

Narsisistik kişilik bozukluğu büyüklenme ve beğenilme gereksiniminin ön planda olduğu bir rahatsızlıktır. Bu bozukluğa sahip kişi kendisinin her şeyi hak eden eşsiz birisi olduğunu ve çevresindeki insanların da buna uygun davranmasını beklemektedir. Kişi başarı, güç, başarı, güzellik ve ideal aşk beklentisi içindedir (Öztürk ve Uluşahin, 2015, s.573). Çevresindeki insanların duygularının umursamamakla beraber kendisine hayranlık beslemelerine ihtiyacı vardır Narsistik kişilik bozukluğuna sahip kişiler eleştirel yorumlara ve düşüncelere karşı aşırı düzeyde tepkiseldir (Masterson, 2018, s.102).

4.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları

C kümesinde yer alan çekingen, bağımlı ve obsesif-kompulsif kişilik bozuklukları korkulu, kontrolcü veya kaygılı davranış örüntüsünde ortaklaşmaktadır (Morrison, 2014, s.529).

Çekingen kişilik bozukluğuna sahip kişiler topluluk içinde kendini rahat hissetmemekte ve sosyal etkileşimlerden kaçınmaktadır. Dışlanma korkusu nedeniyle kendisini seveceklerinden emin olduğu ortamlarda bulunmaktadır. Değerlendirmekten korkan ve olumsuz değerlendirmelere karşı aşırı hassas olan bu kişilerde yetersizlik duygusu hakimdir (Köroğlu ve Bayraktar, 2010, s.107; Schneier, Spitzer, Gibbon, Fyer ve Liebowitz, 1991). Toplum içinde yanlış bir şey yapmaktan endişe duymakta ve bu endişenin sonucunda yüz kızarması ve el titremesi gibi bazı fiziksel belirtiler göstermektedirler (Öztürk ve Uluşahin, 2015, s.574).

Bağımlı kişilik bozukluğu yüksek düzeyde ilgi görme arzusu, ayrılma korkusu ve boyun eğici davranışlarla karakterizedir. Bu bozukluğa sahip kişiler kendi hayatlarına dair önemli kararları başkalarının almasını arzu etmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2015, s.575). Yalnız kaldıklarında kendilerini rahatsız ve çaresiz hissettiğinden diğerlerinden gelecek ilgi için aşırıya kaçan hareketlerde bulunabilmektedirler. Bu nedenle istismar edici ilişkiler içinde bulunma ve bunun bir sonucu olarak yetersiz ve depresif hissetme ihtimalleri yüksektir. Ek olarak, bir konuda eyleme geçme noktasında edilgen pozisyona geçmekte ve sorumluluk almaktan kaçınmaktadır (Yakın, 2014).

Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu olan kişilerde düzenli olma, eksiksiz olma çabası ve mükemmeliyetçilik görülmektedir. Genellikle yaptıkları işlerde aşırı detaycı bir şekilde kurallar ve listeler hazırlamaları nedeniyle yapacakları işe başlamakta güçlük çekmektedirler. Ahlaki ve etik değerler konusunda oldukça katı bir görüşe sahiptirler. İşlerini yalnız yapmaktan hoşlanan obsesif-kompulsif bozukluğa sahip kişiler aşırı sayılabilecek düzeyde işlerine düşkündür (APA, 2013; Köroğlu ve Bayraktar, 2010, s.130; Morrison, 2014, s. 558).

5. ISRARLI TAKİP, EBEVEYN KABUL-RET ALGISI VE KİŞİLİK BOZUKLUKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Literatüre bakıldığında algılanan ebeveyn kabul ve reddinin kişilik gelişiminin seyrine önemli bir katkısı olduğu görülmektedir. Kişi için önemli olan bireyler tarafından sergilenen olumlu yaklaşımlar kişiliğin sağlıklı gelişimi için önemli bir motivasyon aracı olmaktadır (Bowlby, 1951; Davis ve Anderson, 2021; Wolberg, 1944; Zalewski ve ark., 2014). Sevilen ve önem verilen kişi tarafından reddedilmek ise kişilik bozukluğu için risk etmeni oluşturmaktadır. Benzer bir şekilde EKAR kuramı ebeveynin kabullenici veya reddedici tutumlarının algılanma şeklinin belirli kişilik özellikleriyle ilişkili olduğunu savunmaktadır (Rohner, 2004).

Ebeveyn reddi üzerine yapılan çalışmalar yoğun bir şekilde borderline kişilik bozukluğuna odaklanmaktadır. Borderline kişilik bozukluğuna neden olan etmenlere bakıldığında ebeveyn tarafından reddedilmenin önemli bir yeri olduğu görülmektedir (Baker, Silk, Weston, Nigg ve Lohr, 1992; Goldberg, Mann, Wise ve Segali, 1985; Rohner ve Rohner, 1980). Rohner ve Brothers (1999) yaptıkları çalışmada borderline kişilik bozukluğu tanısı almış kişilerin diğerlerine kıyasla ebeveynlerine yönelik daha yoğun bir reddedilme duygusu hissettikleri sonucuna ulaşmıştır. Borderline kişilik bozukluğuna ek olarak, psikolojik uyum sağlamada sorun yaşama diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır.

Genel kanının aksine çocuğun kişilik gelişiminde babanın annenin olduğu kadar kritik bir etkisi bulunmaktadır. Çocukluk döneminde babası tarafından reddedildiği düşüncesi taşıyan kişilerde obsesif-kompulsif kişilik bozukluğunun gelişme

ihtimalinin arttığı görülmüştür (Fowler, 1990). Literatüre bakıldığında paranoid ve şizoid kişilik bozukluklarının gelişiminde anne bakımı yetersizliğinin etkisinin ön planda olduğu görülmektedir. Öte yandan, paranoid, şizoid, antisosyal, borderline, narsistik, histriyonik kişilik bozukluklarına ise yetersiz ebeveyn bakımı yatkınlık oluşturan faktörler arasındadır (Thimm, 2010; Timmermann ve ark., 2005). Bu çalışmalara ek olarak, şizotipal kişilik bozukluğu çocukluk dönemindeki ihmal; borderline kişilik bozukluğu ise çocukluk döneminde aşırı koruyucu ebeveynin varlığı ile ilişkilendirilmektedir (Torgersen ve Alnaes, 1992).

Israrlı takip faillerine bakıldığında çocukluk döneminde temel bakımverenle sağlıklı bir ilişki kuramadıkları görülmektedir. Bu nedenle ısrarlı takip faillerinin temel bakımvereniyle patolojik bir ilişkisi olduğu varsayımı üzerinden psikolojik değerlendirme yapılmaktadır (Meloy, 1996). Anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki ilişkiye bakıldığında annesi tarafından reddedildiğini düşünen kişilerin daha fazla ısrarlı takip ve gözetleme davranışına yöneldiği görülmektedir (Ashdown, Hackathorn, Barclay, Browning ve Elysee, 2021). Literatüre bakıldığında EKAR kuramı ve ısrarlı takip olgusu arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Belirli farklılıkları bulunmasına rağmen ebeveyn davranış kalıplarının yüksek oranda benzer olması nedeniyle bu aşamada bağlanma kuramının sunduğu veriler ışında konuya yaklaşılmasının uygun olduğu düşünülmektedir. EKAR kuramı ve bağlanma kuramı evrimsel bakış açısını benimsemesi, zihinsel temsillerin öneminin ve olumlu yanıtların biyolojik ihtiyaç olduğunun vurgulanması ve bağlılık davranışlarının benzer olması noktasında ortaklaştıkları görülmektedir (Hughes, Blom, Rohner ve Britner, 2005).

Literatürde birçok çalışmada ısrarlı takip faillerinde sıklıkla güvensiz bağlanma görüldüğü belirtilmiştir (Cupach, Spitzberg ve Carson, 2000; Hazan ve Shaver, 1987; Kienlen, 1998; MacKenzie, Mullen, Ogloff, McEwan ve James, 2008). Bu perspektiften bakıldığında ısrarlı takip failinin kendisi hakkında olumsuz; diğerleri hakkında olumlu düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk çağındaki ebeveyn nesnesinin kaybını yaşayan ısrarlı takip faili sevgi eksikliği nedeniyle kendini suçlamakta ve ötekinin sevgisini kazanmak için olağanüstü çaba göstermektedir (Kienlen, Birmingham, Solberg ve O'Regan, 1997).

Yapılan çalışmalarda ısrarlı takip faillerinin bir kısmında bazı psikolojik bozuklukların varlığı göze çarpmaktadır (Kienlen, Birmingham, Solberg, O'regan ve Meloy, 1997;

Meloy ve ark., 2000; Storey, Hart, Meloy ve Reavis, 2008). Spitzberg ve Cupach (2014, s.67) yaptıkları metaanaliz çalışmasında araştırmalara dahil edilen popülasyonu istatistiksel olarak anlamlı hale getirmek için klinik/adli popülasyon, genel popülasyon ve üniversite öğrencileri olmak üzere üç ana başlıkta toplamıştır. Çalışma sonucunda ısrarlı takip faillerinin yoğunlukla klinik ve adli bağlamlarda bulunanları, mağdurları, aile içi şiddet ve cinayet olaylarına dahil olan katılımcıları içeren klinik/adli başlığında toplandığı görülmektedir.

Israrlı takip faillerinde kişilik bozuklukları yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır (McEwan ve Strand, 2013; Mullen ve Pathé, 1994; Mullen, Pathé, Purcell ve Stuart, 1999; Nijdam-Jones, Rosenfeld, Gerbrandij, Quick ve Galietta, 2018; Rosenfeld, 2003). Israrlı takip faillerinin önemli bir kısmı DSM-IV değerlendirme sistemine göre klinik ve adli sistemde en çok Axis I ve Axis II tanısı almaktadır (Meloy, 2007). Bunun dışında her yedi ısrarlı takip failinin birinde ise psikotik özellikler görülmektedir (Mohandie, Meloy, McGowan ve Williams, 2006). Erkeklerde ortaya çıkan güvensiz bağlanmanın borderline kişilik bozukluğuna neden olabileceği yapılan çalışmalarda rapor edilmiştir (Dutton, 2007, s.13).

Meloy ve Gothard (1995) yaptıkları çalışmada ısrarlı takip faillerinin genellikle antisosyal kişilik bozukluğu hariç tutulmak üzere büyük oranda diğer kişilik bozuklarına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Antisosyal kişilik bozukluğunun narsisistik bağlanma fantezisine uygun bir bağlanma stili yoluyla gelişmediği için ısrarlı takip faillerinde daha düşük oranda görülmektedir (Meloy, 1996). Ek olarak, Meloy (1989) ısrarlı takip tanımlamalarından biri olan erotomaninin kişilik bozukluklarıyla ilişkisi olduğunu belirtmiştir.

Israrlı takip faillerinde borderline kişilik bozukluğunun diğer kişilik bozukluklarına kıyasla daha fazla görüldüğü bildirilmiştir (Mohandie, Meloy, McGowan ve Williams, 2006; Meloy ve ark., 2000). Literatüde bu durumun üç nedeni olduğu ileri sürülmektedir. İlk olarak, borderline kişilik bozukluğunda görülen aşırı yüceltme evresinde fail mağdurun hayatının anlamı olduğunu ve onunla mükemmel bir birliktelik yaşayacağını düşünmektedir. Ancak reddedilme sonucunda kendine ve mağdura yönelik yoğun bir öfke hissedebilir. İkinci nokta ise içsel ve dışsal uyaranların ayrıştırılamaması nedeniyle gerçeği test etmedeki başarısızlıktır. Borderline kişilik bozukluğuna sahip kişi boşanmış olmalarına rağmen kendisine sadık olmadığını düşünen eski eşine yönelik ısrarlı takip eyleminde bulunabilir. Son nokta

ise olgunlaşmamış savunma mekanizmaları nedeniyle borderline kişilik bozukluğuna sahip kişinin yaptığı eylemleri rasyonelize edebilecek düzeyde olmasıdır. Aynı zamanda bu savunma mekanizmaları saldırganlıkları için yatkinlik oluşturmaktadır (Meloy, 2002).

Zona, Palarea ve Lane (1998) oluşturdukları tipolojiye bağlı tanımladıkları klasik saplantılı grupta kişilik bozukluklarının yoğun bir şekilde bulunduğu dair öznel bir bilgi sunmuşlardır. Sözde mağdur sendromu kategorisinde bulunan kişiler genelde histriyonik kişilik bozukluğuna uygun özellikler göstermektedir. Ek olarak, ısrarlı takip failleri arasında ısrarlı takip eylemini en çok tekrarlayanların kişilik bozukluğuna sahip kişiler olduğu görülmektedir. Tüm kişilik bozukları içinde ise ısrarlı takipte özellikle B kümesi kişilik bozukluklarına daha sık rastlanmaktadır (Rosenfeld, 2003).

Özetle, literatürdeki bilgiler doğrultusunda algılanan ebeveyn kabul/reddinin kişilik bozukluğunun ortaya çıkması noktasında belirleyici olabileceği görülmektedir. İsrarlı takip eylemlerinin ise kişilik bozukluğuna sahip kişiler tarafından daha sık gerçekleştirilmesi nedeniyle yordayıcı özelliği olabileceği düşünülmektedir. Ek olarak, algılanan ebeveyn reddinin ısrarlı takip eylemiyle ilişkisinin olması daha önce yapılan çalışmalar ışığında mümkün görülmektedir.

6. YÖNTEM

6.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışma için toplamda 513 katılımcıya kartopu yöntemiyle online platform aracılığıyla ulaşılmıştır. Elde edilen verilerden kayıp ve uç değerler çıkarılarak yaşları 18 ile 65 arasında değişen 473 katılımcının yanıtları değerlendirmeye alınmıştır ($M = 27.26$, $SD = 10.8$). Katılımcılar arasında kadın katılımcı oranı %84.6 ($N = 400$), erkek katılımcı oranı ise %15.4 ($N = 73$) olarak karşımıza çıkmaktadır. En son bitirdiği okul temel alınarak katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında %0.2 oranında ortaokul mezunu, %58.6 oranında lise mezunu, %26.4 oranında üniversite mezunu ve %14.8 oranında yüksek lisans-doktora mezunu olduğu görülmektedir (Çizelge 6.1).

Çizelge 6.1: Demografik Veriler

		<i>N</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	400	%84.6
	Erkek	73	%15.4
En son bitirdiği okul	Lise	277	%58.8
	Üniversite	125	%26.4
	Yüksek lisans-doktora	70	%14.8

6.2. Veri Toplama Araçları

6.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu ve demografik bilgi formu

Bilgilendirilmiş onam formunda çalışmanın detayları, gönüllülük esasına dayandığı ve diledikleri zaman anketi bırakabileceklerine dair bilgi yer almaktadır (EK 1). Demografik bilgi formunda ise katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, iş, gelir seviyesi ile ilgili sorular bulunmaktadır. Ek olarak, ebeveynlerinin eğitim düzeyi, gelir durumu ve sağlık durumu gibi araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülen sorular yer almaktadır (EK 2).

6.2.2. Takıntılı ilişkisel ihlal ölçeği kısa form

Israrlı takibin operasyonel tanımlamasında ısrarlı takip failinin eylemleri ve mağdurun içinde bulunduğu durum odak noktasıdır. Bu bağlamda toplamda 15 sorudan oluşan Takıntılı İlişkisel İhlal Ölçeği kişilerin daha önce ısrarlı takip mağduru olup olmadığını ölçmektedir. Sorulara verilen yanıtların puanları arttıkça mağduriyetinin şiddeti artmaktadır. Davranışların şiddetini ölçmek amacıyla 7’li likertle; hukuki olarak ısrarlı takip kategorisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ise evet-hayır sorularıyla ölçülmektedir. Ölçek bir indeks olduğundan faktör analizi veya güvenilirlik analizi gerekmemesine rağmen yapılan analizde güvenilirlikler genellikle her strateji bölümü için kabul edilebilir aralıkta olmuştur (Spitzberg & Cupach, 2014a). Ölçek aynı zamanda sorulardaki zamirler değiştirilerek tespit etmek ve sergiledikleri davranışın şiddetini ölçmek amacıyla ısrarlı takip faileri için kullanılabilir (Spitzberg & Cupach, 2014a; 2014b). Bu çalışmada ölçek maddelerin zamirleri değiştirilerek fail perspektifinden davranışlara odaklanılmıştır (EK 3).

6.2.3. Yetişkin ebeveyn kabul-ret ölçeği kısa form

Rohner tarafından geliştirilen Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği (EKRÖ) bireylerin ebeveynlerinin kendisine olan davranışlarına yönelik algıladığı kabullenici ve reddedici tutumları ölçmektedir (Rohner, 2005). Anne ve baba için ayrı formlar içeren ölçeğin uzun formunda toplamda 60 sorudan bulunurken bu çalışmada da kullanılan kısa form (EKRÖ/K) toplamda 48 sorudan oluşmaktadır. EKRÖ/K, birbiriyle aynı sorular bulunan anne ve baba formları 24 soru içermektedir. Hemen hemen her zaman, bazen, nadiren ve hiçbir zaman sıklık aralıklarıyla ölçüm yapan 4'lü likert tipi bir ölçektir. Sıcaklık/şefkat, öfke/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal ve ayrışmamış reddetme olmak üzere dört alt ölçekten oluşmaktadır (Rohner ve Khaleque, 2010). Ölçekten alınan puanlar arttıkça algılanan reddin daha yüksek olduğu kabul edilmektedir. (Rohner ve Ali, 2016). Ölçeğin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Dedeler, Akün ve Batıgün (2017) yapmıştır. Ölçeğin anne formu alt ölçeğinin Cronbach alfa değeri 0.75 ile 0.92 arasında bulunmuştur. Baba alt ölçeğinin ise Cronbach alpha değerinin 0.85 ile 0.96 arasında olduğu saptanmıştır (EK 4).

6.2.4. Kişilik inanç ölçeği kısa form

Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Form (KİÖ-KTF) kişinin dış dünya, insanlar ve kendisiyle ilgili inançlarını öğrenmeye yönelik geliştirilmiştir. Ölçekte bulunan sorular DSM-IV'deki kişilik bozukluklarına karşı gelen tutum ve inançlarla ilgilidir. Ölçek çekingen, bağımlı, pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, şizoid ve paranoid kişilik bozukları kategorilerinde sonuç vermektedir (Türkçapar ve ark., 2007). Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Formu 5'li likert tipi (hiç inanmıyorum = 0 - tamamiyle inanıyorum = 4) olan ölçek toplamda 65 madde içermektedir. Formun Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach alpha değeri 0.92 olarak bulunmuştur (Taymur ve ark., 2011) (EK 5).

6.3. Veri Toplama İşlemi

Türkçe çevirisini yapmak üzere Takıntılı İlişkisel İhlal Ölçeği ileri derece İngilizceye yetkinliğe sahip olup anadili Türkçe olan 3 farklı çevirmen tarafından üzerinde hiçbir değişiklik yapmadan çevrilmiştir. Türkçe'den İngilizce'ye çeviri işlemini yapan uzmanların gönderdikleri geri bildirimler birleştirilerek yargıcı formu oluşturulmuştur. Yargıcı formundaki ifadeler psikoloji bölümü öğretim üyesi ve

araştırma görevlilerinden oluşan uzman ekip tarafından değerlendirilmiş ve ölçekte kullanılması ön görülen en uygun ifadeler seçilmiştir. Uygun ifadeler belirlendikten sonra, çevirisi tamamlanan ölçek 3 farklı çevirmen tarafından yeniden orijinal diline (İngilizce'ye) çevrilmiş ve elde edilen ölçek, orijinal ölçek ile karşılaştırılarak, çevirinin uygunluğu test edilmiştir. Ölçeğin çeviri eşdeğerliğinin değerlendirilebilmesi için oda grup çalışması yapılmıştır. Oda grup çalışması katılımcıların maddeleri nasıl anladığına yönelik değerlendirmeyi kapsamaktadır (Ægisdóttir, Gerstein & Gridley, 2000). Uzmanlık alanları Psikoloji ve Türk Dili ve Edebiyatı olan toplamda 6 kişiyle gerçekleşen oda grup sonrasında maddelerde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ölçeği oluşturan yazarlar, davranışların ölçeklerden ziyade bir indeks olarak görülebileceğini ve bu nedenle faktör analizinin veya başka bir güvenilirlik çalışması yapılmasının gerekli olmadığını belirttikleri için ekstra bir geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmamıştır (Spitzberg & Cupach, 2014a, s. 271).

Çeviri işlemi tamamlandıktan sonra sırasıyla Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Kişilik İnanç Ölçeği, Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Form ve Takıntılı İlişkisel İhlal Ölçeği bir online form haline getirilmiştir. Etik kurul onay alındıktan sonra kartopu metodu yoluyla online platform (Google Forms) üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır. Katılımcılar, çalışmanın amacının, araştırmacıların iletişim bilgilerinin, çalışmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığını ve diledikleri zaman bırakabileceklerini belirten ifadelerin yer aldığı bilgilendirilmiş onam formunu doldurduktan sonra, demografik bilgiler ve diğer envanterlerin yer aldığı online formu tamamlamışlardır.

Çalışmanın güvenilirliğini artırmak için online ankette belirli aralıklara basit matematik soruları sorulmuştur (3+5 = ? vb.). Çalışmaya katılımı artırma amacıyla ise anketi dolduran 10 kişiye çekilişle 50 TL verilmiştir. Çekilişe katılmak için araştırmanın sonunda katılımcılardan isteğe bağlı bir e-posta adresi verilmesi istenmiştir.

7. BULGULAR

Araştırma sonucu elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS 23 programı ve PROCESS v3.3 eklentisi içinde bulunan 4. model kullanılmıştır. İlk olarak kayıp ve uç değerlere yönelik analizler gerçekleştirilerek veriler düzenlenmiştir. Ardından demografik bilgilere yönelik analizler ve ölçeklerin betimsel analizleri yapılmıştır. Demografik bilgilerin değişkenlerle ilişkisini incelemek için “Bağımsız Örneklem t Testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi” kullanılmıştır. Son olarak algılanan ebeveyn reddi ve ısrarlı takip arasındaki ilişkide kişilik bozukluklarının aracı etkisi analiz edilmiştir. Algılanan ebeveyn reddi anne reddi ve baba reddi olarak ayrılmış ve tüm kişilik bozuklukları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kişilik bozukluklarının aracı etkisinin incelenmesi amacıyla her bir kişilik bozukluğu aracı değişken olarak analize tabi tutulmuştur.

7.1. Demografik Bilgilere Yönelik Sonuçlar

Katılımcıların yaşamlarının büyük bir kısmını %1.1 oranında köy, %11.4 oranında ilçe, %19.9 oranında il, %64.3 oranında büyükşehir ve %3.4 oranında yurtdışında geçirdiği görülmektedir. İçinde büyüdükleri aile tiplerine bakıldığında ise çekirdek aile içinde büyüyen katılımcıların oranı %83.3, başka bir akrabayla aynı evde büyüyenlerin oranı %2.7, geniş aile içinde büyüyenlerin oranı %6.6 ve parçalanmış aile içinde büyüyenlerin oranı %7.4 olarak karşımıza çıkmaktadır (Çizelge 7.1).

Çizelge 7.1: Yaşanan yer ve aile tipi

Yaşamın büyük kısmının geçirildiği yer	N	%
Köy ve İlçe	59	12.5
İl ve Büyükşehir	398	84.2
Yurtdışı	16	3.4
Büyürken içinde olunan aile tipi		
Çekirdek aile (anne, baba ve kardeşlerle aynı evde)	394	83.3
Başka bir akrabayla aynı evde (anne ve/veya baba dışında)	13	2.7
Geniş aile (anne, baba, çocuklar ve bazı akrabalar ile aynı evde)	31	6.6
Parçalanmış aile (anne ve babanın ayrı olduğu/biri veya ikisinin öldüğü)	35	7.4

Romantik ilişki durumu sorulduğunda katılımcılar %11 oranında daha önce bir ilişkisi olmadığını, %34.5 oranında şu an bir ilişkisi olmadığını, %32.8 oranında flört veya sevgilisi olduğunu, %18 oranında evli, %6 oranında ayrı yaşadığını, %2.5 oranında boşanmış ve %6 oranında dul olduğunu belirtmiştir (Çizelge 7.2).

Çizelge 7.2: Romantik ilişki durumu

Romantik ilişki durumu	N	%
Daha önce hiç ilişkim olmadı	52	11.0
İlişkim yok	163	34.5
Flört/Sevgili	155	32.8
Evli	85	18
Ayrı yaşıyor	3	6
Boşanmış	12	2.5
Dul	3	6

Katılımcıların bir işte çalışma durumuna bakıldığında %4 ünün çalışmadığını, %71.9'unun öğrenci olduğu ve %24.1'inin diğer meslek gruplarından birine mensup olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların kendi aylık gelirlerinin değerlendirilmesi istendiğinde 0-1500 TL aralığının %46.7, 1501-3000 TL aralığının %18.2, 3001-4500 TL aralığının %6.6, 4501-6000 TL aralığının %8 ve 6001 TL ve üstü geliri olanların %20.5 olduğu görülmüştür. Katılımcıların ailesinin aylık gelirlerinin değerlendirilmesi istendiğinde ise 0-1500 TL aralığının %2.7, 1501-3000 TL aralığının %7.6, 3001-4500 TL aralığının %12.5, 4501-6000 TL aralığının %19 ve 6001 TL ve üstü geliri olanların %58.1 olarak bildirilmiştir (Çizelge 7.3).

Çizelge 7.3: Meslek ve gelir bilgisi

Meslek	N	%
Öğrenciyim	340	71.9
Çalışmıyorum	19	4
Diğer	114	24.1
Aylık gelir		
0-1500 TL	221	46.7
1501-3000 TL	86	18.2
3001-4500 TL	31	6.6
4501-6000 TL	38	8
6001 TL ve üstü	97	20.5
Ailenin aylık geliri		
0-1500 TL	13	2.7
1501-3000 TL	36	7.6
3001-4500 TL	59	12.5
4501-6000 TL	90	19
6001 TL ve üstü	275	58.1

Katılımcıların kardeş sayılarına bakıldığında %42.5'inin iki kardeş, %27.7'sinin üç kardeş ve %12.3'ünün dört kardeş olduğu görülmektedir. Ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu sorusuna ise katılımcılar %45.9 oranında ilk, %31.9 oranında ikinci ve %15 oranında üçüncü çocuk olduğu cevabını vermiştir (Çizelge 7.4).

Çizelge 7.4: Kardeş bilgisi

Kardeş sayısı	N	%
İki kardeş	201	42.5
Üç kardeş	131	27.7
Dört kardeş	58	12.3
Diğer	83	14,5
Kaçınıcı çocuk olduğu		
Birinci çocuk	217	45.9
İkinci çocuk	151	31.9
Üçüncü çocuk	71	15
Diğer	34	7.2

Katılımcıların ebeveynlerinin en son bitirdiği okul üzerinden eğitim düzeyine bakıldığında katılımcıların anne eğitim düzeyi %30.7 oranında ilkokul, %14.6 oranında ortaokul, %31.1 oranında lise, %20.7 oranında üniversite ve %3 oranında yüksek lisans/doktora mezunu olduğu görülmektedir. Baba eğitim düzeyi ise %18 ilkokul, %14.6 ortaokul, %30.2 lise, %29.4 üniversite ve %7.8 yüksek lisans/doktora mezunu olarak bulunmuştur (Çizelge 7.5).

Çizelge 7.5: Anne ve baba eğitim düzeyi

En son bitirilen okul	N	%	
Anne	İlkokul	145	30.7
	Ortaokul	69	14.6
	Lise	147	31.1
	Üniversite	98	20.7
	Yüksek lisans-doktora	14	3
Baba	İlkokul	85	18
	Ortaokul	69	14.6
	Lise	143	30.2
	Üniversite	139	29.4
	Yüksek lisans-doktora	37	7.8

Katılımcılara anne ve babalarının hayatta olup olmadığı sorulduğunda %6.8'i annesinin hayatta olmadığını, %93.2'si ise annesinin hayatta olduğunu; %13.3'ü babasının hayatta olmadığını, %86.7'si babasının hayatta olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinin birliktelik durumu %72.3 oranında birlikte, %11

oranında boşanmış, %1.1 oranında ayrı yaşıyor ve %15.6 oranında hayatta olmadığı şeklindedir (Çizelge 7.6).

Çizelge 7.6: Anne ve babaya dair bilgiler

Anne ve baba birliktelik durumu	N	%
Birlikte	342	72.3
Boşanmış	52	11
Ayrı yaşıyor	5	1.1
Hayatta değil	74	15.6
Anne ve babanın hayatta olup olmadığı		
Anne hayatta	441	93.2
Anne hayatta değil	32	6.8
Baba hayatta	410	86.7
Baba hayatta değil	63	13.3

Katılımcıların %22'sinin bir psikiyatrik rahatsızlık geçirdiği ve rahatsızlık geçirenler içinde %20.5'inin tedavi aldığı %74.6'sının bir tedavi almadığı görülmektedir. Ailede tanı konmuş psikiyatrik rahatsızlık geçişini sorulduğunda katılımcılar %10.1 oranında annede, %5.3 oranında babada bir psikiyatrik rahatsızlık olduğunu bildirmişlerdir (Çizelge 7.7).

Çizelge 7.7: Katılımcıların ve ebeveynlerinin psikiyatrik rahatsızlık geçişi

Katılımcının psikiyatrik rahatsızlık durumu	N	%
Geçirdim	104	22
Geçirmedi	369	78
Katılımcının tedavi alma durumu		
Tedavi aldım	97	20.5
Tedavi almadım	353	74.6
Ebeveynlerde tanı konmuş psikiyatrik rahatsızlık		
Annemde var	48	10.1
Babamda var	25	5.3
İkisinde de yok	400	84.6

Katılımcıların sorun oluşturacak düzeyde alkol ve madde kullanımına bakıldığında %93 oranında her iki maddeyi de kullanmadığı, %6.8 oranında alkol kullandığı ve %0.2 hem alkol hem uyuşturucu kullandığı görülmüştür (Çizelge 7.8).

Çizelge 7.8: Alkol ve madde kullanımı

Sorun oluşturacak düzeyde alkol ve madde kullanımı	N	%
Alkol ve uyuşturucu kullanmıyorum	440	93
Alkol kullanıyorum	32	6.8
Alkol ve uyuşturucu kullanıyorum	1	.2

7.2. Kullanılan Ölçeklerin Betimsel Analizi

Takıntılı İlişkisel İhlal Ölçeği toplam puanı, Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği toplam puanı ve Kişilik İnanç Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ait ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler ile takıntılı ilişkisel ihlal ölçeğine ait ek sorular aşağıda bulunan çizelgede yer almaktadır (Çizelge 7.9).

Çizelge 7.9: Kullanılan ölçeklerin betimsel analizleri

		<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
TİİÖ		10.28	3.57	9	39
EKRÖ	EKRÖ-Anne	83.67	13.6	27	96
	EKRÖ-Baba	78.64	16.25	24	96
KİÖ	Çekingen	10.56	4.53	0	28
	Bağımlı	5.76	4.52	0	24
	Pasif-Agresif	10.29	4.99	0	28
	Obsesif-kompulsif	10.65	5.27	0	26
	Antisosyal	7.9	5.13	0	27
	Narsisistik	7.56	4.76	0	24
	Histriyonik	6.22	5.08	0	27
	Şizoid	12.49	5.19	0	28
	Paranoid	9.04	5.6	0	27
	Borderline	7.29	4.428	0	24
Takıntılı ilişkisel ihlal ek sorular				<i>N</i>	<i>%</i>
Israrlı takip eyleminin varlığı	Evet			16	3.4
	Hayır			457	96.6
Israrlı takip eyleminin hangi yolla gerçekleştiği	Çevrimiçi			102	21.6
	Hem çevrimiçi hem gerçek ortam			28	5.9
	Gerçek ortam veya yüz yüze			18	3.8
Israrlı bir şekilde takip ettiğinize” inanıyor musunuz?	Evet			26	5.5
	Hayır			429	90.7
Bu istenmeyen takip, kişisel olarak tehdit edici olduğunu hissettiğiniz bir şekilde mi gerçekleşti?	Evet			14	3
	Hayır			441	93.2
Bu kişiyi sözlü olarak veya davranışlarıyla hiç tehdit ettiniz mi?	Evet			14	3
	Hayır			441	93.2
Bu istenmeyen takip veya taciz sırasında, bu kişiye hiç fiziksel olarak saldırdınız mı?	Evet			5	1.1
	Hayır			450	95.1

7.3. Katılımcıların Algılanan Ebeveyn Reddi, Kişilik Bozuklukları ve Israrlı Takip Davranışlarının Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılması

Katılımcıların algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının toplam puanlarının demografik değişkenlerle karşılaştırılması için içerdiği grup sayısına göre değişkenler “Bağımsız Örneklem t Testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi” kullanılarak incelenmiştir.

7.3.1. Cinsiyet değişkenine göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması

Cinsiyete göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılmasına bakıldığında algılanan baba reddinin kadınlara kıyasla erkeklerde daha fazla olduğu görülmüştür, $t(471) = 2.286$, $p = .025$. Pasif-agresif $t(471) = -4.199$, $p = .000$; obsesif-kompulsif $t(471) = -2.718$, $p = .007$; antisosyal $t(471) = -3.657$, $p = .000$; narsisistik, $t(471) = -4.482$, $p = .000$; histriyonik $t(471) = -2.238$, $p = .026$; şizoid $t(471) = -3.176$, $p = .000$ ve paranoid $t(471) = -3.809$, $p = .000$ kişilik bozukluklarının puan ortalamaları farkının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (Çizelge 7.10).

Çizelge 7.10: Ölçeklerin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

		<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
TiiÖ	Kadın	385	10.3	3.7	.280	.780
	Erkek	70	10.17	2.78		
EKRÖ-Anne	Kadın	400	83.6	13.63	-.637	.524
	Erkek	73	84.7	13.14		
EKRÖ-Baba	Kadın	400	79.62	15.72	2.286	.025*
	Erkek	73	74.42	18.2		
Çekingen	Kadın	400	10.65	4.48	-.582	.561
	Erkek	73	10.9	4.65		
Bağımlı	Kadın	400	5.75	4.63	-.006	.995
	Erkek	73	5.75	3.77		
Pasif-Agresif	Kadın	400	9.86	4.87	-4.199	.000*
	Erkek	73	12.47	4.97		
Obsesif-kompulsif	Kadın	400	10.4	5.25	-2.718	.007*
	Erkek	73	12.21	5.02		
Antisosyal	Kadın	400	7.5	4.89	-3.657	.000*
	Erkek	73	9.84	5.74		
Narsisistik	Kadın	400	7.05	4.37	-4.482	.000*
	Erkek	73	10.21	5.72		
Histriyonik	Kadın	400	5.9	4.9	-2.238	.026*
	Erkek	73	7.44	5.53		

Çizelge 7.10: Ölçeklerin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması (Devam)

		<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Şizoid	Kadın	400	12.18	5.05	-3.176	.002*
	Erkek	73	14.26	5.65		
Paranoid	Kadın	400	8.55	5.44	-3.809	.000*
	Erkek	73	11.22	5.9		
Borderline	Kadın	400	7.22	4.53	-.699	.485
	Erkek	73	7.62	3.8		

* $p < .05$

7.3.2. Kardeş sayısı değişkenlerine göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması

İsrarlı takibin kardeş sayısına göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir [$F(2, 452) = 3.754, p = .024$] (Çizelge 7.11).

Çizelge 7.11: Kardeş sayısına göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması

		<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
EKRÖ-Baba	0-3	378	79.06	16.610	2/470	.541	.583
	4-6	87	78.26	14.783			
	6-9	8	73.38	12.153			
EKRÖ-Anne	0-3	378	84.06	13.556	2/470	.567	.568
	4-6	87	82.83	13.236			
	6-9	8	80.25	16.994			
TiiÖ	0-3	365	10.08	2.725	2/452	3.754	.024*
	4-6	84	11.21	6.006			
	6-9	6	9.17	.408			
Çekingen	0-3	378	10.62	4.546	2/470	.372	.690
	4-6	87	10.97	4.491			
	6-9	8	11.63	2.446			
Bağımlı	0-3	378	5.70	4.440	2/470	.714	.490
	4-6	87	5.78	4.431			
	6-9	8	7.63	7.855			
Pasif-Agresif	0-3	378	10.20	5.028	2/470	.169	.845
	4-6	87	10.47	4.648			
	6-9	8	10.88	5.915			
Obsesif Kompulsif	0-3	378	10.66	5.346	2/470	.098	.906
	4-6	87	10.82	4.879			
	6-9	8	10.00	5.345			
Antisosyal	0-3	378	7.86	5.140	2/470	.736	.479
	4-6	87	8.03	5.043			
	6-9	8	5.75	3.059			

Çizelge 7.11: Kardeş sayısına göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması (Devam)

		<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Narsisistik	0-3	378	7.48	4.772	2/470	.552	.576
	4-6	87	7.89	4.741			
	6-9	8	6.25	2.765			
Histriyonik	0-3	378	6.23	5.097	2/470	.080	.923
	4-6	87	6.23	5.002			
	6-9	8	5.50	6.719			
Şizoid	0-3	378	12.34	5.238	2/470	.964	.382
	4-6	87	13.20	5.016			
	6-9	8	12.63	5.041			
Paranoid	0-3	378	8.87	5.688	2/470	.263	.769
	4-6	87	9.34	5.140			
	6-9	8	9.13	6.424			
Borderline	0-3	378	7.19	4.363	2/470	1.413	.244
	4-6	87	7.47	4.198			
	6-9	8	9.75	8.311			

* $p < .05$

7.3.3. Katılımcıların psikiyatrik bozukluğu değişkenine göre algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip davranışlarının karşılaştırılması

Katılımcıların psikiyatrik bozukluk geçmişiyle değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde algılanan ebeveyn reddinin psikiyatrik bozukluk geçmişi açısından farklılaştığı görülmektedir, $t(471) = -3.774$, $p = .000$. Histriyonik kişilik bozukluğu psikiyatrik bozukluk geçmişi açısından farklılaşmaktadır, $t(471) = -3.344$, $p = .001$. Ek olarak, bağımlı ve paranoid kişilik bozuklukları katılımcıların psikiyatrik bozukluk geçmişi açısından farklılaşmaktadır, $t(471) = 2.201$, $p = .028$; $t(471) = -2.450$, $p = .015$ (Çizelge 7.12).

Çizelge 7.12: Katılımcıların psikiyatrik bozukluk geçmişi

		<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
EKRÖ-Baba	Evet	104	73.59	19.342	-3.774	.000*
	Hayır	369	80.29	14.922		
EKRÖ-Anne	Evet	104	78.77	16.106	-4.343	.000*
	Hayır	369	85.18	12.393		
TiiÖ	Evet	100	10.89	4.221	1.935	.054
	Hayır	355	10.11	3.353		

Çizelge 7.12: Katılımcıların psikiyatrik bozukluk geçmişi (Devam)

		<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Çekingen	Evet	104	11.03	5.023	.765	.444
	Hayır	369	10.61	4.352		
Bağımlı	Evet	104	6.61	4.998	2.201	.028*
	Hayır	369	5.51	4.333		
Pasif-agresif	Evet	104	10.89	5.133	1.440	.152
	Hayır	369	10.08	4.910		
Obsesif Kompulsif	Evet	104	11.13	5.744	.938	.350
	Hayır	369	10.55	5.108		
Antisosyal	Evet	104	8.31	5.182	1.011	.314
	Hayır	369	7.73	5.069		
Narsisistik	Evet	104	8.31	4.799	1.862	.064
	Hayır	369	7.32	4.704		
Histriyonik	Evet	104	7.76	5.443	3.344	.001*
	Hayır	369	5.78	4.916		
Şizoid	Evet	104	12.82	5.180	.704	.482
	Hayır	369	12.41	5.203		
Paranoid	Evet	104	10.17	5.792	2.450	.015*
	Hayır	369	8.62	5.498		
Borderline	Evet	104	7.97	4.765	1.800	.072
	Hayır	369	7.09	4.308		

* $p < .05$

7.4. Algılanan Ebeveyn Reddi, Kişilik Bozuklukları ve Israrlı Takip Değişkenlerinin Aracı Değişken Analizi

Algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla PROCESS v3.4 eklentisi içinde bulunan 4. model kullanılmıştır. Aracı rolün güvenilir tahmini için Bootstrap metodu kullanılarak 5000 yeninden örneklem tercih edilmiştir (Gürbüz, 2021, s. 60). Analizlerde anlamlılık eşiği .05 olarak belirlenmiştir (Fisher, 1934).

Değişkenler arası ilişkiye bakmak için yürütülen korelasyon testinde ısrarlı takip ve bağımlı kişilik bozukluğu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .161, p = .001$). Israrlı takip ile obsesif kompulsif kişilik bozukluğu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .127, p = .007$). Israrlı takip ile antisosyal

kişilik bozukluğu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .154, p = .001$). Narsisistik kişilik bozukluğu ve ısrarlı takip arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = .152, p = .001$). Histriyonik kişilik bozukluğu ve ısrarlı takip arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = .199, p = .000$). Paranoid kişilik bozukluğu ve ısrarlı takip arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .134, p = .004$). Borderline kişilik bozukluğu ile ısrarlı takip arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .125, p = .007$).

Ek olarak, algılanan anne reddi ile algılanan baba reddi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .380, p = .000$). Histriyonik kişilik bozukluğu ve algılanan anne reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = -.143, p = .002$).

Bağımlı kişilik bozukluğu ile algılanan baba reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.127, p = .007$). Pasif-agresif kişilik bozukluğu ile algılanan baba reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.160, p = .001$). Antisosyal kişilik bozukluğu ile algılanan baba reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.160, p = .001$). Narsisistik kişilik bozukluğu ile algılanan baba reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.170, p = .000$). Histriyonik kişilik bozukluğu ile algılanan baba reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.187, p = .000$). Paranoid kişilik bozukluğu ile algılanan baba reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.154, p = .001$). Borderline kişilik bozukluğu ile algılanan baba reddi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.138, p = .003$) (Çizelge 7.13).

Çizelge 7.13: Değişkenler arası ilişkiyi gösteren korelasyon tablosu (N = 473)

	TiiÖ	EKRÖ-Anne	EKRÖ-Baba
EKRÖ-Anne	.248		
EKRÖ-Baba	.211	.000*	
Çekingen	.106	.132	.413
Bağımlı	.001*	.096	.007*
Pasif-Agresif	.120	.387	.001*
Obsesif Kompulsif	.007*	.704	.518
Antisosyal	.001*	.184	.001*
Narsisistik	.001*	.636	.000*
Histriyonik	.000*	.002*	.000*
Şizoid	.097	.583	.168
Paranoid	.004*	.191	.001*
Borderline	.007*	.404	.003*

* $p < .05$

7.5. Algılanan Anne Reddi, Kişilik Bozuklukları ve Israrlı Takip Aracı Değişken Analizi

Yapılan korelasyon analizi sonucunda algılanan ebeveyn reddi ve ısrarlı takip arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür [anne: ($r = -.055, p = .244$); baba: ($r = -.059, p = .206$)]. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında doğrudan anlamlı bir ilişkinin varlığının aracı değişken etkisini incelemek için gerekli olmadığı (Hayes, 2013, s.88) bilgisinden hareketle değişkenler modele yerleştirilerek analize devam edilmiştir.

Bootstrap analizi sonucunda anne reddinin çekingen kişilik bozukluğu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediği görülmüştür ($b = .023, \%95 \text{ CI } [-.007, .054], t = 1.494, p = .136$). Çekingen kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($b = .063, \%95 \text{ CI } [-.009, .136], t = 1.716, p = .087$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.016, \%95 \text{ CI } [-.040, .008], t = -1.288, p = .199$). Çekingen kişilik bozukluğunun olmadığı durumda ise algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur ($b = -.014, \%95 \text{ CI } [-.039, .009], t = -1.168, p = .199$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide çekingen kişilik bozukluğunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde aracılık etmediği görülmüştür ($b = .002, \%95 \text{ CI } [-.001, .005]$).

Bootstrap analizi sonucunda algılanan anne reddinin bağımlı kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediği görülmüştür ($b = -.026, \%95 \text{ CI } [-.057, .004], t = -1.691, p = .092$). Öte yandan bağımlı kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .125, \%95 \text{ CI } [.053, .197], t = 3.401, p = .0007$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.011, \%95 \text{ CI } [-.035, .013], t = -.908, p = .364$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide bağımlı kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.003, \%95 \text{ CI } [-.010, .001]$).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan anne reddinin pasif-agresif kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermiştir ($b = -.015, \%95 \text{ CI } [-.049, .019], t = -.874, p = .383$). Pasif-agresif kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. ($b = .051,$

%95 CI [-.015, .117], $t = 1.518$, $p = .130$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.014$, %95 CI [-.038, .011], $t = -1.106$, $p = .269$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide pasif-agresif kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.001$, %95 CI [-.003, .001]).

Algılanan anne reddi ile obsesif kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan anne reddinin obsesif kompulsif kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini görülmektedir ($b = .007$, %95 CI [-.029, .043], $t = .383$, $p = .702$). Obsesif kompulsif kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .087$, %95CI [.025, .149], $t = 2.750$ $p = .0062$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.015$, %95 CI [-.039, .009], $t = -1.225$, $p = .221$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide obsesif kompulsif kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = .001$, %95 CI [-.003, .004]).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan anne reddinin antisosyal kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermiştir ($b = -.024$, %95 CI [-.058, .011], $t = -1.326$, $p = .185$). Antisosyal kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .105$, %95CI [.041, .169], $t = 3.240$, $p = .0013$) Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.012$, %95 CI [-.036, .012], $t = -.976$, $p = .330$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide antisosyal kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.003$, %95 CI [-.008, .001]).

Algılanan anne reddi ile narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan anne reddinin narsisistik kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini görülmektedir ($b = -.008$, %95 CI [-.041, .024], $t = -.499$, $p = .618$). Narsisistik kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .113$, %95CI [.045, .182], $t = 3.256$ $p = .0012$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.014$, %95 CI [-.037, .010], $t = -1.104$, $p = .270$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide narsisistik kişilik bozukluğunun aracı rolü istatistiksel olarak anlamlı değildir ($b = -.001$, %95 CI [-.005, .003]).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan anne reddinin histriyonik kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olarak etkilediğini göstermiştir ($b = -.054$, %95 CI [-.088, -.020], $t = -3.093$, $p = .0021$). Ek olarak, histriyonik kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .138$, %95 CI [.073, .202], $t = 4.205$, $p = .000$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.007$, %95 CI [-.031, .017], $t = -.572$, $p = .568$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide histriyonik kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. ($b = -.007$, %95 CI [-.015, -.002]).

Algılanan anne reddi ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan anne reddinin şizoid kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini görülmektedir ($b = -.010$, %95 CI [-.045, .025], $t = -.567$, $p = .571$). Şizoid kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yoktur. ($b = .053$, %95 CI [-.010, .116], $t = 1.643$, $p = .101$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.014$, %95 CI [-.038, .010], $t = -1.126$, $p = .270$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide şizoid kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.005$, %95 CI [-.003, .002]).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan anne reddinin paranoid kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı olarak etkilemediğini göstermiştir ($b = -.025$, %95 CI [-.063, -.013], $t = -1.319$, $p = .188$). Paranoid kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .084$, %95 CI [.025, .142], $t = 2.809$, $p = .0052$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.012$, %95 CI [-.036, .012], $t = -1.001$, $p = .318$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide paranoid kişilik bozukluğunun aracı rolü istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir ($b = -.002$, %95 CI [-.006, .001]).

Algılanan anne reddi ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan anne reddinin borderline kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilememektedir ($b = -.013$, %95 CI [-.043, .017], $t = -.844$, $p = .399$). Borderline kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır ($b = .010$, %95 CI [.026, .174], $t = 2.650$, $p = .0083$). Algılanan anne reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b =$

-.013, %95 CI [-.037, .010], $t = -1.070$, $p = .285$). Algılanan anne reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide borderline kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.001$, %95 CI [-.006, .002]).

7.6. Algılanan Baba Reddi, Kişilik Bozuklukları ve Israrlı Takip Aracı Değişken Analizi

Bootstrap analizi sonucunda baba reddinin çekingen kişilik bozukluğu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediği görülmüştür ($b = -.011$, %95 CI [-.037, .015], $t = -.838$, $p = .403$). Çekingen kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($b = .058$, %95CI [-.014, .131], $t = 1.58$, $p = .115$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = .012$, %95CI [-.033, .008], $t = -1.204$, $p = .229$). Çekingen kişilik bozukluğunun olmadığı durumda ise algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur ($b = -.013$, %95 CI [-.033, .007], $t = -1.265$, $p = .207$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide çekingen kişilik bozukluğunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde aracılık etmediği görülmüştür ($b = -.001$, %95 CI [-.003, .001]).

Bootstrap analizi sonucunda algılanan baba reddinin bağımlı kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı ve negatif düzeyde etkilediği görülmüştür ($b = -.036$, %95 CI [-.061, .010], $t = -2.745$, $p = .0063$). Ek olarak, bağımlı kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .124$, %95CI [.051, .196], $t = 3.343$, $p = .0009$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.009$, %95 CI [-.029, .012], $t = -.841$, $p = .401$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide bağımlı kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür ($b = -.004$, %95 CI [-.011, -.001]).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan baba reddinin pasif-agresif kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve negatif yönde etkilediğini göstermektedir ($b = -.049$, %95 CI [-.077, -.021], $t = -3.447$, $p = .0006$). Pasif-agresif kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. ($b = .047$ %95 CI [-.020, .114], $t = 1.379$, $p = .169$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.011$, %95 CI [-.031, .010], $t = -1.030$, $p = .304$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki

dolaylı ilişkide pasif-agresif kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.002$, %95 CI [-.007, .001]).

Algılanan baba reddi ile obsesif kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan baba reddinin obsesif kompulsif kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini görülmektedir ($b = -.010$, %95 CI [-.040, .020], $t = -.645$, $p = .520$). Obsesif kompulsif kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .085$, %95CI [.023, .147], $t = 2.691$, $p = .0074$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.012$, %95 CI [-.032, .008], $t = -1.192$, $p = .234$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide obsesif kompulsif kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.001$, %95 CI [-.004, .002]).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan baba reddinin antisosyal kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve negatif etkilediğini göstermiştir ($b = -.050$, %95 CI [-.079, -.021], $t = -3.446$, $p = .0006$). Antisosyal kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .103$, %95CI [.039, .167], $t = 3.142$, $p = .0018$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.008$, %95 CI [-.028, .013], $t = -.759$, $p = .448$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide antisosyal kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür ($b = -.005$, %95 CI [-.011, -.001]).

Algılanan baba reddi ile narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan baba reddinin narsisistik kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir ($b = -.050$, %95 CI [-.077, .024], $t = 3.706$, $p = .0002$). Narsisistik kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .110$, %95CI [.040, .179], $t = 3.107$, $p = .0020$) Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.008$, %95 CI [-.028, .013], $t = -.725$, $p = .469$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide narsisistik kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür ($b = -.006$, %95 CI [-.013, -.001]).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan baba reddinin histriyonik kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olarak etkilediğini göstermiştir ($b = -.059$, %95 CI [-.087, -.030], $t = -4.062$, $p = .0001$). Ek olarak, histriyonik kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .138$, %95 CI [.073, .202], $t = 4.164$, $p = .000$) Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.005$, %95 CI [-.025, .015], $t = -.484$, $p = .629$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide histriyonik kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. ($b = -.008$, %95 CI [-.016, -.003]).

Algılanan baba reddi ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan baba reddinin şizoid kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini görülmektedir ($b = -.021$, %95 CI [-.050, .008], $t = -1.402$, $p = .162$). Şizoid kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yoktur. ($b = .052$, %95CI [-.012, .115], $t = 1.594$, $p = .112$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.012$, %95 CI [-.032, .008], $t = -1.160$, $p = .247$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide şizoid kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($b = -.001$, %95 CI [-.004, .006]).

Bootstrap analizinden elde edilen sonuçlar algılanan baba reddinin paranoid kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve negatif yönde etkilediğini göstermiştir ($b = -.053$, %95 CI [-.084, -.022], $t = -3.319$, $p = .0010$). Paranoid kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. ($b = .082$, %95CI [.023, .141], $t = 2.712$, $p = .0070$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b = -.009$, %95 CI [-.030, .012], $t = -.841$, $p = .401$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide paranoid kişilik bozukluğunun aracı rolü istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir ($b = -.004$, %95 CI [-.010, -.001]).

Algılanan baba reddi ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye bakıldığında algılanan baba reddinin borderline kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemektedir ($b = -.038$, %95 CI [-.063, -.013], $t = 2.979$, $p = .0030$). Borderline kişilik bozukluğunun ısrarlı takip üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır ($b = .097$, %95 CI [.022, .171], $t = 2.541$, $p = .0114$). Algılanan baba reddinin ısrarlı takip üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir ($b =$

-0.009, %95 CI [-.030, .011], $t = -.908$, $p = .364$). Algılanan baba reddi ve ısrarlı takip arasındaki dolaylı ilişkide borderline kişilik bozukluğunun aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür ($b = -.004$, %95 CI [-.009, -.003]).

Son olarak, katılımcılara “18 yaşınızdan beri, gösterilen ilgiyi veya yapılan rahatsız edici davranışları istemediğini açıkça belirttiği halde ısrarla takip ettiğiniz ve/veya taciz ettiğiniz birileri oldu mu?” sorusu sorulduğunda sadece 16 kişi “evet” yanıtını vermiştir. Ancak gerçekleştirilen ısrarlı takip eylemlerinin sıklığı sorulduğunda 116 kişi en az bir ısrarlı takip deneyiminin varlığından bahsetmiştir.

8. TARTIŞMA

Bu çalışma algılanan ebeveyn reddi, kişilik bozuklukları ve ısrarlı takip arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk araştırma olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca, Türkiye popülasyonunda ısrarlı takip fenomenini fail açısından ele alan ilk çalışmadır. İsrarlı takip, mağdurlar üzerinde fiziksel, ruhsal ve sosyal alanlarda olumsuz etkilere neden olmaktadır. Mağdurlarda anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, öfke ve çaresizlik duyguları görülebilir. (Nyugen, Spitzberg ve Lee, 2012). Bu nedenle ısrarlı takibin dinamiklerinin anlaşılması ve gerekli faaliyetlerin uygulamaya konması önem arz etmektedir.

Çalışmada algılanan anne ve baba reddi ile ısrarlı takip arasındaki ilişkide kişilik bozukluklarının aracı rolüne bakılmıştır. Bulgulara bakıldığında algılanan ebeveyn reddi ile ısrarlı takip arasında doğrudan bir ilişki olmadığı görülmektedir. Algılanan anne ve baba reddi ile ısrarlı takip arasındaki ilişki kişilik bozukluklarıyla kurulan ilişki üzerinden gerçekleşmektedir. Algılanan ebeveyn reddi ve ısrarlı takip arasında ilişkinin bulunmaması literatürle uyumlu bir sonuç değildir. İsrarlı takip ile algılanan anne reddi arasında bir ilişki bulunduğu dair çalışmalar mevcuttur (Ashdown, Hackathorn, Barclay, Browning ve Elysee, 2021). Bu çalışmada farklı bir sonuç elde edilmesinin nedeni ülkeye ait kültürel dinamikler olabilir. Kişi çocukluk döneminde kendisine yönelik sergilenen davranışları içinde yaşadığı kültüre göre yorumlamaktadır. Örnek vermek gerekirse Doğu toplumlarında yaşayan çocuklar Batı toplumlarına kıyasla daha fazla reddedilmiş hissetmektedir (Dwairy, 2010).

Algılanan anne ve baba reddinin psikiyatrik bozukluklar ve kişilik bozuklukları için yatkınlık oluşturması daha önceki çalışmalarla uyumlu bulunan sonuçlar arasında yer almaktadır (Steele, Townsend ve Grenyer, 2019). Algılanan ebeveyn reddi, borderline kişilik bozukluğu (Rohner ve Brothers, 2008), davranım bozukluğu (Rohner ve Britner, 2012), narsisizm (İmamoğlu ve Durak Batıgün, 2020) gibi patolojik kişilik özellikleriyle ilişkilendirilmektedir (Davis ve Anderson, 2021). Algılanan ebeveyn reddine algılanan anne ve baba reddi olarak iki ayrı açıdan bakıldığında algılanan anne reddiyle sadece histriyonik kişilik bozukluğu ilişkisi içindedir. Oral dönemde yeterli düzeyde anne sevgisi göremeyen çocuklar ilgisinin babaya yöneltmekte ve gelecekte histriyonik kişilik bozukluğu geliştirme ihtimali artmaktadır (Geçtan, 1997, s.280). Mevcut çalışmada literatüre paralel olarak algılanan anne ve baba reddinin histriyonik kişilik bozukluğu için tetikleyici faktör olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, bulgulara bakıldığında algılanan anne reddinin histriyonik kişilik bozukluğu dışında diğer kişilik bozuklukları üzerinde bir etkisi olmadığı görülmektedir. Daha önce yürütülen çalışmalarda bu sonucun aksini gösteren bulgular mevcuttur (Russ, Heim ve Westen, 2003; Thimm, 2010). Ancak genel çerçeveden bakıldığında borderline kişilik bozukluğunda olduğu gibi bazı kişilik bozukluklarının ortaya çıkmasında babanın anneye kıyasla daha reddedici bir tutum sergilemesinin önemli bir rolü olabilir (Rohner ve Brothers, 1999).

Çalışmada elde edilen diğer bulgulara bakıldığında algılanan baba reddinin bağımlı, pasif-agresif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, paranoid ve borderline kişilik bozukluğu üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Bu noktada kişilik bozukluğu geliştirme ihtimali açısından babanın kabullenici tutumunun varlığının annenin kabullenici tutumunun varlığından daha önemli olduğu görülmektedir. Literatürde her ne kadar algılanan anne kabul/reddinin daha önemli olduğuna dair çalışmalar bulunsa da son dönemlerde yürütülen çalışmalar babanın kabullenici tutumunun yetişkin yaşamına yadsınmaz bir etkisi olduğuna dair bulgular mevcuttur (Radin, 1981; Rohner, 1998; Rohner ve Veneziano, 2001). Baba sevgisinden mahrum olan kişilerde kişilikle ilgili sorunlar, uyum sorunları, davranım bozuklukları ve madde kullanımı görülebileceği daha önce yapılan çalışmalar dolayısıyla bilinmektedir (Rohner, 1998). Özellikle borderline kişilik bozukluğunda babanın reddedici tutumunun anneye kıyasla daha ön planda olduğu çalışmalar mevcuttur (Rohner ve Brothers, 1999). Çalışma yapılan örnekleme kişilik bozuklukları geliştirme ihtimali açısından

bakıldığında babanın kabullenici/reddedici tutumunun daha fazla etkilemesi Türk aile yapısı ile ilişkilendirilebilir. Otorite olarak görülen babanın sosyal roller bakımından anneden daha ön planda görülmesinin yetişkinlik dönemine daha fazla etki etmesi mümkündür (Ataca, 2006; Sunar ve Fişek, 2005). Otoriter türde bir ebeveynlik ise çocuğun aileye bağımlı hale getirmekte ve bu baskıcı tutum çocuğun ruhsal gelişiminde sorunlara yol açmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010, s.170). Ek olarak, Türk aile yapısında diğer milletlere kıyasla babanın çocukla olan iletişiminin kısıtlı olması ve çocukla daha fazla iletişim içinde olan kişinin anne olması babanın tutumunun daha reddedici olarak yorumlanmasına neden olabilir (Ayçiçeği Dinn ve Sunar, 2017; Erkman & Rohner, 2006; Fişek, 1995).

Babanın yokluğunun agresyonun kontrol edilmesine olumsuz yönde bir etkisi olduğu bilinmektedir (Broude, 1990). Bu bağlamdan bakıldığında ısrarlı takibin algılanan baba reddiyle daha fazla ilişki içinde olması literatürle uyumlu olarak düşünülebilir. Aynı zamanda kişilik bozukluğu olan kişilerde de yüksek oranda psikopati ve agresyon gözlemlenmiştir (Schmeelk, Sylvers ve Lilienfeld, 2008). Ek olarak, kişilik bozukluğuna sahip ısrarlı takip faillerinin daha fazla şiddet içeren eylemler sergilediği ve tekrarlayan suçlar işlediği görülmektedir (Rosenfeld ve Lewis, 2005).

İsrarlı takip ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki ise üzerine uzun süredir çalışma yapılan bir konudur. Mullen ve ark. (1999) yaptıkları çalışmada ısrarlı takip faillerinin büyük oranda B kümesi kişilik bozuklukları olan antisosyal, borderline, histriyonik ve narsisistik kişilik bozukluklarına sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Nijdam-Jones, Rosenfeld, Gerbrandij, Quick ve Galiotta (2018) ise ısrarlı takip failleriyle yürüttükleri çalışmada katılımcıların %50'sinde kişilik bozukluğu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ulaştıkları sonuçlar daha önceki çalışmalarla uyumludur. Kişilik bozukluğuna sahip ısrarlı takip faillerinin büyük oranda antisosyal, şizoid, narsisistik, borderline ve paranoid kişilik bozukluklarına sahip olduğunu rapor etmişlerdir. Meloy ve Gothard (1995) ise ısrarlı takip faillerinde antisosyal kişilik bozukluğu dışında diğer kişilik bozukluklarının görüldüğünü bildirmiştir. Çalışmaların büyük bir kısmı ise ısrarlı takip ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Literatürde ısrarlı takip faillerinde diğer kişilik bozukluklarına kıyasla borderline kişilik bozukluğunun daha fazla görüldüğüne dair pek çok çalışma mevcuttur (Mohandie, Meloy, McGowan ve Willaims, 2006; Meloy ve ark., 2000).

Mevcut çalışmanın bulgularına bakıldığında bağımlı, antisosyal, narsistik, histriyonik, paranoid ve borderline kişilik bozuklukları ısrarlı takibi etkilemekte; çekingen, obsesif-kompulsif pasif-agresif ve şizoid kişilik bozuklukları ile ısrarlı takip arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Yukarıda bahsedilen çalışmalardan edinilen bilgilerin ışığında mevcut çalışmanın bulgularına bakıldığında hem anne hem de baba reddi algılayan katılımcılarda kişilik bozukluklarının ısrarlı takip eylemi üzerinde olumlu etkisi olması nedeniyle literatür ile uyumlu sonuçlar elde edildiğini söylemek mümkündür.

Katılımcılara 18 yaşından sonra ısrarlı takip eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmediği sorulduğunda sadece 16 kişi bu tür bir eylemde bulunduğunu bildirmiştir. Ancak analizler sonucunda ısrarlı takip eylemlerinden en az birini gerçekleştirmiş katılımcı sayısının 116 olduğu görülmüştür. Bu durum literatüre paralel bir şekilde katılımcıların ısrarlı takip hakkında çok fazla bilgiye sahip olmaması şeklinde yorumlanabilir. İsrarlı takip nispeten yeni bir kavram olduğundan kişiler hangi eylemlerin ısrarlı takip tanımına girdiğini bilmiyor olabilir (Spitzberg, 2016). Özellikle Türkiye’de ısrarlı takibin tanımlanması, hakkında çalışmalar yapılması ve hukuki düzenlemelerde yer almasının oldukça yeni olduğu düşünüldüğünde katılımcıların gerçekleştirdikleri davranışların ısrarlı takip kapsamında değerlendirildiğini belirtmemeleri beklenebilecek bir sonuçtur. Diğer bir olası neden ise ısrarlı takip tanımında bulunan davranışların kültürel bağlamda kabul edilebilir davranışlar şeklinde yorumlanması olabilir (Caputo, 2013; Spitzberg ve Cupach, 2014a, s. 52). Katılımcılar ölçekte yer alan bilgilerin karşı tarafı rahatsız edici bir yönünün olmadığını; hatta bu davranışları romantik bir ilişkiyi başlatmak için gerekli hamleler olarak yorumlaması mümkündür. Anketin ilk bölümünde ısrarlı takip içeren eylemlerin belirtilmiş olması katılımcıların farklı yanıtlar vermelerine neden olabilirdi. Ancak Türkiye’deki bireylerin ısrarlı takip hakkındaki farkındalığını ölçmek amacıyla böyle bir bilgiye kasti olarak yer verilmemiştir.

Katılımcılara ısrarlı takibin hangi yolla gerçekleştiği sorulduğunda büyük oranda çevrimiçi platformlardan olduğunu bildirmiştir. Bu bulgu literatür ile uyumludur. Reynolds, Henson ve Fisher (2012) yaptıkları çalışmada siber ısrarlı takip oranını %40.8 olarak bulmuşlardır. Teknolojik gelişmelerin iletişimi kolaylaştırması, bireylerin kimliklerini saklayabilmeleri ve bireyleri olağandan daha ulaşılabilir kılması ısrarlı takip eylemlerini kolaylaştırmaktadır (Berry ve Bainbridge, 2017; Fansher ve Randa,

2019; Woodlock, 2017). Bu bilgiler ışığında siber ısrarlı takip konusunda daha fazla çalışma ve önleyici faaliyete ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür.

Geçmiş çalışmalar ısrarlı takip oranının erkeklerde daha yüksek olduğunu göstermektedir (Purcell, Pathé ve Mullen, 2001; Spencer ve Stith, 2020). Ancak mevcut çalışmada ısrarlı takibin cinsiyet açısından farklılaşmadığı görülmektedir. Diğer çalışmalardan farklı bir sonuç elde edilmesinin nedeni olarak mevcut çalışmada katılımcıların büyük bir kısmının kadınlardan oluşması gösterilebilir. Dahası, mağdur olarak genelde kadınların bildirim yapması erkeklerin yüksek oranda fail olarak gösterilmesine ve erkeklerin mağdur imajı nedeniyle başvuruda bulunmaması kadın fail oranının düşük sayıda algılanmasına neden olmuş olabilir (Spitzberg ve Cupach, 2014a, s. 95). Son olarak, literatürdeki çalışmalar genellikle adli/klinik popülasyonda yürütülmüştür. Bu çalışmanın farklı sonuçlar vermesinin nedenlerinden biri de daha önceki popülasyondan daha farklı bir grup üzerinde çalışılması olabilir.

İsrarlı takibin kardeş sayısı bakımından farklılaştığını ve ısrarlı takip eylemlerinin diğer gruplara kıyasla 4-6 kardeş sayısı olan grupta daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde doğrudan ısrarlı takip suçuna yönelik bir çalışmaya ulaşılamadıysa da çok çocuklu bir aile içinde büyümenin çocuğa bakımverenleri tarafından sağlanan bakımın kısıtlanabileceği nedeniyle suça sürüklenme açısından risk faktörü olduğu bilinmektedir (Murray ve Farrington, 2010; Schwalbe, Gearing, MacKenzie, Brewer ve Ibrahim, 2012). Benzer şekilde, ısrarlı takip faillerinin çocukluk döneminde temel bakımverenle sağlıklı ilişkiler geliştiremediği bilinmektedir (Meloy, 1996). Bu bağlamdan bakıldığında çok sayıda kardeşe sahip olmanın ısrarlı takibin ortaya çıkması için kolaylaştırıcı bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Katılımcıların psikiyatrik bozukluk geçmişine bakıldığında ısrarlı takip açısından farklılaşmadığı ancak algılanan anne ve baba reddi açısından farklılaştığı görülmektedir. Daha önce yürütülen çalışmalarda ısrarlı takip eylemlerinin klinik grupta daha yüksek olduğu görülmektedir (Spitzberg ve Cupach, 2003). Mevcut çalışmada farklı çıkmasının nedeni katılımcıların çoğunun üniversite öğrencisi olmasından kaynaklanabilir. Cezaevleri veya hastane/kliniklerde yapılan çalışmalar literatürle uyumlu sonuçlara neden olabilir. Ancak bu noktada ısrarlı takip eylemlerinin sadece adli/klinik grupta görülmediğini; 'normal' popülasyonda da yaygın bir fenomen olduğunu belirtmek anlamlıdır.

Mevcut çalışma öz-değerlendirmeye bağlı olduğundan ısrarlı takip üzerine sorulan sorulara samimi yanıtlar almanın daha zor olduğu düşünülmektedir. İsrarlı takibin suç olarak kabul edildiğini bilen katılımcılar bu noktada kendi davranışlarını daha doğru şekilde yansıtan cevapları vermekten kaçınmış olabilirler. Diğer bir kısıtlılık ise COVID-19 pandemisi nedeniyle katılımcılara ulaşmada yaşanan sorunlardır. Literatürde ısrarlı takip failleri arasında erkeklerin oranının daha yüksek olduğunun belirtilmesine rağmen mevcut çalışmada kadın katılımcı sayısı daha fazladır. Cinsiyet değişkeni modele bir kontrol değişkeni olarak eklendiğinde çıkan sonuçların farklılaşmadığı gözlemlenmiştir. Daha önce yürütülen çalışmalar çerçevesinde değerlendirildiğinde gelecek çalışmalarda daha fazla erkek katılımcıya ulaşılması algılanan ebeveyn reddi ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkinin anlaşılması açısından faydalı olabilir. Dahası, literatürde algılanan baba reddi algılanan anne reddine kıyasla daha az çalışılmaktadır. Ancak mevcut çalışmanın sonuçlarından görüldüğü üzere bu konu üzerine daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer bir kısıtlayıcı faktör ise çalışmada kullanılan kişilik inanç ölçeği DSM-4' göre oluşturulmuş olmasıdır. Bu nedenle şizotipal kişilik bozukluğunun modele etkisi ölçülememiştir. Gelecek çalışmalarda DSM-5' göre oluşturulmuş bir ölçekle çalışılabilir.

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

İsrarlı takip, psikoloji, sosyoloji ve hukuk gibi farklı disiplinleri ilgilendiren bir konu olduğundan karmaşık bir yapısı vardır. Son dönemlerde ısrarlı takip eyleminin arttığına yönelik bilgileri görmek mümkündür. Ancak bu artış ısrarlı takip eylemlerinin, toplumdaki farkındalık düzeyinin ve suça olan hassasiyetin artması gibi farklı nedenlere bağlanabileceğinden bu konuda bir belirsizlik hakimdir. Yapılan çalışmada popülasyonun %30'unun en az bir ısrarlı takip eylemi gerçekleştirdiği düşünüldüğünde ısrarlı takibin Türkiye'de yaygın olarak görüldüğü söylenebilir.

Algılanan ebeveyn reddi doğrudan etkili olmasa da kişilik bozukluklarının aracı rol oynamasıyla ısrarlı takip eyleminin ortaya çıkışına etki etmektedir. Algılanan ebeveyn reddi ve ısrarlı takip arasında doğrudan bir sonuç olmaması ısrarlı takibi önleme

konusunda umut vadeden bir sonuçtur. Eğer algılanan ebeveyn reddinin kişilik bozukluklarını ortaya çıkarması engellenebilirse ısrarlı takip eylemlerinin de büyük ölçüde önüne geçilmesi mümkündür. Bu noktada algılanan ebeveyn reddini tecrübe eden kişilerde kişilik bozukluklarını oluşturan risk faktörlerini ve koruyucu faktörleri tespit etmek önem arz etmektedir. Algılanan kabul edici veya reddedici tutumların sağlıklı bir psikolojik gelişim için önemli olduğu düşünöldüğünde bu konu üzerine daha fazla çalışma yapılması sadece ısrarlı takip için değil psikiyatrik rahatsızlıkların kökenlerini anlamak için de önemlidir.

Kişilik bozuklukları ısrarlı takibin ortaya çıkmasında, ısrarlı takip faillerinin daha fazla şiddet içeren eylemlere sürüklenmesinde ve tekrarlayan suçların görülmesinde etkili olmaktadır. Bu nedenle sadece ısrarlı takip eylemiyle değil onunla ilişkili olan kişilik bozukluklarıyla ve diğer psikolojik bozukluklar üzerine çalışmak önem arz etmektedir.

Mevcut çalışma Türkiye popölasyonunda fail temelli yürütölen ilk çalışma olduğundan ısrarlı takip eyleminin kültürel boyutlarını inceleme fırsatı sunmaktadır. Değişkenler arasındaki dolaylı ilişki ısrarlı takibin dinamiklerinin anlaşılmasında etkilidir. Anket türü ölçüm yöntemlerinin katılımcının anladığıyla sınırlı kalmasından ısrarlı takip konusunda nitel yöntemlerle çalışmak daha zengin bir bilgi edinme noktasında önemli olacaktır. İsrarlı takibe ve siber ısrarlı takibe yol açan etkenlerin belirlenmesi mevcut ve gelecekte oluşturulacak politik kararlar, uygulamalar ve müdahale programlarının planlanmasında önemli bir rol oynayacaktır. Özellikle aile içi şiddet olaylarına yönelik tedbir alma, önleme ve destek olma süreci için oldukça değerli olacaktır. Ayrıca, elde edilen bilgiler doğrultusunda ısrarlı takip failleri ve mağdurları için destek birimleri oluşturularak sağaltım süreci desteklenebilir.

KAYNAKLAR

- Ægisdóttir, S., Gerstein, L. H. ve Gridley, B. E. (2000). The factorial structure of the expectations about counseling questionnaire-brief form: Some serious questions. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 33(1), 3-20.
- Akduman, İ., Ünsalver, B., Cavlak, M., Oral, G. ve Cansunar, F.N. (2006). Takipçi tacizcilik. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3, 25-33.
- Akhtar, S. (1990). Paranoid personality disorder: A synthesis of developmental, dynamic, and descriptive features. *American Journal of Psychotherapy*, 44(1), 5-25.
- Ali, S., Khaleque, A. Ve Rohner, R. P. (2015). Pancultural gender differences in the relation between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adult offspring: A meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(8), 1059-1080.
- Ali, S., Khatun, N., Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2019). They love me not: A meta-analysis of relations between parental undifferentiated rejection and offspring's psychological maladjustment. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 50(2), 185-199.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: Author.
- Ashdown, B. K., Hackathorn, J., Barclay, L., Browning, H., & Elysee, M. (2021). Surveilling and spying on romantic partners in the United States: The influence of perceived maternal rejection and psychological maladjustment. *Journal of Social Psychology Research*, 1(1), 1-17.
- Ataca, B. (2006). Turkey, J. Georgas, J. W. Berry, F. J. R. van de Vijver, Ç. Kağıtçıbaşı ve Y.H. Poortinga (Ed.). *Families across cultures: A 30-nation psychological study* içinde (467-474). New York: Cambridge University Press.
- Ayçiçeği Dinn, A., ve Sunar, D. (2017). Çocuk yetiştirme tutumları ve bağıntılarının kültür içi ve kültürlerarası karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 95-110.
- Bağ, B. (2012). Bir şiddet türü olarak saplantılı takip etme hâli. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(1), 165-182.
- Baker, L., Silk, K.R., Weston, D., Nigg, J.T. ve Lohr, N.E. (1992). Malevolence, splitting, and parental ratings by borderlines. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 180 (4), 258-264.
- Baldwin, M. W. (1992). Relational schemas and the processing of societal information. *Psychological Bulletin*, 112, 461-484.

- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178.
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497- 529.
- Bayraktar, S. (2021). *Musallat (stalker)*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Berry, M. J. ve Bainbridge, S. L. (2017). Manchester's cyberstalked 18-30s: Factors affecting cyberstalking. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 4(18), 73-85.
- Bowlby, J. (1951). Maternal care and mental health. *Bulletins of the World Health Organization* 3, 355-534.
- Burleson, B. R. ve Denton, W. H. (1992). A new look at similarity and attraction in marriage: Similarities in social-cognitive and communication skills as predictors of attraction and satisfaction. *Communication Monographs*, 59(3), 268–287.
- Campo, A. T. ve Rohner, R. P. (1992). Relationships between perceived parental acceptance-rejection, psychological adjustment, and substance abuse among young adults. *Child Abuse & Neglect*, 16(3), 429-440.
- Caputo, A. (2013). Cultural models shaping stalking from a content analysis of Italian newspapers. *Europe's Journal of Psychology*, 9(3), 443-460.
- Cass, A. I. ve Rosay, A. B. (2012). College student perceptions of criminal justice system responses to stalking. *Sex Roles*, 66(5), 392-404.
- Chan, H. C. ve Sheridan, L. P. (2021). Stalking perpetration in Hong Kong: Exploring the stalker-victim relationship. *Victims & Offenders*, 1-19.
- Cupach, W. R. ve Spitzberg, B. H. (2000). Obsessive relational intrusion: Incidence, perceived severity, and coping. *Violence and Victims*, 15(4), 357-372.
- Cupach, W. R., Spitzberg, B. H. ve Carson, C. L. (2000). Toward a theory of obsessive relational intrusion and stalking. K. Dindia, S. Duck, K. Dindia, S. Duck (Eds.), *Communication and personal relationships* içinde (pp. 131-146). New York, NY, US: John Wiley & Sons Ltd.
- Davis, K. C. ve Anderson, J. L. (2021). The role of perceived parental acceptance-rejection on personality psychopathology in sexual orientation minority young adults. *Journal of Child and Family Studies*, 30(1), 276-291.
- Dedeler, M., Akun, E. ve Batıgün, A. D. (2017). Turkish adaptation of adult parental acceptance-rejection questionnaire short form. *Düşünen Adam-Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30, 181-193.
- DiVasto, P. V., Kaufman, A., Rosner, L., Jackson, R., Christy, J., Pearson, S. ve Burgett, T. (1984). The prevalence of sexually stressful events among females in the general population. *Archives of Sexual Behavior*, 13(1), 59-67.
- Doğan, R. (2014). Kadına Yönelik şiddetin bir türü olarak ısrarlı takip (stalking) kavramı ve suçu. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 135-154.

- Dooley, J. J., Pyżalski, J. ve Cross, D. (2009). Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 217(4), 182–188.
- Dreßing, H., Bailer, J., Anders, A., Wagner, H. ve Gallas, C. (2014). Cyberstalking in a large sample of social network users: Prevalence, characteristics, and impact upon victims. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(2), 61-67.
- Dreßing, H., Kuehner, C. ve Gass, P. (2005). Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city. *The British Journal of Psychiatry*, 187(2), 168-172.
- Dutton, D. G. (2007). *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships*. New York: Guilford Press.
- Dutton, D. G., Saunders, K., Starzomski, A. ve Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(15), 1367-1386.
- Dwairy, M. (2010). Parental inconsistency: A third cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1): 23-29.
- Edens, J. F., Kelley, S. H., Lilienfeld, S. O., Skeem, J. L. ve Douglas, K. S. (2015). DSM-5 antisocial personality disorder: Predictive validity in a prison sample. *Law and Human Behavior*, 39, 123-129.
- Erkman, F. ve Rohner, R. P. (2006). Youths' perceptions of corporal punishment, parental acceptance, and psychological adjustment in a Turkish metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40, 250-267.
- Fansher, A. K. ve Randa, R. (2019). Risky social media behaviors and the potential for victimization: A descriptive look at college students victimized by someone met online. *Violence and Gender*, 6(2), 115-123.
- Finch, E. (2006). *The criminalisation of stalking: Constructing the problem and evaluating the solution*. London: Routledge-Cavendish.
- Fisher, R.A. (1934). *Statistical methods for research workers*. London, GB: Oliver and Boyd.
- Fişek, G. O. (1995). Gender hierarchy: Is it a useful concept in describing family structure? J. van Lawick & M. Sanders (Eds.), *Family, gender and beyond* içinde (s. 63-72). Heemstede, Netherlands: LS Books.
- Fowler, S. D. (1990). *Paternal effects on severity of borderline psychopathology*. (Yayımlanmamış doktora tezi), University of Texas at Austin.
- Fox, K. A., Nobles, M. R. ve Fisher, B. S. (2011). Method behind the madness: An examination of stalking measurements. *Aggression and Violent Behavior*, 16(1), 74-84.
- Gabbard, G. ve Coyne, L. (1987). Predictors of response of antisocial patients to hospital treatment. *Hospital and Community Psychiatry*, 38, 1181- 1185.
- Gavin, J. ve Scott, A. J. (2016). The influence of the sex of and prior relationship between the perpetrator and victim on perceptions of stalking: A qualitative analysis. *Psychiatry, psychology and Law*, 23(5), 716-732.

- Geçtan, E., (1997). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Goldberg, R.L., Mann, L.S., Wise, T.N. ve Segali, E.A. (1985). Parental qualities as perceived by borderline personality disorders. *Hillside Journal of Clinical Psychiatry*, 7(2), 134-140.
- Göker, C., Öner, Ö. ve Özsan, H. (2007). Şizoid kişilik bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences*, 3(12), 24-29.
- Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence. (2018). *GREVIO's (Baseline) Evaluation report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe convention on preventing and combating, violence against women and domestic violence (Istanbul Convention)*. France: Council of Europe, https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/10/18/ENG_GREVIO_Report_Turkey.pdf adresinden alınmıştır.
- Gürbüz, S. (2021). *Sosyal bilimlerde aracı ve düzenleyici etki analizleri*. Ankara: Seçkin.
- Haas, B. B. (1994). The formation and viability of anti-stalking laws. *Vill. L. Rev.*, 39, 1387.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: Guilford Publications.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511.
- Hoffman, J. L. (1943). Psychotic visitors to government offices in the national capital. *American Journal of Psychiatry*, 99(4), 571-575.
- Hughes, F. A., Thom, K. ve Dixon, R. (2007). Nature & prevalence of stalking among New Zealand mental health clinicians. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 45(4), 33-39.
- Hughes, M. M., Blom, M., Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2005). Bridging parental acceptance-rejection theory and attachment theory in the preschool strange situation. *Ethos*, 33(3), 378-401.
- Jordan, H. W. ve Howe, G. (1980). De Clerambault syndrome (Erotomania): A review and case presentation. *Journal of the National Medical Association*, 72(10), 979.
- Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Feshedilmesi Hakkında Karar. (2021, 20 Mart). *Resmi Gazete* (Karar Sayısı: 3718). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210320-49.pdf>
- Kamir, O. (2001). *Every breath you take: Stalking narratives and the law*. United States: University of Michigan Press.
- Kardiner, A. (1939). *The Individual and his society*. New York: Columbia University Press.
- Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2012). Transnational relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A

meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 16(2), 103-115.

- Kienlen, K. K. (1998). Developmental and social antecedents of stalking. J. R. Meloy, J. R. Meloy (Eds.), *The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives* içinde (pp. 51-67). San Diego, CA, US: Academic Press. doi:10.1016/B978-012490560-3/50022-0
- Kienlen, K. K., Birmingham, D. L., Solberg, K. B., & O'Regan, J. T. ve Meloy, J. R. (1997). A comparative study of psychotic and nonpsychotic stalking. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 25(3), 317-334.
- Kienlen, K. K., Birmingham, D. L., Solberg, K. B. ve O'Regan, J. T. (1997). A comparative study of psychotic and nonpsychotic stalking. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 25(3), 317-334.
- Koss, M. P. (1993). Detecting the scope of rape: A review of prevalence research methods. *Journal of Interpersonal Violence*, 8(2), 198-222.
- Köroğlu, E. ve Bayraktar, S. (2010). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Logan T (2010) *Research on Partner Stalking: Putting the Pieces Together*. Lexington, KY: Department of Behavioral Science & Center on Drug and Alcohol Research, University of Kentucky
- Logan, T. K. ve Walker, R. (2021). The impact of stalking-related fear and gender on personal safety outcomes. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(13-14), 7465-7487.
- MacKenzie, R.D., Mullen, P.E., Ogloff, J.R., McEwan, T.E. ve James, D.V. (2008). Parental bonding and adult attachment styles in different types of stalker. *Journal of Forensic Sciences*, 53, 1443-1449.
- Maróthia, R. ve Kéria, S. (2018). Enhanced mental imagery and intact perceptual organization in schizotypal personality disorder. *Psychiatry Research*, 259, 433-438.
- Masterson, J. F. (2018). *Kişilik Bozuklukları*. (B. T. Bozkurt ve T. V. Soylu, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- McCutcheon, L. E., Scott Jr, V. B., Aruguete, M. S. ve Parker, J. (2006). Exploring the link between attachment and the inclination to obsess about or stalk celebrities. *North American Journal of Psychology*, 8(2), 289-300.
- McEwan, T. E. ve Strand, S. (2013). The role of psychopathology in stalking by adult strangers and acquaintances. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 47(6), 546-555.
- McKeon, B., McEwan, T. E. ve Luebbers, S. (2015). "It's not really stalking if you know the person": Measuring community attitudes that normalize, justify and minimise stalking. *Psychiatry, Psychology and Law*, 22(2), 291-306.
- Mechanic, M.B., Uhlmansiek, M. H Weaver, T. L. ve Resick, P.A. (2000) The impact of severe stalking experienced by acutely battered women: An examination of violence, psychological symptoms, and strategic responding. *Violence and Victims*, 15, 443-458.
- Meloy J.R. ve Boyd C. (2003). Female stalkers and their victims. *J Am Acad Psychiatry Law*, 3, 211– 9.

- Meloy J.R, Rivers L, Siegel L, Gothard S, Naimark D ve Nicolini R. (2000). A replication study of obsessional followers and offenders with mental disorders. *J Forensic Sci*, 45, 147–152.
- Meloy J.R. (1996). Stalking (obsessional following): A review of some preliminary studies. *Aggress Viol Behavior*, 1, 147–62.
- Meloy, J. (2002). "Stalking and violence." J. Boon and L. Sheridan (ed.) *Stalking and psychosexual obsession: Psychological perspectives for prevention, policing, and treatment* içinde (105-124). West Sussex, UK: John Wiley & Sons, Ltd.
- Meloy, J. R. & Gothard, S.** (1995) Demographic and clinical comparison of obsessional followers and offenders with mental disorders. *American Journal of Psychiatry*, 152, 258– 263.
- Meloy, J. R. (1989). Unrequited love and the wish to kill: Diagnosis and treatment of borderline erotomania. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 53(6), 477.
- Meloy, J. R. (1995). Antisocial personality disorder. *Treatments of Psychiatric Disorders*, 2, 2273-2290.
- Meloy, J. R. (1999). Stalking: An old behavior, a new crime. *Psychiatric Clinics of North America*, 22(1), 85-99.
- Meloy, J. R. (2007). Stalking: The state of the science [Editöryel]. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 17(1), 1–7.
- Mohandie, K., Meloy, J. R., McGowan, M. G. ve Williams, J. (2006). The RECON typology of stalking: reliability and validity based upon a large sample of North American stalkers. *Journal of Forensic Sciences*, 51(1), 147–155.
- Morrison, J. (2014). *DSM-5® made easy: The clinician's guide to diagnosis*. New York: Guilford Publications.
- Mullen, P. E., Pathé, M., Pathé, M. ve Purcell, R. (2000). *Stalkers and their victims*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mullen, P. E., Purcell, R. ve Stuart, G. W. (1999). Study of stalkers. *American Journal of Psychiatry*, 156(8), 1244-1249.
- Murray, J. ve Farrington, D. P. (2010). Risk factors for conduct disorder and delinquency: key findings from longitudinal studies. *Canadian Journal of Psychiatry. Revue Canadienne De Psychiatrie*, 55(10), 633–642.
- Ngo, F. T. (2012). Toward a comprehensive model on stalking acknowledgment. *Crime & Delinquency*, 60(8), 1158–1182.
- Nguyen, L. K., Spitzberg, B. H. ve Lee, C. M. (2012). Coping with obsessive relational intrusion and stalking: The role of social support and coping strategies. *Violence and Victims*, 27(3), 414-433.
- Nijdam-Jones, A., Rosenfeld, B., Gerbrandij, J., Quick, E. ve Galietta, M. (2018). Psychopathology of stalking offenders: Examining the clinical, demographic, and stalking characteristics of a community-based sample. *Criminal Justice and Behavior*, 45(5), 712-731.
- Öztürk, O. M. ve Uluşahin, A. (2015). *Ruh sağlığı ve bozuklukları* (13.basım). Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Paris, J. (2005). Borderline personality disorder. *CMAJ*, 172(12), 1579-1583.

- Parmar, P. ve Rohner, R. P. (2005). Relations among perceived intimate partner acceptance, remembered parental acceptance, and psychological adjustment among young adults in India. *Ethos*, 33(3), 402-413.
- Pittaro, M. L. (2007). Cyber stalking: An analysis of online harassment and intimidation. *International Journal of Cyber Criminology*, 1(2), 180-197.
- Podaná, Z. ve Imříšková, R. (2016). Victims' responses to stalking: An examination of fear levels and coping strategies. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(5), 792-809.
- Powell, A., Scott, A. J. ve Henry, N. (2020). Digital harassment and abuse: Experiences of sexuality and gender minority adults. *European Journal of Criminology*, 17(2), 199-223.
- Purcell R., Pathé M. ve Mullen P. A. (2001). Study of women who stalk. *Am J Psychiatry*, 158, 2056– 60.
- Putnick, D. L., Uddin, M. K., Rohner, R. P., Singha, B. ve Shahnaz, I. (2020). Remembrances of parental rejection are associated with loneliness as mediated by psychological maladjustment in young Bangladeshi men but not women. *International Journal of Psychology*, 55(3), 354-363.
- Racine, C. ve Billick, S. (2014). Classification systems for stalking behavior. *Journal of Forensic Sciences*, 59(1), 250-254.
- Radin, N. (1981). Childrearing fathers in intact families, I: Some antecedents and consequences. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 27, 489-514.
- Reyns, B. W. ve Fisher, B. S. (2018). The relationship between offline and online stalking victimization: A gender-specific analysis. *Violence and Victims*, 33(4), 769-786.
- Reyns, B. W., Henson, B. ve Fisher, B. S. (2012). Stalking in the twilight zone: Extent of cyberstalking victimization and offending among college students. *Deviant Behavior*, 33(1), 1-25.
- Rohner, R. P. (2005). Parental Acceptance–Rejection/Control Questionnaire (PARQ/Control): Test manual. R. P. Rohner & A. Khaleque (Eds.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection* içinde (pp. 137–186). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P. (1980). Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory: An overview. *Behavior Science Research*, 15(1), 1-21.
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. California: Sage Publications.
- Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current Directions in Psychological Science*, 7(5), 157-161.
- Rohner, R. P. (2004). The parental " acceptance-rejection syndrome": Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830.
- Rohner, R. P. (2005). Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory. R. P. Rohner & A. Khaleque (Ed.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection* içinde (s. 379–398). Storrs, CT: Rohner Research Publications.

- Rohner, R. P. ve Ali, S. (2016). Parental acceptance-rejection questionnaire (PARQ). *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*, 1-4.
- Rohner, R. P. ve Brothers, S. A. (1999). Perceived parental rejection, psychological maladjustment, and borderline personality disorder. *Journal of Emotional Abuse*, 1(4), 81-95.
- Rohner, R. P. ve Cournoyer, D. E. (1994). Universals in youths' perceptions of parental acceptance and rejection: Evidence from factor analyses within eight sociocultural groups worldwide. *Cross-Cultural Research*, 28(4), 371-383.
- Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (2002). Parental acceptance-rejection and life-span development: A universalist perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1), 1-10.
- Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (2010). Testing central postulates of parental acceptance-rejection theory (PARTheory): A meta-analysis of cross-cultural studies. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Rohner, R. P. ve Lansford, J. E. (2017). Deep structure of the human affectional system: Introduction to interpersonal acceptance–rejection theory. *Journal of Family Theory & Review*, 9(4), 426-440.
- Rohner, R. P. ve Pettengill, S. M. (1985). Perceived parental acceptance-rejection and parental control among Korean adolescents. *Child Development*, 56(2), 524–528.
- Rohner, R. P. ve Rohner, E. C. (1980). Antecedents and consequences of parental rejection: A theory of emotional abuse. *Child Abuse & Neglect*, 4(3), 189-198.
- Rohner, R. P. ve Rohner, E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes. *Ethnology*, 20(3), 245-260.
- Rohner, R. P., DeWalt, B. R. ve Ness, R. C. (1973). Ethnographer bias in cross-cultural research: An empirical study. *Behavior Science Notes*, 8(4), 275-308.
- Rohner, R. P., Filus, A., Melendez-Rhodes, T., Kuyumcu, B., Machado, F., Roszak, J., ... ve Roy, K. (2019). Psychological maladjustment mediates the relation between remembrances of parental rejection in childhood and adults' fear of intimacy: A multicultural study. *Cross-Cultural Research*, 53(5), 508-542.
- Rohner, R. P., Kamal Uddin, M., Shamsunnaher, M. ve Khaleque, A. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among Japanese adults. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 87-97.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2003). Cross-national perspectives on parental acceptance-rejection theory. *Marriage & Family Review*, 35(3-4), 85-105.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implication. *Ethos Journal of the Society for Psychological Anthropology*, 33(3), 299- 334.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., Riaz, M. N., Khan, U., Sadeque, S. ve Laukkala, H. (2005). Agreement between children's and mothers' perceptions of maternal acceptance and rejection: a comparative study in Finland and Pakistan. *Ethos*, 33(3), 367-377.

- Rohner, R. P., Khaleque, A., Shamsuddin Elias, M. ve Sultana, S. (2010). The relationship between perceived teacher and parental acceptance, school conduct, and the psychological adjustment of Bangladeshi adolescents. *Cross-Cultural Research*, 44(3), 239-252.
- Rohner, R. P., Putnick, D. L., Molaver, A. D., Ali, S., Butt, M. M., Ibrahim, D. M., ... ve Senese, V. P. (2020). Psychological maladjustment mediates the link between remembrances of parental rejection in childhood and loneliness in adulthood: A cross-cultural comparative study. *International Journal of Psychology*, 55(4), 590-600.
- Rosenfeld, B. (2003). Recidivism in stalking and obsessional harassment. *Law and Human Behavior*, 27(3), 251-265.
- Rosenfeld, B. ve Lewis, C. (2005). Assessing violence risk in stalking cases: A regression tree approach. *Law and Human Behavior*, 29(3), 343-357.
- Russ, E., Heim, A. ve Westen, D. (2003). Parental bonding and personality pathology assessed by clinician report. *Journal of Personality Disorders*, 17(6), 522-536.
- Sardoğan, M. E. ve Kaygusuz, C. (2006). Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış ve almamış olan bireylerin duygusal zeka düzeyleri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 7, 85-102.
- Schmeelk, K. M., Sylvers, P. ve Lilienfeld, S. O. (2008). Trait correlates of relational aggression in a nonclinical sample: DSM-IV personality disorders and psychopathy. *Journal of personality disorders*, 22(3), 269-283.
- Schneier, F. R., Spitzer, R. L., Gibbon, M., Fyer, A. J. ve Liebowitz, M. R. (1991). The relationship of social phobia subtypes and avoidant personality disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 32(6), 496-502.
- Schwalbe, C. S., Gearing, R. E., MacKenzie, M. J., Brewer, K. B. ve Ibrahim, R. (2012). A meta-analysis of experimental studies of diversion programs for juvenile offenders. *Clinical Psychology Review*, 32(1), 26-33.
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L. ve Strauss, C. (2015). Stalking in college student dating relationships: A descriptive investigation. *Journal of Family Violence*, 30(7), 935-942.
- Spencer, C. M. ve Stith, S. M. (2020). Risk factors for male perpetration and female victimization of intimate partner homicide: A meta-analysis. *Trauma Violence Abuse*, 21(3), 527-540.
- Spitzberg, B. H. ve Cupach, W. R. *The dark side of close relationships*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Spitzberg, B. H. (2016). Acknowledgment of unwanted pursuit, threats, assault, and stalking in a college population. *Psychology of Violence*, 7(2), 1-11.
- Spitzberg, B. H. ve Cupach, W.R. (2002). The inappropriateness of relational intrusion. R. Goodwin ve D. Cramer (Ed.) *Inappropriate relationships: The unconventional, the disapproved, and the forbidden* (s.191-219) içinde. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Spitzberg, B. H. ve Cupach, W. R. (2007). The state of the art of stalking: Taking stock of the emerging literature. *Aggression and violent Behavior*, 12(1), 64-86.

- Spitzberg, B. H. ve Cupach, W. R. (2014a). *The dark side of relationship pursuit: From attraction to obsession and stalking* (2. ed.). New York, NY: Routledge
- Spitzberg, B. H. ve Cupach, W. R. (2014b). ORI [Obsessive Relational Intrusion] & Stalking victimization package.
https://ncvc.dspacedirect.org/bitstream/handle/20.500.11990/1237/ORI%20Stalking_IR_508.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Spitzberg, B. H. ve Hoobler, G. (2002). Cyberstalking and the technologies of interpersonal terrorism. *New Media & Society*, 4(1), 71-92.
- Stalking (t.y.). <https://dictionary.cambridge.org> içinde. Erişim adresi: <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/stalking>
- Steele, K.R., Townsend, M.L. ve Grenyer, B.F.S. (2019). Parenting and personality disorder: An overview and meta-synthesis of systematic reviews. *PLoS One* 14(10), e0223038.
- Stone, M. H. (2009). *A Kümesi Kişilik Bozuklukları*. G. O. Gabbard, (Ed.), Gabbard's Treatments of Psychiatric Disorders (K. Alptekin, Ö. Öztürk, Çev.), Ankara: Rotatıp Kitabevi, 763-774.
- Storey, J. E., Hart, S. D., Meloy, J. R. ve Reavis, J. A. (2009). Psychopathy and stalking. *Law and Human Behavior*, 33(3), 237-246.
- Sunar, D. ve Fişek, G. (2005). Contemporary Turkish families. J. P. Roopnarine & U. P. Gielen (Ed.), *Families in global perspective* içinde (s. 169-183). Boston: Allyn & Bacon.
- Taymur, İ., Türkçapar, M. H., Örsel, S., Sargın, E. ve Akkoyunlu, S. (2011). Kişilik inanç ölçeği-kısa formunun (KİÖ-KTF) Türkçe çevirisinin üniversite öğrencilerinde geçerlilik güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*, 14, 199-209.
- Thimm, J. C. (2010). Mediation of early maladaptive schemas between perceptions of parental rearing style and personality disorder symptoms. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41(1), 52-59.
- Timmermann, I. G. H. ve Emmelkamp, P. M. G. (2005). Parental rearing styles and personality disorders in prisoners and forensic patients. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12, 191-200.
- Tjaden, P. G. ve Thoennes, N. (1998). *Stalking in America: Findings from the national violence against women survey*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.
- Torgersen, S. ve Alnæs, R. (1992). Differential perception of parental bonding in schizotypal and borderline personality disorder patients. *Comprehensive Psychiatry*, 33(1), 34-38.
- Turmanis, S. A. ve Brown, R. I. (2006). The stalking and harassment behaviour scale: Measuring the incidence, nature, and severity of stalking and relational harassment and their psychological effects. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 79(2), 183-198.
- Türk ceza kanunu ve bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun (2022, 27 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 31848). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220527.pdf>

- Türkçapar, M. H., Örsel, S., Uğurlu, M., Sargın, E., Turhan, M., Akkoyunlu, S., ... ve Karakaş, G. (2007). Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*, 10, 177-191.
- Türkmen, A. (2010). Yeni bir hukuki olgu olarak ısrarlı takip ve taciz (stalking) ve bunun Türk medeni hukuku bakımından değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11, 1387-1434.
- Türkoğlu, S. (2019). *Türk ceza hukuku açısından ısrarlı takip*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı. İstanbul.
- Uyumaz, A. ve Akdağ, İ. (2015). Türk özel hukukunda şiddet ve ısrarlı takip kavramı ile ısrarlı takip mağdurunun korunması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), 45-94.
- Veneziano, R. A. ve Rohner, R. P. (1998). Perceived paternal acceptance, paternal involvement, and youths' psychological adjustment in a rural, biracial southern community. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 335-343.
- Whiting, J. W. M. ve Child, I. L. (1953). *Child training and personality*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Wick, S. E., Nagoshi, C., Basham, R., Jordan, C., Kim, Y. K., Nguyen, A. P. ve Lehmann, P. (2017). Patterns of cyber harassment and perpetration among college students in the United States: A test of routine activities theory. *International Journal of Cyber Criminology*, 11(1), 24-38.
- Wolberg, L. R. 1944. The character structure of the rejected child. *Nervous Child* 3, 74-88.
- Woodlock, D. (2017). The abuse of technology in domestic violence and stalking. *Violence against women*, 23(5), 584-602.
- Yakın, D. (2014). Bağımlı kişilik örüntüsü ve terapötik işbirliği: Şema odaklı bilişsel davranışçı terapi uygulaması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(2), 1-13.
- Youngs, D., Ioannou, M. ve Straszewicz, A. (2013). Distinguishing stalker modus operandi: An exploration of the Mullen, Pathé, Purcell, and Stuart (1999) typology in a law-enforcement sample. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 24(3), 319-336.
- Zalewski, M., Stepp, S. D., Scott, L. N., Whalen, D. J., Beeney, J. F. ve Hipwell, A. E. (2014). Maternal borderline personality disorder symptoms and parenting of adolescent daughters. *Journal of Personality Disorders*, 28(4), 541-554.
- Zona, M. A., Palarea, R. E. ve Lane Jr, J. C. (1998). Psychiatric diagnosis and the offender-victim typology of stalking. *The psychology of stalking* içinde (s. 69-84). Academic Press.

EK 2- Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız
2. Cinsiyetiniz
 Kadın Erkek Diğer
3. Eğitim düzeyiniz (en son bitirdiğiniz okul):
 İlkokul Mezunu Ortaokul Mezunu Lise Mezunu
 Üniversite Mezunu Yüksek Lisans – Doktora
4. Yaşamınızın büyük kısmını geçirdiğiniz yer?
 Köy İlçe İl Büyük şehir Yurt dışı
5. Romantik ilişki durumunuz?
 Daha önce hiç ilişkim olmadı İlişkim yok Evli
 Flört/Sevgili Ayrı yaşıyor Dul Boşanmış
6. Var ise mesleğiniz nedir?
.....
7. Aylık gelirinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
 0-1500 TL 1501-3000 TL 3001-4500 TL 4501-6000 TL 6001 TL ve üstü
8. Büyürken içinde olduğunuz aile tipi?
 Çekirdek aile (anne, baba ve kardeşlerle aynı evde)
 Başka bir akrabayla aynı evde (anne ve/veya baba dışında)
 Geniş aile (anne, baba, çocuklar ve bazı akrabalar ile aynı evde)
 Parçalanmış aile (anne ve babanın ayrı olduğu, biri veya ikisinin öldüğü)
9. Ailenizin aylık gelirini nasıl değerlendiriyorsunuz?
 0-1500 TL 1501-3000 TL 3001-4500 TL 4501-6000 TL 6001 TL ve üstü
10. Siz de dahil olmak üzere kaç kardeşiniz?
.....
11. Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz?
.....
12. Annenizin eğitim düzeyi (en son bitirdiği okul):
 İlkokul Mezunu Ortaokul Mezunu Lise Mezunu
 Üniversite Mezunu Yüksek Lisans - Doktora
13. Babanızın eğitim düzeyi (en son bitirdiği okul):
 İlkokul Mezunu Ortaokul Mezunu Lise Mezunu
 Üniversite Mezunu Yüksek Lisans – Doktora
14. Anne ve babanızın birliktelik durumu için aşağıda sizin için uygun olanı işaretleyiniz.
 Birlikte Boşanmış
 Ayrı Yaşıyorlar Hayatta değil/değiller
15. Aşağıdaki soruda size uygun olanları işaretleyiniz.
 Annem hayatta
 Annem hayatta değil [Annenizi kaç yaşınızda kaybettiniz?]
16. Aşağıdaki soruda size uygun olanları işaretleyiniz.
 Babam hayatta
 Babam hayatta değil [Babanızı kaç yaşınızda kaybettiniz?]
17. Daha önce psikiyatrik bir rahatsızlık geçirdiniz mi?
 Evet Hayır
18. Geçirdiyseniz bu yönde bir psikolojik tedavi aldınız mı?
 Evet Hayır
19. Ailenizde tanısı konmuş psikiyatrik rahatsızlığı olan var mı?
 Evet, annemde var

Evet, babamda var

Hayır

20. Sorun oluşturacak miktarda alkol ve uyuşturucu madde kullanıyor musunuz?

Hayır, her ikisini de kullanmıyorum

Evet, alkol kullanıyorum

Evet, uyururucu kullanıyorum

Evet, hem alkol hem uyururucu kullanıyorum

21. Mail adresiniz (isteğe bağlı)

.....

EK 3- Takıntılı İlişkisel İhlal Ölçeği Kısa Form

1. 18 yaşınızdan beri, gösterilen ilgiyi veya yapılan ihlalleri istemediğini açıkça belirttiği halde ısrarla takip ettiğiniz ve/veya taciz ettiğiniz birileri oldu mu?	Hayır	Evet
“Hayır” cevabını verdiyseniz, _____'ye geçiniz. Cevabınız “evet” ise, lütfen deneyiminizle ilgili sonraki 15 soruyu yanıtlayınız. Bu tür istenmeyen takip veya tacize birden fazla veya birden fazla kişiye bu yönde davranışlarınız olduysa, lütfen yaşadığınız en ciddi veya yoğun deneyime göre yanıt veriniz.		

HER BİR MADDE İÇİN, bu kişinin açıkça istemediği bir şekilde ısrarla, daha fazla yakınlık kurmaya çalışmanızın ne kadarını ... yoluyla yaptığınızı belirtiniz.	Hiçbir	Bir kere	2-3 kere	4-5 kere	6-10 kere	11-25 kere	> 25 kere
2. ... sözlü veya sözlü olmayan, arzu içeren veya yüksek oranda cinsel içerikli mesajlar, istenmeyen iltifatlar veya yardım teklifleri, daha fazla istenen yakınlık gibi ilişkiyi güçlendirme veya artırma arzusunun yüz yüze aşırı veya uygunsuz ifadeleri	1	2	3	4	5	6	7
3. ... e-posta, telefon, sosyal medya, GPS, sahtekarlık, trolleme, kimlik hırsızlığı veya kimliğe bürünme, cinsel içerikli mesajlaşma, gölgeleme veya teknolojik iletişim araçları aracılığıyla başka türlü taciz gibi çeşitli iletişim teknolojileri ve yöntemleri aracılığıyla iletişim	1	2	3	4	5	6	7
4. ... doğrudan yüz yüze etkileşim, yaklaşımlar, işaretler, konuşmalara izinsiz müdahaleler, kişisel alan işgalleri veya başkalarının tanıtması yoluyla sohbetlere katılma girişimleri yoluyla teşebbüs edilen veya fiili iletişim	1	2	3	4	5	6	7
5. ... etkinlikleri denk getirerek, yakınlarda dolaşarak, uzaktan izleyerek veya gözlemleyerek, takip ederek veya yoldan geçerek sizi izlemeye ve/veya hakkınızda bilgi edinmeye yönelik gizli çabalar	1	2	3	4	5	6	7
6. ... hayatına zorluk sokmak için teşebbüs edilen veya fiili çabalar. Bu zorluklar, eylemler, jest imgeleri veya fotoğraflar, sözlü notlar veya grafiti, itibarı zedeleme veya başka bir şekilde sosyal ağını taciz etme veya yabancılaştırma, yasal mevzuat veya ekonomik tacizde bulunma, bulunması için tuhaf eşyalar bırakma veya amansız bir ısrarla temas kurma gibi yollarla davranışını değiştirmesi için tercih yapmaya zorlama anlamına gelebilir veya yalnızca yaşam kalitesini düşürmeye yönelik olabilir.	1	2	3	4	5	6	7

HER BİR MADDE İÇİN, bu kişinin açıkça istemediği bir şekilde ısrarla, daha fazla yakınlık kurmaya çalışmanızın ne kadarını ... yoluyla yaptığınızı belirtiniz.	Hiçbir	Bir kere	2-3 kere	4-5 kere	6-10 kere	11-25 kere	> 25 kere
7. ... bilgi veya mülk hırsızlığı, kişisel mülkün işgali veya kişisel alanını veya mülkünü izinsiz gözetleme dahil olmak üzere mülke doğrudan zarar vermeyen resmi/yasal veya gayri resmi/sosyal gizlilik sınırlarının ihlali	1	2	3	4	5	6	7
8. ... itibara, mülkiyete, ekonomik güvenliğe, arkadaşlara, iş arkadaşlarına veya aileye yönelik tehditler, intihar tehditleri, silah doğrultma veya cinsel veya fiziksel şiddet tehditleri gibi davranışlarına bağlı olarak meydana gelebilecek zararları ima eden herhangi bir iletişim aracıyla (mektup, telefon, bilgisayar, sözlü veya sözsüz vb.) verilen üstü kapalı veya açık mesajlar	1	2	3	4	5	6	7
9. ... fiili vandalizm, fiziksel veya cinsel saldırı, insan kaçırma veya fiziksel kısıtlama, silahlı saldırı girişimi veya fiili saldırı veya yaralanma dahil olmak üzere, ona veya bağlamsal olarak onunla olan ilişkileriyle ilgili diğerlerine zarar vermeyi amaçlayan eylemler	1	2	3	4	5	6	7
10. ... yukarıda listelenen taktiklerden herhangi birini gerçekleştirmek için istihdam araçlarını, aldatmayı, araçları veya üçüncü tarafları kullanma	1	2	3	4	5	6	7

11. Bu istenmeyen takip:			
☐ Neredeyse tamamen çevrimiçi, sanal gerçeklik veya elektronik medya aracılığıyla (ör. Facebook, Instagram, Twitter, metin mesajları, e-posta, cep telefonu vb.) gerçekleşti.			
☐ Neredeyse tamamen "gerçek ortamda" veya yüz yüze (örneğin, sizi takip etmek, bir anda ortaya çıkmak, fiziksel alanınıza izinsiz girmek veya işgal etmek vb.) gerçekleşti.			
☐ Hem çevrimiçi hem gerçek ortamda gerçekleşti.			
12. İstenmeyen takip veya tacizin tüm süresini göz önünde bulundurarak, bu durum, bir tür ısrarlı takip olarak değerlendireceğiniz şekilde mi gerçekleşti- yani, "ısrarlı bir şekilde takip ettiğinize" inanıyor musunuz?	Hayır	Evet	
13. Bu istenmeyen takip, kişisel olarak tehdit edici olduğuna hissettiğiniz bir şekilde mi gerçekleşti? Kişinin güvenliğinden, ailesinin, arkadaşlarının, evcil hayvanlarının veya mülkünün güvenliğinden endişe duymasına neden oldu mu?	Hayır	Evet	
14. Bu istenmeyen takip veya taciz sırasında, bu kişiyi sözlü olarak veya davranışlarıyla hiç tehdit ettiniz mi?	Hayır	Evet	
15. Bu istenmeyen takip veya taciz sırasında, bu kişiye hiç fiziksel olarak saldırdınız mı (ör. tokat, tekme, vurma, boğma, kısıtlama vb.)?	Hayır	Evet	

EK 4- Yetişkin Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği Kısa Form

Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Kısa Form) (EKRÖ) (Baba Formu)

Bu sayfada baba-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve babanızın siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin babanızın size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şıklarından birini işaretleyiniz. Bu ölçeğe ad soyad yazmanız gerekmemektedir.

BABAM	DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
	Hemen Her Zaman Doğru	Bazen Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	X			

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		Hemen Her Zaman Doğru	Bazen Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.				
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.				
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatmamı kolaylaştırırdı.				
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.				
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.				
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.				
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.				
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.				
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.				
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.				
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.				
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirdi.				
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.				
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.				
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.				
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.				
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.				
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.				
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.				

20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.				
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.				
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.				
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.				
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.				

Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Kısa Form) (EKRO)

(Anne Formu)

Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve annenizin siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şıklarından birini işaretleyiniz. Bu ölçeğe ad soyad yazmanız gerekmemektedir.

ANNEM	DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
	Hemen Her Zaman Doğru	Bazen Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	X			

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		Hemen Her Zaman Doğru	Bazen Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.				
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.				
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatmamı kolaylaştırırdı.				
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.				
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.				
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.				
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.				
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.				
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.				
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.				
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.				
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirdi.				
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.				
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.				
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.				
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.				
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.				
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.				
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.				

20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.				
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.				
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.				
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.				
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.				

EK 5- Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Form

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve HER BİRİNE NE KADAR İNANDIĞINIZI belirtiniz. Her bir ifadeyle ilgili olarak ÇOĞU ZAMAN nasıl hissettiğinize göre karar veriniz. Aşağıdaki her bir maddenin yanına, ilgili madde için size göre uygun gelen sayıyı işaretleyiniz. Lütfen size uygun olan tek bir kutucuğa X işareti koyarak yanıtınızı belirtiniz.

Ölçek Değerlendirmesi:

0. Hiç inanmıyorum	1. Biraz inanıyorum	2.Orta derecede inanıyorum	3.Çok fazla inanıyorum	4.Tümüyle inanıyorum
--------------------	---------------------	----------------------------	------------------------	----------------------

	NE KADAR İNANIYORSUNUZ?	0	1	2	3	4
1	Aşağılanma veya yetersizlikle karşılaşmak katlanılamaz bir şeydir.					
2	Ne pahasına olursa olsun rahatsızlık verici durumlardan kaçınmalıyım.					
3	Eğer insanlar dostça davranıyorlarsa beni kullanmaya ya da sövmeye çalışıyor olabilirler.					
4	Bir yandan yetkili kişilerin hâkimiyetine karşı direnmeli ama aynı zamanda takdir ve benimsemelerini sağlamalıyım.					
5	Rahatsızlık verici duygulara katlanamam.					
6	Kusurlar, eksikler ya da yanlışlar hoş görülemez.					
7	Diğer insanlar sıklıkla çok şey isterler.					
8	İlgi merkezi olmalıyım.					
9	Eğer bir sistemim olmazsa her şey darmadağın olur.					
10	Hak ettiğim saygının gösterilmemesi veya hakkım olanı alamamak katlanılmaz bir durumdur.					
11	Her şeyde kusursuz iş çıkarmak önemlidir.					
12	Diğer insanlarla birlikte bir şeyler yapmaktansa kendi başıma yapmaktan daha çok hoşlanırım.					
13	Eğer dikkat etmezsem başkaları beni kullanmaya ya da yönlendirmeye çalışır.					
14	Diğer insanların gizli amaçları vardır.					
15	Olabilecek en kötü şey terk edilmektir					
16	Diğer insanlar ne kadar özel biri olduğumu fark etmelidirler.					
17	Diğer insanlar bilerek beni aşağılıyorlar.					
18	Karar verirken diğer insanların yardımına ya da bana ne yapacağımı söylemelerine gereksinim duyarım.					
19	Ayrıntılar son derece önemlidir.					
20	İnsanlar çok fazla patronluk tasarlarsa onların isteklerini dikkate almamaya hakkım vardır.					
21	Yetkili kişiler sınırlarını bilmeyen, sürekli iş isteyen, müdahaleci ve denetleyicidirler					

22	İstediğimi almanın yolu, insanları etkilemek ya da eğlendirmektir.					
23	Kârlı çıkabilmek için elimden gelen her şeyi yapmalıyım					
24	Eğer insanlar benimle ilgili bir şeyler açığa çıkarırlarsa, bunu bana karşı kullanacaklardır.					
25	İnsan ilişkileri karışıktır ve özgürlüğe engeldir.					
26	Beni ancak benim gibi zeki insanlar anlayabilirler					
27	Çok üstün biri olduğum için özel muamele ve ayrıcalıkları hak ediyorum.					
28	Benim için başkalarından bağımsız ve özgür olmak önemlidir.					
29	Çoğu durumda yalnız başıma kaldığımda kendimi daha iyi hissederim.					
30	Her zaman en yüksek standartlara ulaşmaya çalışmak gereklidir yoksa her şey darmadağın olur.					
31	Rahatsız edici duygular giderek artar ve kontrolden çıkar.					
32	Vahşi bir ortamda yaşıyoruz ve güçlü olan hayatta kalır.					
33	Başkalarının dikkatini çektiğim durumlardan kaçınmalı ve mümkün olduğunca göze çarpmamalıyım.					
34	Başkalarının bana olan ilgilerini sürdürmezsem benden hoşlanmazlar.					
35	Eğer bir şey istiyorsam onu elde etmek için ne gerekirse yapmalıyım.					
36	Diğer bir insana "bağlanıp" kalmaktansa yalnız olmak daha iyidir.					
37	İnsanları eğlendirmedikçe ya da etkilemedikçe bir hiçim.					
38	Eğer ilk önce harekete geçip üstünlük kurmazsam karşımdaki bana üstünlük kurar.					
39	İnsanlarla ilişkilerimde herhangi bir gerginlik işareti bu ilişkinin kötüye gideceğini gösterir bu nedenle o ilişkiyi bitirmeliyim.					
40	Eğer en yüksek düzeyde iş yapmıyorsam başarısız olurum					
41	Zaman sınırlarına uymak, istenenlere itaat etmek ve uyumlu olmak onuruma ve kendi yeterliliğime doğrudan bir darbedir.					
43	İnsanlar bana yaklaşırırlarsa benim "gerçekten" ne olduğum ortaya çıkar ve benden uzaklaşırlar.					
44	Muhtaç ve zayıfım.					
45	Yalnız başıma bırakıldığımda çaresizim.					
46	Diğer insanlar benim ihtiyaçlarımı gidermelidir.					
47	İnsanların beklediği şekilde kurallara uyarsam bu benim davranış özgürlüğüme engel olacaktır.					
48	Eğer fırsat verirsem insanlar beni kullanırlar.					
49	Her zaman hazırlıklı olmalıyım.					
50	Özel hayatım insanlara yakın olmaktan çok daha fazla önemlidir.					
51	Kurallar keyfidir ve beni sıkır.					

52	İnsanların beni görmezden gelmeleri berbat bir durumdur.						
53	İnsanların ne düşündüğünü önemsemem.						
54	Mutlu olabilmek için diğer insanların dikkatini çekmeye ihtiyacım var.						
55	Eğer insanları eğlendirirsem benim güçsüzlüğümü fark etmezler.						
56	İşimi yaparken ya da kötü bir durumla karşılaştığımda bana yardım etmesi için her zaman yanımda birilerinin olmasına gereksinim duyarım.						
57	Yaptığım bir işte herhangi bir hata ya da kusur felakete yol açabilir.						
58	Çok yetenekli olduğum için mesleğimde ilerlerken insanlar benim yolumdan çekilmelidir.						
59	Eğer başkalarını ben sıkıştırırmazsam, onlar beni boyun eğmeye zorlar.						
60	Diğer insanlara uygulanan kurallara uymak zorunda değilim.						
61	Bir şeyi yapmanın en iyi yolu zor kullanmak ve kurnazlıktır.						
62	Her zaman birilerine ulaşabilecek durumda olmalıyım.						
63	Temelde yalnızım- kendimi daha güçlü bir kişiye bağlayamadığım müddetçe.						
64	Diğer insanlara güvenemem.						
65	Diğer insanlar kadar mücadele gücüm yok.						

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Betül Çelebi Dağ

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Psikoloji (İngilizce)	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2011-2016
Y. Lisans	Adli Tıp Enstitüsü /Sosyal Bilimler	İstanbul Üniversitesi	2016-2019
Y. Lisans	Klinik Psikoloji	İstanbul Gedik Üniversitesi	2020-2022

1. Yüksek Lisans Tezleri

Sürgün Sürecinde Büyük Grup Kimliğinin Travmanın Onarımındaki Rolünün İncelenmesi: Ahıska Türkleri Örneği

2. Yayınlar

2.1.Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler (SCI & SSCI & Arts and Humanities)

Celik, D., Alpay, E. H., Celebi, B., & Turkali, A. (2021). Intolerance of uncertainty, rumination, post-traumatic stress symptoms and aggression during COVID-19: A serial mediation model. *European Journal of Psychotraumatology*, 12(1), 1953790.

2.2.Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (Proceedings) basılan bildiriler

Çelik, D., Çelebi, B., Çoban, E., & Habuloğlu, M. (2016). Content of juvenile crime news and its effect on public attitudes toward juvenile offending. 5th EFCAP Conference (European Association for Forensic Child and Adolescent Psychiatry, Psychology and other involved professions). Mayıs 11-13, Porto, Portugal. (Sözel Sunum).

Celik, D., Habuloğlu, M., Çelebi, B., & Çoban, E. (2016). Changing attitudes about the age of criminal responsibility: the effect of media and crime type. 26th Annual Conference of the European Association of Psychology and Law, Temmuz 5-8, Toulouse, France. (Poster Sunumu).

Celik, D. & Celebi, B. (2018). A comparison of impulsivity, antisocial tendency and adoption to social norms levels among different crime types. European Association of Psychology and Law, Haziran 26-29, Turku, Finland. (Sözel Sunum)

2.3. Yazılan uluslararası kitaplar veya kitaplarda bölümler

Çelebi, B. & Dağ, B. (2021). Psikolojik ve sosyolojik açıdan pandemi ve yalnızlık. E. Süleymanlı, B. Dağ ve B. Çakmak (Ed.), *Pandemi ve Yalnızlık: II. Uluslararası Yalnızlık Sempozyumu Kitabı 2* içinde (201-227). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları.

2.4. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Çelebi, B. & Oral, G. (2021). Sürgünün Travmatik Etkilerinin Sağaltımında Medyanın Etkisi Ahıska Türkleri Örneği. UTAK 2021 III. Uluslararası Turaz Akademi Kongresi, 8-12 Eylül, Bakü, Azerbaycan (Sözlü Sunum)

Celebi, B & Celik, D., (2016). Antisosyal davranış eğilimi olan kişilerde ahlaki ve geleneksel tutumlar. 14. Adli Bilimler Kongresi, 11-14 Mayıs, İzmir, Türkiye (Poster Sunumu).

3. Projeler

- Eylül 2015-Haziran 2016- Antisosyal davranış eğilimleri olan kişilerde ahlaki ve geleneksel gelişim (Lisans araştırma projesi), Proje yürütücüsü
- Aralık 2015- Mayıs 2016- Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, Değişim ile Özgürlüğe Projesi, Atölye yürütücüsü
- Eylül 2014- Haziran 2014- Çocuk Koruma Merkezlerini Destekleme Derneği Gençlerden Gençlere Yaşam Becerileri Projesi, Katılımcı